

Letnik VIII.

DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI.

1927, šte. 2.

Živa voda.

Povest. — Spisal Matija Malešič.

Druugo poglavje.

Cuti Trdanka: Nekam čuden je Janko. Ni več čisto tak, kakršen je bil včasih. Saj se smeje, saj se šali, saj rad govori o vsem, na kar napelje mati besedo. Pa ni njegova beseda tako neprisiljena in zvonka, ko je bila ob drugih počitnicah; drugačna je njegova šala ko včasih, še smeh je drugačen. Vidi Trdanka: Tiščijo glave, Janko pripoveduje, dokazuje, nagovarja očeta in Toneta. Pa je težka moževa glava po teh razgovorih; molči Tone in z jezo vali hlode na žago; poveša glavo Janko in premišlja, premišlja.

Vidi Katica, da ima Janko skrivnosti: Razglednice, pisane z drobno pisavo, mu prinaša pismonoša; pismo, iz katerega je dehtel čuden, prijeten vonj, mu je prinesel včeraj. In Janku je zagorelo v očeh. Ne navadno vesel je bil, zažvižgal si je, pel si je poltiho. Hipoma pa je umolknil in se zazrl nekam v gozdove. Pismo je zaklenil v svoj kovčeg, tudi razglednic ne pokaže nikomur. In ni črhnil včeraj nikomur besedice, odkod veselost, odkod pismo, odkod zamišljenost. Tak ni bil včasih Janko.

Čudijo se nečaki ujcu Janku in ne morejo razumeti: S krikom pridreva Tonček, Jožek in Jankec — županovi, Metini — v mlin. Tonček in Jožek sta Jankčeva konja. Dolgo šibo vlečeta za seboj, Jankec ima uzdo in bič in ju ustavi pri žagi. Hlod je pripeljal na žago. Povprašuje ujca Toneta, ali mu ga kmalu razžaga. Povprašuje glasno, konjiča sta nemirna in rezgečeta. Pa ne čuje ujec Janko njihovega vrišča. Tam za mlinom stoji in se niti ne ozre nanje. Pa je

dober ujec Janko in jih ima rad! O, kaj vse jim je prinesel z daljnega Dunaja! Zakaj se noče danes igrati z njimi? Zakaj se vsaj ne ozre nanje? Kaj jih res ne čuje? Pa hočejo naravnost k njemu. Ne pusti jih stari oče. Tudi stari oče jih ima rad. Čemu jih ne pusti k dobremu ujcu Janku? — Ljubosumna sta Tonček in Micika — trgovčeva, Mickina — na županove bratrance. In pritečeta v mlin in hočeta naravnost k ujcu Janku. Ne pusti ju stari oče. — Gostilničarjevi, Rezikini, vsi trije: Rezika in Katica in Janko prisopihajo v mlin. In nezaupno pogledujejo županove in trgovčeva. Da jim ni ujec Janko že izpraznil svojih žepov in pozabil na nje?! Tudi njih ne pusti stari oče k ujcu Janku. Spogledujejo se otroci. Tako dober je ujec Janko in tako rad jih ima in tako rad se igra z njimi. Zakaj se ne bi smeli igrati z njim?

Ves drugi, ko je bil, je Janko! Boli to Cilko, o, kako jo boli! Kaj se je ne izogiblje nalašč in name-noma? In ga ni in ga ni k njim! Pa kako čuden je bil že ob prihodu! Meri tu okoli domačega mlina, meri, meri, prenaša tisto svojo napravo za merjenje, jo namešča in premešča. In se ne briga za nikogar. Le fantičku, tistemu malemu hlapčičku, ki drugače pomaga v mlinu in na žagi, od časa do časa pove, kako in kam naj postavi tisto dolgo merilo, polno črnih in rdečih črt in črtic in številčk. In si nekaj zapisuje na papir. Ko da ni pod milim Bogom na svetu nič važnejšega od tistih številčk in tega merjenja. Ko da ne slutiti, da je Cilka pri njih in bi rada govorila z njim.

Skrivoma pogleduje Cilka nanj iz mlina. Katica šiva, ob njej sedi in se igra s škarjami. Razgovor jima

ne teče. Cilka je ko na trnju. Le s silo kroti svoj nemir. Trdanka mesi pri peči kruh. Zamišljena je v svoje delo in molči.

»Kaj ves božji dan tako vneto meri?« vpraša Cilka in pomigne z očmi na Janka.

Trdanka pove: »Ves božji dan! K jedi ga moramo klicati! Še ponoči tuhta in studira in računa!«

»S tem se ne počine! Ne smeli bi mu pustiti, da se toliko žene po napornih studijah.«

»Reci besedo! Bob ob steno! Niti ne upam se reči ničesar! Pred tistim njegovim zabojem, v katerega zлага napravu, ki meri z njo, me je skoro strah. Ko da je nekaj skrivnostnega v njem! Sam je tako nekam čuden in zamišljen in tuj, ko odpira zabojček!«

»Čuden je in zamišljen!« pritrđi Katica in pogleda Cilki v oči. »Včasih si je ob počitnicah žvižgal in pel ves ljubi dan. Zdaj premišlja, molči in grbanči čelo. Samo včeraj — o, včeraj si je zopet žvižgal in pel. Pismo je dobil.«

Vztrepetajo Cilki trepalnice. Položi škarje na mizo in se ozre skozi okno, da prikrije Katici, kar ji je zakipelo v glavi. Ve Cilka, da ji je Katica nevoščljiva, ker je dostudirala. Boli jo, dasi skriva, da so jo vzeli pred leti iz šol. Učiteljci ne zameri nihče, če nosi klobuk in židano obleko, nad mlinarjevo hčerko, ki ni dostudirala, se radi tega ljudje spotikajo.

»Misliš, da je bil radi tistega pisma tako vesel?« vpraša Trdanka, ki ne vidi rdečice na Cilkinih licih.

»Kdaj pa si je še žvižgal in pel te dni?«

»Je bilo že kaj lepega v pismu!« Cilka hoče biti mirna in zbrana.

»Drobna pisava, lepa pisava! Prijeten vonj je širilo pismo...«

Cilka naglo vstane, obrne Katici hrbet in stopi k Trdanki. Cilka ve, da ji je Trdanka edina odkrita in naklonjena prijateljica v Trdanovem mlinu. »Mislite, da bo hud, če ga nagovorim pri merjenju?«

»Kaj vem? Jaz si ga ne upam! Glej, kako tuje in učeno gleda in kako resno se drži.«

»Moram govoriti z njim! Ne smem drugače domov pred očeta. Obljubil je že ob prihodu, da pride k nam, pa ga ni in ni.«

»Kar nagovori ga! Saj je jutri tudi dan! Kaj mora danes vse izmeriti?«

»Cilka! Lepo te prosim! Da mu ne omeniš pisma! Hud bo name in nate!« Katica priteče za Cilko na vežo in ji pošepče v uho.

Ničesar ne reče Cilka. Plahih in hitrih korakov smukne mimo Trdana. Strah ima pred njim še vse iz tistih let, ko je bila na učiteljšču in se je Janko rad smukal okoli Kržanovega mlina.

Trdanu se bere z obraza, kaj misli, ker moti Cilka Janka pri delu. Vnučkov in vnukinj, ki jih ima Janko rad, ne pusti k njemu. Sam ga noče motiti. Ali ima ta... ta iz sosednjega mlina več pravice ko najbližje sorodstvo?

»Ali si priden!« reče nekam negotovo Cilka.

Janko ob zvoku njene besede naglo dvigne glavo in jo presenečen pogleda. »Moram biti!« izpregovori naglo in ko v zadregi.

»Lepe počitnice!«

»Kaj počitnice! Nisem več student! Zame se začinja sedaj delo. Resno delo!«

Cilka ne ve, kaj naj reče na njegove besede.

Janko zvija papir, na katerega si je zapisoval številke. Nič ne zakriva, da mu Cilkin obisk ni ljub.

»Očetu si obljubil, da prideš k nam. Čakamo te, čakamo. Pa te ni in te ni.«

»Saj vidiš!« Janko pokaže na svoj instrument in na hlapčička, ki drži dolgo merilo, ter potrka s svinčnikom na papir. »Nimam kedaj! Toliko dela imam!«

»Včasih si svojo besedo držal!«

»Tudi sedaj je ne prelomim! Ko dovršim naj-nujnejše...«

»Da bi se ne mogel za uro, dve odtrgati od dela? Kam se tako mudi?«

»Ko je človek ves v delu, nerad prekinja...«

»Čemu tako vneto meriš? In se ti tako mudi?«

»Pred zimo mora pognati voda turbine!«

»Vi mislite tudi na turbino?«

»Mi? Kaj ne smemo misliti nanjo?«

»Smete! Nihče vam ne brani! Malo čudno se mi le vidi, da se vam naenkrat tako mudi.«

Janko spravi papir in svinčnik v žep in si prižge cigareto. »Ne vem, kaj naj bi bilo na tem čudnega?«

»Si li kaj misliš, zakaj hočejo moj oče govoriti s teboj?«

»Ne vem!«

»Tudi naši mislijo na turbino in elektriko!«

»Živio!« Janko hoče biti po vsej sili iznenaden in navdušen. »Koga naj to bolj veseli ko inženirja?«

Cilko navdušenje malo zmede. Ne ve prav, ali prihaja iz srca ali je prisiljeno. »Tebe mislijo oče prositi za načrte. Ali jih napraviš?« Napeto mu gleda v oči.

Janko izmakne pogledu. »Moj posel je to! Inženir sem!«

»Torej ne odbiješ mojemu očetu prošnje?«

»Ne vem, čemu naj bi mu jo odbil?«

»O, Janko! Vse se lepo izteče! Pridi, pridi čimprej k nam, da se dogovorimo in pogovorimo.«

Janko zadnjih besed ni Bog zna kako vesel. In vpraša: »Kaj se lepo izteče? Kaj sedaj lepo ne teče?«

»Saj sam veš! Najina očeta! V obraz si ne rečeta pikre besede, je pa tako: Če kdo ne melje več pri vas in nosi zrnje v naš mlin — ni prav pri vas; če kdo zapelje hlod na vašo žago, prej pa smo mu mi žagali — ni prav pri nas. Bala sem se, da ne bo prav ni pri vas ni pri nas, če hkrati vzdiamo turbini. Glej, če napraviš oba načrta ti... O, Janko, vesela sem!«

»Kako si skromna! Z malim si zadovoljna!«

»Da veš, koliko sem jih že preslišala doma, ker te ni in ni k nam. O, koliko skrbi ima oče z načrti!«

»Najlažje z načrti! Izpeljava, izpeljava! Načrti, ti so hitro na papirju!«

»Tebi, ki razumeš vse to! Oče ne morejo že leto dni spati radi njih. Mislili so že najeti tujega inženirja. Pa sem jih pregovorila. In smo počakali nate.«

»Ne razumem, kako misliš! Kje naokoli sveti elektrika? Koliko več bodo namleli mlinski kamni? Dvojno, trojno delo opravi žaga.«

»Igrača in polovičarstvo, pravim! Koliko vode bo steklo brez koristi mimo mlina? Pa bi morala vsaka

Wilhelm Leibel.

Zmrdano lice pa noro srce — huda zadeva.

(V galeriji v Frankfurtu.)

»Pa bi ga najeli! Za tisto vašo turbinico — in za našo, na kakršno misli moj oče, je načrt igrača. V spanju ga narišem! Vse to, na kar mislita očeta, je igrača in polovičarstvo. Škoda denarja, ki ga vržeta za igrači!«

kapljica koristiti! Pripovedujem in razlagam očetu: Ali napravite kaj koristnega in velikega ali pa nič! Polovičarsko delo ni nobeno delo. Pa me noče razumeti.«

»Saj te jaz tudi nel!«

»Ko da bi bilo to vse tako težko doumeti! Naša voda! E, na vsakih sto korakov taka turbinica, kakršno mislita postaviti najina očeta v svojih mlinih. Izračunal sem! Igračkanje bi bilo naši vodi goniti vseh sto in sto takih turbin. Spregledujeta očeta, tvoj in moj, kolika moč je v naši vodi, da pa ni dovolj vprežena in ne daje vseh koristi, ki jih lahko izsilimo iz nje. Niti v sanjah ne pomislita, do kake moči prisilimo to našo vodo, če razumno in po preizkušenih zgledih določimo sleherni kapljici njeno delo. Zgrabiti, izrabiti to bogastvo do najvišje možnosti — tako bi rad. Očetu tega ne morem dopovedati.«

Cilka posluša Jankovo razlago. »Misliš, da bi Trdanovi in Kržanovi skupno laže prisilili vodo, da bi nobena kapljica ne odtekla brez koristi mimo mlinov?« vpraša tiho.

»Lažel! Stroški za uresničitev vsega mojega načrta bi bili na prvi pogled ogromni. Moj oče se jih boji, zato noče ničesar slišati o tem. Zajezitev vse vode — to bi zmogli i vaši i naši, vsak zase. Ali moj načrt gre više! Še vse kaj drugega sem namenil rod-nemu kraju.«

»Kaj si mu namenil?«

»Blagostanje! Pomoč po svojih močeh! Dolžan sem mu to! Tako sem zrastel s to vodo, s temi griči, s temi gozdovi, da sem včasih bolan od tega. Da sem pesnik, opeval bi svoj rodni kraj. Da sem slikar, slikal bi ga. Morda bi občudovali moje slike, hvalili moje pesmi — pomagal kraju s tem ne bi. Pa mu hočem pomagati, hočem! Glej te njive! Ne rode, da bi nasitile družine pod slamnatimi strehami. Glej reveže, ki mučijo po slabih cestah sebe in živino in vozijo hlode na železnico. Kupi revež soli, kupi vrečo moke, kupi ženi krilo, sinčku klobuček, hčerkici čevljičke. In brez okroglega prikima človek zvečer domov, izmučen sam, izmučena živina. Glej te gozdove! Ti so naše bogastvo. Čemu bi mučili živino in sebe po dolgih cestah na železnico? Ali ne bi z majhnim trudom navozili lesa k nam in ga prodali draže ko na železnici? Ne, niti voziti bi jim ne bilo treba lesa k nam. Na rastilu bi ga nam prodajali. In vožnjo bi jim plačali! In v naši tovarni bi zaslužili tisti, ki nimajo gozdov, ne bornega polja. Ne bi jih gonil glad po svetu. Doma bi našli Ameriko!«

»V tovarni, praviš?« Začudenje se budi v Cilki.

»V tovarni! Čemu pošiljamo naš dragocen les neobdelan in nezrezan med svet? Ko da ga ne znamo ceniti! Da more, jokali bi se po tovarnah tam za mejami, ko uvideva, kaj delajo spretne roke in žage iz njega in kako mu dvigajo ceno. Jokali bi se naš zdravi, lepi in dragoceni les med lesa lačnimi tujci nad našo skromnostjo, nepremišljenostjo, lahkovernostjo in ... in neumnostjo!«

»Joj, Janko! Kam misliš! Visoko ...« Cilka ne more skriti svojega občudovanja. O, saj mu gori samo navdušenje in živ ogenj v očeh.

»Mislim, mislim, ali ni duše, ni pameti, ki bi me razumela.«

»Razumem te, Janko! In kako razumem!« Cilka skoro vzdihne.

Janka streznijo njene besede, zdijo se mu nekam materinske. Ko da ga je sram, da se je tako zagovoril in mu je žal, da je pozabil na delo, začne navijati kolesce na instrumentu. Ker Cilka molči, na sebi pa čuti njen občudovalni pogled, se mu zdi, da mora kaj reči. »Kaj mi pomore, tudi če me res razumeš?«

»Očetu povem! Vse jim povem! S tvojimi besedami jim razložim! Pregovorim jih! Verjemi mi, da jih pregovorim!«

»Ne verjamem! Svojemu očetu sem razložil že vse do pičice, pa le maje z ramami in odkimuje z glavo. Preogromno in prenegotovo in v oblake zidano se mu zdi vse to, kar je tako blizu in naravno, da bi z rokami otipal. Pa da bi tvoj oče ...«

»Prepusti meni!«

»Prepustim, prepustim! In če pridobiš svojega očeta; če dosežeš, da se zedinita z mojim; če najdeš v vasi ljudi, ki bi tvegali za podjetje ...«

»Kaj bo toliko stroškov, da bi jih ne zmogla najina očeta sama?«

»Zmogla bi jih morda že, ali tvegala jih ne bosta! Le povprašaj doma! Stavim, da ti ne odgovori oče nič drugega ko moj meni.«

»Misliš, da nimam doma nobene besede? Boš že videl! Kaj meriš že za svoj veliki načrt?«

»Za kakega drugega bi najrajši sploh ne meril. Krparija so vse te turbine! Polovičarstvo!«

»Ali prineseš k nam že ves svoj veliki načrt?«

»Ne morem ga iztresti iz rokava, dasi mi je v glavnih obrisih že v glavi.«

»Pa dopoveš mojemu očetu, kako in kaj. Kedaj prideš?«

»Kaj vem! Saj vidiš!« Janko potegne papir iz žepa. Nemiren je in očitno kaže Cilki, da ga moti.

»Vidim, veliko dela imaš in skrbi. Ali za uro, dve se odtrgaj! Ali prideš jutri? Vsaj pojutrašnjim?«

»Ne morem reči!«

»Vsaj pred nedeljo!«

»Mogoče!«

»Torej gotovo pred nedeljo!« Cilka mu ponudi roko. Janko jo stisne. Mimogrede ji od blizu pogleda v oči. Žareče upanje gori v njih. Nerodno je Janku. Naglo ji odtegne svojo desnico in se skloni k svojemu instrumentu.

Cilka odhaja s počasnimi koraki.

Janko je vznemirjen in ni sam s seboj zadovoljen. Ne ozre se po Cilki, nemirno premešča trinožno stoljalo, nikakor ga ne more namestiti, kakor bi ga rad.

»Si čul levite?«

Janka v nejevolji zbode dražeča očetova beseda. Obregne se na očeta: »Le kaj imate zoper njo? Trezno in razsodno misli.«

»To trdim in sem vedno trdil. Treznejše in razsodnejše morda ko moj sinko Janko.«

»Ne dražite me! Vam pri vsej podrobni razlagi ne morem dopovedati, kje je zaklad pokopan. Njej sem le namignil — in je takoj razumela in mi pritrdila.«

»Že ve, zakaj! Reci ji, da sezidaš na hribu stolp babilonski — razumela te bo in ti pritrdila. Reci ji, da spremeniš to vodo v tekoče zlato — razumela te bo in ti pritrdila. Reci ji, kar hočeš — vse bo razumela in v vsem ti bo pritrdila!«

»Čemu mi grenite veselje do dela? Prav malo se mi ljubi danes!« Janko odvijava pripravo za merjenje s stojala, ga razloži in zлага v zabojček. »Saj je drugod tudi vod in razsodnejših in podjetnejših ljudi.«

»Kakopa! Že v naši soseščini so. Takoj pri prvem mlinu! Pri Kržanovih! Kaj greš merit vodo h Kržanovim? Obljubil si! Roke sta si podala.«

»Pred nedeljo enkrat stopim doli do Kržanovih.«

Trdana zbede. »Če mi napraviš to sramoto...«

»Kako sramoto? Če pregovori očeta, kakor je obljubila, in uvidi Kržan, ki po Vaših mislih prepočasi misli in je neroden, starokopiten in skop, če uvidi, česar Vi nočete uvideti...«

»Napraviš njemu prej načrt ko za dom?«

»Načrt napravim, kakor sem Vam razložil: za največje izrabljanje in izkoriščanje vse vodne sile. In za uporablanje te sile na način, ki bo koristil vsemu kraju.«

»Glavo stavim, če stari skopuh prikima tvojim načrtom in odpre mošnjček. Kaj pravim, odpre mošnjček! Vrže vse svoje premoženje v vodo in negotovost. Pa saj bi sedem njegovih premoženj požrla izpeljava tvojih negotovih in netrdnih načrtov.«

»Kar bi požrlo podjetje, bi ne bilo izgubljeno. Dokazal sem Vam, kake obresti bi nosilo in koliko časa bi jih nosilo. In sedem Kržanovih premoženj bi ne požrlo! Da se zedinita vidva...«

»Trdan in Kržan? Nikdar!«

»Ne razumem Vaše trme! Da se zedinita, bi dobili veselje in zaupanje drugi. Zložili bi denar, zasvetila bi električna luč po obeh mlinih, po vsej vasi in daleč naokoli, zaropotali bi stroji, zapele žage in žagice...«

»Dobro, dobro! Nabrenkal si mi tega že toliko v ušesa...«

»Ne prime se Vas. Če ste trdovratni...«

»Pojdeš merit h Kržanovim?«

»Pojdem!«

»O, le, le! Kržan je izmetal za tvoje šole toliko denarja, da vsekakor zasluži, da mu izdelava prvi načrt. Prej ko za dom! Premeteno hčerko ima...«

»Oče! Načrt izdelam! Samo enega! Tistega in takega, kakor sem Vam razložil!«

»Dva napraviš! To zahtevam! Šolal te ni drugi ko oče! Enega za našo turbino, ki bo podnevi gnala žago in mlinske kamne in stope, ponoči pa dinamo, ki nam

bo dajal električno luč. In tistega svojega, velikega! Ta dva najprvo! Tistega za našo turbino najprvo! Drugega — če hočeš in kadar in kakor hočeš. Tretji, da veš, šele tretji načrt iz tvoje roke pojde v Kržanov mlin.«

»Česa mi ne poveste! Kaj pa, če prej vzamem v roke tale zabojček in stisnem pod pazduho stojalo, takole!« — Janko vzame zabojček v roke in stisne pod pazduho stojalo — »in grem, kamor me kličejo. Da me vabijo na več strani, veste. Kaj pa potem s prvim in tretjim načrtom?«

»S prvim nič! Tretji, ki pa bo potemtakem prvi, bo kričal: Usedel se je Trdanov inženir vkljub vsej svoji učenosti na nastavljene limanice Kržanove Cilke!«

»Oče!« V Janku kipi. Rdečica mu sili v lica.

»Krik tretjega, pravzaprav prvega načrta doseže gotovo tudi tisto lepo gosposko deklino, ki si ji tako mahal z robcem in klobukom, ko se je peljala na jug. Kaj poreče k zmagi Kržanove Cilke? Kaj misliš?«

Zadnje besede mora Trdan glasno povedati za sinom, ki hiti v mlin.

Pri slednjih očetovih besedah je izginila rdečica iz Jankovih lic, odpiral je usta, srdito s pogledom svaril očeta. Pa ni izrekel besedice, povedal je pogled in se obrnil. In beži pred očetom, ko da mu gori pod nogami.

Zre Trdan za njim. Ni jeze v njegovih očeh, skoro tiho zadovoljstvo sije iz njih. »Je, živa voda, je! Prinesel jo je s seboj! Ali — zdrav je Trdan! Bolnik, ki hlata po slehernem sredstvu, da ga reši smrti, mora piti živo vodo. Pije jo, zadnji up! Pa da je strup, bi jo pil! Preživa voda! Preživa voda je strup! Je strup!« misli mlinar, vtakne roke v hlačne žepe in koraci k Tonetu na žago.

Obkrožijo Janka nečaki v veži. Kaj je učkju, dobremu učkju Janku, da nima zanje darov? In se noče niti igrati danes z njimi?

Tudi stara mati tega ne more razložiti vnučkom. Teta Katica pa danes niti noče odgovarjati na njihova vprašanja. »Da mu ni omenila tistega pisma!« jo skrbi.

»Zakaj si ji povedala?« Materi je žal Cilke.

»Saj mi je že žal.«

»Z očetom sta tudi trčila.«

»Svoje muhe ima Janko.«

»Tak ni bil prej nikdar! Kaj ni nekaj tujeega v njem? Glej, še dečice ni pobožal.«

»Pismo... tisto pismo...« ugiba Katica.

Mirno je v sobici nad njima. Nad pismom, nad tistim pismom, sloni Janko. Vrata je zaklenil za seboj.

Potem pa zatavajo po podstrešni sobici hitri in nemirni koraki.

Bučno šumi voda, zamolklo ropočejo kolesa, trdo udarjajo stope, žrnajo mlinski kamni, rezko hrešči žaga. Vse v hrušču in trušču razločita Trdanka in Katica Jankove korake. In čutita, da so nemirni.

In se spogledujeta. In ne razumeta Janka.

(Dalje prihodnjic.)

Pesem.

Ksaver Meško.

Cudež božji je pesem. Že pesem mrtvega bitja, ki v pesmi šele oživi: brona, zvona. Slišim kdaj kje zvonjenje, otožno in plakajoče, poslovilno pesem zemljanu, odišlemu v kraje, ki so nam še na zemlji in v življenju stoječim tajna vseh tajen, zato nam tako tuji, tako nam daleč, nekako čudno grozni nam, ali zvonjenje sladko in božajoče, morda mehko pesem večerne zdravemarije — pa mi padejo ti glasovi v dušo s tako močjo in tako globoko, da mi zvone in žive v njej še po tednih, po letih z isto jasnostjo, z isto otožnostjo in bolestjo ali z isto božajočo in umirjajočo mehko, ki sem jo čutil, ko sem slušal to zvonjenje v resnici.

Istotako čudovita, še čudovitejša morda je pesem kakega glasbila. Ali ste slušali kdaj pesem gosli iz daljave, v tihi, sanjajoči noči morda? Ali spev flavte

Sele nad Slovenjgradcem.

Tam biva sedaj kot župnik pisatelj Meško.

v mlačnem pomladanskem mraku, ob otožnem večeru v hirajoči in umirajoči jeseni? Pa vam je izzvenela in umrla ta pesem v trenutku, ko je godec nehal igrati? Ali se vam ni glasila v duši še dolgo, dolgo, dneve morda, morda tedne in leta, in ste jo kdaj nenadoma spet zaslišali, morda prav ob istem času kakor prvič, v prav tako tihi, pokojni noči, ob prav tako sanjavem mraku v mlačni pomladi ali ob hladnem, žalobnem jesenskem večeru?

Še čudovitejša je pesem iz ust človekovih, iz globočine človeškega srca, iz radosti ali iz trpljenja človeške duše. Niti ne mislim visoko umetne pesmi, ki nam razburka srce do globočin in vzvalovi v njem mogočno oseko in plimo stoterih in tisočerih občutkov donebesne blaženosti ali smrtne potrnosti in boli. Ne, niti ne mislim te mogočne zavojevalke in zmagovalke! Saj je že preprosta pesem neukega naroda polna moči in življenja, pesem, ki jo slišimo morda svojo pot gredoč kje iz gozda ob cesti — pastirica si prepeva tam v najenostavnejših, a iz srca kipečih glasovih. Pa se nam dotakne pesem srca, kakor bi se ga doteknila

skrivnostna, mogočno-čudodelna roka. Da, celo ena sama beseda, en sam stavek človeške govorice je večkrat tako čudežna pesem, da nam zazvene ob njej vse strune srca v mogočnih sozvokih — sladkih kdaj, kdaj otožnih, kdaj za smrt žalostnih in bolečnih — in nam zvone tedne in leta, vse življenje nemara do pozne starosti, do smrtne ure...

Izmed besedi, ki mi zvone in pojo v duši že leta in leta in mi bodo pele — sladko in srečno nekatere, bridko in boleče druge — vse življenje do zadnje ure, se spominjam danes ene.

Bival sem tedaj — v letih svetovne vojne — neprostovoljno v Apačah na Koroškem. A da govorim po srcu, po pravici in resnici: prišel sem tja neprostovoljno, a sem v kratkem z vsem srcem vzljubil tisto vasico, ki leži na višini med Podjuno in Rožem kakor lična igračka na iztegnjeni blagoslovljeni dlani božji. Vzljubil sem kraj, vzljubil ljudi. Ljudi — Rožani so že po telesni lepoti in po prelepi govorici. Kraj — saj je, kakor bi gledal svet iz nebes: Podjuna na eni strani s svojimi sanjajočimi belimi cerkvicami, na drugi strani slikoviti slavni Rož, nad faro sivi očaj Obir, ne predaleč Karavanke, gori ob Beljaku, v »domovini« Jepa in Dobrač, v meglenih daljavah Veliki Klek. Pod hribom, v vrtočlavi globini, Drava; v prepadu proti Rožu deroča gorska Borovnica, ki je pozimi — in bila je zima 1916—1917 tam strahotna, veter pa je na tistih planjavah tako doma — divje vrela in pošastno šumela, in je v tihih zimskih nočeh pokal led, da je grozotno zvenelo skozi noč, kakor zategli, neskončno bolešni vzkriki in zdihi velikanov, ki so po ljudskem izročilu vkovani v osrčje Obirja.

V kratkem smo si postali z vsemi farani, s stariimi in mladimi, kar najboljši prijatelji, z mladino še posebno.

Pa sem šel pomladnega dne v letu Gospodovem 1917 iz Galicije spodaj ob Dravi domov na hrib. Kar mi pride na gozdni poti naproti žena srednjih let z mladim, osemnajstletnim fantom: Požarnikova mati s sinom Ivanom — sredi vasi pod cerkvijo so imeli svojo bajto, krasni ljudje. Vedel sem, da je Ivan vpoklican. Prejšnji dan je bil še pri spovedi in sv. obhajilu, da se je pripravil za slovo in za pot v tujino.

»Torej gresta,« sem pomislil, in postalo mi je težko pri srcu. Težko, kaj jima naj rečem. Težko, ker mi je bilo fanta v resnici žal: bil je lep, čisto dekliški fantič, bel in rdeč kakor na sliki. Nehote sem pomislil na svetopisemskega mladeniča, ki pravi o njem knjiga božja, da ga je Gospod pogledal in ga je vzljubil. In vedel sem, kar so vedeli vsi, ki so ga poznali, kako je tudi na duši lep, čist in neomadeževan.

Prenaglo smo bili skupaj.

»Ali gresta?« ju nagovorim z veselim glasom, hoteč dati težkemu trenutku kar mogoče solnca, tolažbe in upanja.

»Greva,« pravi mati in na glas zajoka. Ivan mi pomoli roko in se nasmehlja. A sem dobro videl, da se mu je smehljaj proti volji spačil in so mu očesne veke podrhtevale: na jok mu je šlo, le s silo se je pre-magoval.

»Malo težko bo, Ivan, ker si bil do sedaj zmerom doma, nikjer še po svetu. A bo žel Morda bo v kratkem konec te morije in prideš skoraj domov. Najbrž niti v ogenj ne prideš.«

»Pride, pride!« je ihtela mati. »Vem, da ga ne bom videla nikoli več.«

»Ali mati,« sem branil in tolažil, »tako pa vendar ne smete misliti! Vsi bomo zanj molili, pa se vrne, še preden mislite. Boste videli, kakšen fest fant, naravnost gospod bo.«

A matere vse to ni pomirilo in utolažilo. Ihtela je obupno in trdila, da ga ne bo videla nikoli več. — »In najrajši sem imela tega,« je priznala v tej svoji veliki onemoglosti in obupnosti, dasi je sicer nikoli nisem slišal hvaliti svojih otrok.

Ker sem videl, da je ne morem potolažiti in da Ivan ob vsem tem trpi, sem se naglo poslovil. Počasi sem stopal na hrib: kaj težko breme sem nesel na srcu in mislih. —

Minilo je nekaj mesecev. Ni pa minila vojna. Divjala je le kruteje, kosila in morila z nenasitno, divjaško neusmiljenostjo.

Kar pride vest: »Požarnikov Ivan padel!«

V resnici nisem upal v prvem času v njihovo hišo! Preveč sem se bal žalosti domačih, obupa materinega. In v resnici nisem vedel, kje bi vzel pravo besedo, kako bi jo postavil, s kakim glasom jo govoril, da ne bi morda še huje ranila, ampak bi boleost in obup blažila in manjšala.

Pa je prišla mati k meni. Ni mogla več nositi. Bila je na tisti strašni meji, ki loči kakor slaba nitka človeka od smrti: od popolnega obupa, od samomora. Eno edino je še, kar more človeka zadržati, da ne prestopi te slabotne in ozke meje: vera v Boga. Da ne bi popolnoma izgubila še te, je prišla k meni.

Dolgo sva govorila. Čutil sem: čim več mi zaupa in pove, čim bolj si olajša srce, tem gotoveje bo rešena in ohranjena življenju in domačim.

Kaj vse sva govorila, danes ne vem več. A ena beseda mi je padla v srce tako mogočno in globoko, da mi zveni v srcu še danes kakor lepa pesem:

»Nikoli v življenju me ta otrok ni razžalil.« —

O vi vsi, ki še živite in vam živi še mati, ali bi mogla reči tudi vaša mati o vas: »Nikoli v življenju me ta otrok ni razžalil?«

O, ko bi mogla! O, ko bi morala!

Moje življenje.

Doživel vse sem: žalost in veselje,
nebes radost in temnih vic gorje,
zdaj grenke, ker neizpolnjive želje,
zdaj srečo, da je vriskalo srce.

Biló je prav! Saj v samih bi radósti
za boljšega od drugih vseh se štel,
a v neprestanih bolih in bridkosti
za svet bí, za Boga oledenel.

A ták — umeval sem ljudi bolesti,
v veselju z njimi sem se radostil;
ker čutil sem: ves v božji sem posesti,
Bogú ponižen sem služabnik bil.

Ksaver Meško.

Vasovanje.

Mehki glasovi večernih zvonov
k zvezdam nebeškim so šli vasovat,
sladko uspavanko so jim zapeli,
v sen jih zazibali jasen in zlat.

Ko so poromali zopet domov —
plašen polastil se jih je nemir:
z glasom zloveščim, zamolklim, turobnim
v temnih je linah jih klical skovir:

»Zovem in zovem — že ves sem ohripel!
Čakam in čakam — od mraza se tresem!
Umrla je — smrt sem ji prerokoval —
Zapojte, zvonovi, mrtvaško pesem...«

Povesili glavo so žalostno,
boleostno iz dna zaječali.
K mrtvaškemu odru so šli vasovat —
ob njem so zdaj peli ... jokali ...

Miroslav Kunčič.

Moj mali Hlaček.

Napisal André Lichtenberger. (Nagrajeno od Francoske akademije.)
S pisateljevim in založnikovim dovoljenjem prevlel Jožef Ovca.

II. Miss poučuje.

»Gospod Hlaček, Miss* Vas čaka.«

Hlaček se napravi gluhega in gleda skozi okno, kakor da se ne tiče njega.

»No, Hlaček,« pravi mama, »kaj ne slišiš, da te Jana kliče?«

Hlaček jo pogleda s svetlimi očmi.

»O pač, mama. Pa veš, z Miss ne hodim nič kaj rad ven.«

Mama strogo naguba čelo, a ne preveč.

»Nič obiranja, mali mož, hitro se odpravi in si dobro zapomni zgodbe, ki ti jih bo pripovedovala. Pri kosilu mi jih boš ponovil.«

Hlaček se odpravi, a vleče noge za seboj. Potrt prepusti svoje truplo Jani, ki ga odene v modro jopico. Nastavi ji svojo črepinjo in ona posadi nanjo klobuk s trakovi. Razmišlja, da bo moral poslušati Miss in njene zgodbe. Na srečo so mamine grožnje prazne, kakor Hlaček ve iz skušnje, zakaj pri kosilu bo imela mamica preveč drugih stvari v glavi, da bi mislila še na to, kaj je zjutraj rekla.

Miss je že oborožena. Zelena koprena nekoliko zabrisuje prežive barve njenega obličja. Njene neskončno dolge roke se končujejo s solnčnikom in s knjigo, rdeče-rumeno vezano. Njeno vozličasto telo je podobno premajhni in prepolni vreči premoaga: pod rjavim seršem se dvigajo znatne vzbokline. Če se človek obnje zadene, mu ostanejo modre lise. Samo spredaj, od vratu do nog, je vse ravno, vse gladko, vse plosko, kar nekoliko bega Hlačškova ženska opazovanja, ki se vsako jutro vdaja pustolovskim razmišljanjem o tej stvari. Miss ponudi svojo suho dlán Hlačšku, ki mora visoko iztegniti roko, da jo doseže. Ona ga krepko zgrabi in odide z mogočnimi koraki, ki jih Hlaček dohaja le z drobnim tekom. Človek bi dejal: Pajek na zelo visokih nogah, ki ga spremlja stonoga.

Miss začne z običajnim vprašanjem:

»Hlaček, kaj je bil včeraj Vaš največji greh?«

Hlaček sovraži ta način začetka razgovorov. Takoj mora z utrudljivim in zoprnim naporom mučiti svoj spomin. A tu ni pomoči. Hlaček je včeraj storil mnogo grehov. Kateri je največji? Pri kosilu je prevrnil kozarec, prikuhe ni maral jesti, potem je trikrat zahteval sladke smetane. V kavo stare Tereze je nalil malo črnila, da bi videl, kako se bo držala, ko jo bo pila; skoraj bi bila omedlela. Po nevedoma je zaprl mačka v salon; kaj se je zgodilo, vam Hlaček ne bo pravil, ker je predobro vzgojen, toda mama je zaduhala. Kriv je maček, gotovo, malo je pa le tudi Hlaček kriv. Vse to so hude reči, a so druge, še hujše.

* Miss = gospodična = vzgojiteljica.

O, da, to je poglaviti greh! Včeraj je mama peljala Hlačška k zobnemu zdravniku, da mu popravi čisto majhno luknjico, ki jo je imel v zobu. Ko je Hlaček zaduhal zoprni vonj tiste mučilnice, ko je videl zdravnika, veliki stol, jeklene priprave, kolesa, klešče, pile in vse drugo, se je začel otepati, kar je mogel, in rigati kakor osliček, toliko časa, da je bila mama vsa zmedena, da je vzela robec in začela jokati na kanapeju. Ko je Hlaček to videl, se je vendar vdal, naj delajo z njim, kar hočejo. Pa to je vseeno, poreden je le bil. Uboga mama! Da okreva, je morala stopiti v slaščičarno in tamkaj popiti dva kozarčka likerja pa pohrustati tri kolačke. A tudi Hlaček je dobil enega za nagrado.

Hlaček je končal svojo izpoved.

Miss pravi:

»Včeraj ste grešili iz pomanjkanja poguma. Danes Vam hočem navesti zglede poguma, povzete iz zgodovine starih narodov in zgodovine sedanjih narodov, zlasti Angležev, med katerimi ta krepost tako čudovito cvete.«

Hlaček vzdihne. Že naprej je vedel, da mu bo tako odgovorila. Vsako jutro mu Miss, ko ji je povedal svoj največji greh, navaja zglede kreposti, ki mu je manjka. Povzeti so iz zgodovine starih narodov in iz nove zgodovine in zlasti iz angleške. Zdi se, da na Angleškem vse kreposti nenavadno uspevajo. V Hlačškovi domišljiji so tudi vsi junaki več ali manj opremljeni z nizkimi kapami, križastimi suknjiči in velikimi rumenimi črevlji. Zato so včasih čudni videti. Poprej nekoč se je Hlaček izpovedal gospodični, da je Marijo de Milly vlekel za lase. Da mu pokaže lepoto prijateljstva, mu je pripovedovala zgodbo o Ahilu in Patroklu, in odtlej si ju je predstavljal v podobi dveh zamorcev, ki sta pela in plesala v cirkusu. Sokrat je gotovo star gospod z zlatimi naočniki, rdečega obraza, ki vsak dan sedi na klopi ob Ksantipi, ki s svojimi strašnimi, mesojedimi zobmi kaže svoj nevarni značaj. Angleški duhovnik Webster je slučajno predstavljal svetega Ludovika, ki je bil tako pobožen. Najbolj čudne vloge pa je dobival neki debeli, debeli rdeči angleški kočijaž, ki vozi krasen voz s parom konj, v katerem vedno sedi neka stara gospa z majhno deklico. On je bil zaporedoma Franc I., Ajaks, Julij Cezar in Cromwell.

»Me poslušate, Hlaček, kaj ne?«

Miss pripoveduje z bliskajočimi se očmi, kako se je Leonida dal s tristo Spartanci umoriti, da ubrani svojo domovino. Nato pride k Horaciju Koklu; to je še lepše: mož, ki je imel eno samo oko, je branil most pred celo armado. V ognju navdušenja vleče Miss Hlačška s podvojeno naglico dalje. Potem se ustavi:

Vladislav Jarocki: Zima v Karpatih.

Mucij Scevola si je dal sežgati eno roko, da se kaznuje, ker ni ubil hudobnega kralja. Miss izteguje svojo roko s tako divjo kretnjo, da se Hlaček vprašuje, ali ni tudi ona že storila enako. Žal, da ima rokavico, in pod njo se nič ne vidi.

Prihajamo k zgodovini Anglije. Rihard z levjim srcem je iztrebil Saracene iz Svete dežele. Solnčnik Angležinje seka Saracene, prodira oklepe, se vije v zraku kakor zastava Plantagenetov. Hlaček si predstavlja Miss, kako ritenski sedi na konju, ki je ves odet, kakor konji vitezov, in napada nevernike. Njej bi ne bilo treba oklepa; tako trda je, da bi se vse puščice zlomile, ko bi jo zadele. Ubogi Saraceni!

»V novem veku ni takih vzvišenih potez nič manj, zakaj leta niso angleškega junaštva zmanjšala. Navedla Vam bom angleškega admirala Nelsona, ki je izgubil roko v bitki pri Trafalgarju, a je vendar še dalje poveljeval v boju in ni odložil vodstva, dokler ni izdihnil. Navedla Vam bom še...«

Sedaj sta pred trgovino, kjer mora Miss nekaj kupiti. Hlaček pojde dalje do sprehajališča, ki je čisto blizu; tam jo počaka. Miss stopi v prodajalno, Hlaček gre svojo pot.

Nekoliko je omamljen od vseh teh junaštev. Leonida, Nelson, Mucij Scevola, Horacij Kokles, Rihard z levjim srcem, vsi se mu sučejo po glavi v divjem plesu. S kakim ognjem je Miss pripovedovala njihovo zgodovino! Nehote maha Hlaček z rokami pri hoji in

kaže zobe, ki na srečo niso ne dovolj veliki ne dovolj rumeni. Gotovo mora biti Miss, ki zna toliko povesti o vseh krepostih, sama zelo krepostna! Hlaček je nima posebno rad, a je poln spoštljivega občudovanja do nje! On bi sicer ne ubil tristo mož in bi si tudi ne dal speči roke na svetiljki. Nekoč se je opeknel na sveči in je jokal. In Miss je prejle iztegnila roko kakor Mucij... Mucij..., kako se mu že pravi? Tu ni svetiljke, seveda, a če bi bila, bi ona prav gotovo storila enako. In njena roka bi lepo gorela, ko je tako suha! In kako bi bila pripravna kot Nelson! Hlaček si predstavlja Angležinjo v mornarski obleki, z velikim ovrtnikom, z eno samo roko, a to zelo dolgo, kako poveljuje v bitki s svojim vreščočim glasom! Tako se Leonida in Kokles in Scevola in Nelson in vsi drugi polagoma združujejo pri Hlačku v eno samo postavo in ta postava...

Glej no! Kaj pa počenja Miss? Človek bi mislil, da se igra, saj skaklja, odskakuje, se vrti, kakor da se ji je zmešalo. Hlaček ni videl nikoli nič podobnega. Pogleduje nazaj, potem se popolnoma obrača, hodi ritenski, maha s solnčnikom in kriči s čudnimi glasovi. Le kaj ji je? Hlaček je zelo radoveden. Slednjič spozna vzrok njenega vedenja. To je pekov pes, grda majhna mrcina, ki reži in laja na vse ljudi. Posebno pa je, Bog vedi zakaj, hud na Angležinje.

Glej ga, kako se je režé zakadil vanjo. Potem se umika in nanovo zaletava, še glasneje lajajoč, se po-

stavlja na zadnje noge, se potuhne k tlom in z vznemirljivim smehljajem kaže zobe. Očividno ga mikajo meče ali bolje nogavice Angležinje. Ubogi kužek! — Gotovo je vajen glodati zgolj kosti. Njegovi napadi postajajo viharnejši; prisegel si je, da mora poskusiti, kako tekne Angležinja. Lica gospodične so prebledela in le nos je ostal žareč kakor laterna na ponesrečeni ladji. Pasja mrha jo obkroža v blaznih krogih, ki se vedno bolj ožijo. Prav tako je neobčutljiv za sladke besede kakor za grožnje s solnčnikom. Njegove drzne šape se že dotikajo kril, njegovi poželjivi zobje silijo h kostem, ki se mu jih je zahotelo. Miss se brezumno boji psov. Čuti, kako ji v sencih bije; leden mraz jo spreletava; pot groze ji obliva suhi hrbet. Hotela bi jokati in klicati na pomoč, le njeno britansko dostojanstvo jo še drži. Kako se ji smejejo štacunarji, ki zbijajo šale na svojih vratih!

A slednjč so sečniki pasje mrcine v bolj silovitem navalu le dosegli kraj, kjer bi imela biti meča! Samoljubje angleške gospodične se spusti brezglasno v divji beg. Zgrabi krila in iztegne noge v dir kakor kamela pri tekmi, toda pes je še urnejši. Vrže se za njo in popade z zobmi obleko gospodične, močno obleko iz angleškega blaga. Miss se ustavi v svojem pogonu. Obrne se in obstane negibna, ohromela, trepetajoča ovčica pod zobmi strašne zveri. Štacunarji se zvijajo od smeha pri vhodu svojih kramarij.

Pa glej, kužek naenkrat cvileč zbeži z repom med nogami, s povešenimi ušesi in z eno šapo v zraku. Hlaček je spoznal, da igra predolgo traja, in je z odločno kretnjo mahnil po pasjem hrbtu... Sovražnik je izginil. Miss se zopet zave svojega britanskega dostojanstva, se vzravna in prime Hlačka za roko. Kri ji zopet zakroži po žilah.

Tedaj ji nekdo pravi:

»Vi morate biti zelo pogumni, Miss? A?«

Miss se ozre dol k Hlačku s strogim pogledom. Ali se mar norčuje iz nje? A tem jasnim očem, ki zro nanjo, je ironija neznana. Mehanično se skloni in vtisne pečat svojih zob na drobno lice. Hlaček se ne ukvarja podrobneje z razlogi tega dejanja, ker je preveč zatopljen v svoja razmišljanja.

Pri mizi ga vpraša mama:

»No, si se dobro imel danes dopoldne?«

On ji odgovori navdušeno:

»O seveda, mama! In ko bi ti vedela, kako je Miss pogumna! Pripovedovala mi je zgodbo o gospodu Servelu, ki je sežgal tristo Saracenov in ti so bili Spartanci. Tudi njemu je roka zgorela na svetiljki, a z drugo roko, ki so mu jo odtrgali, je poveljeval bitki na mostu; in potem...«

Pa mama nima rada zgodeb.

»Že prav, Hlaček, juho jej!«

In Hlaček jo je, a oči so mu nepremakljivo uprte v spomenik junaštva, ki nosi zeleno kopreno in obleko iz rjavega serša.

III. Hlaček v salonu.

V salonu so. Tam je gospa Thilorier in gospa de Bray pa mama. Tudi Hlaček je tam, ker je malo prehlajen; in tudi zato, ker mu je mama, sebi v zabavo, dala naviti vse lase in ga hoče pokazati gospem, kako je čuden. Zunaj brije huda zimska burja. Kakor da solnca ne bo nikoli več; veter godrnja in tuli kakor kak grd, jezen človek in meče ob okna kupe dežja, pomešanega z raztopljenim snegom. Dobro je, če je človek prav mehko oblečen in se zmrznjen stiska k ognju, ki žari in prasketa.

Gospe klepetajo, pijejo čaj in prigrizujejo različne dobre reči. Hlaček je dobil skodelico mleka in na kruh namazanega masla. Prav dobro ve, da vse te sladkarije niso zanj. Premajhen je še. To ni za otroke. To je za velike ljudi. Prav veliko je stvari, ki so zelo dobre za velike ljudi, a zelo slabe za otroke. Zakaj neki? Tega ni mogoče razumeti. Oni dan je mama bila jezna; rekla je: »Presneta reč ti!« in se je zelo grdo držala. Vsi so se ji smejali. Včeraj je Hlaček rekel kakor ona. Prav močno so ga krcnili po nosu. Tako je pač. Veliki ljudje smejo govoriti, kolikor hočejo; to ni nič. Otroci morajo molčati. Zelo so pomilovali gospo de Bray, ki si je razparala obleko; ko si je Hlaček raztrgal hlače, so ga kaznovali. V cerkvi se gospe obračajo k vratom, da vidijo, kdo prihaja; če pa otroci tako store, jih grdo gledajo. Zakaj vse to? Hlaček ne ve tega dobro, a stvar je odločena in urejena, treba se je vdati. Čudno.

Gospe klepetajo, hrustajo, pijejo; pijejo, hrustajo, klepetajo, vse na enkrat. Gospa Thilorier pravi:

»Veste, koga sem videla semkaj grede skozi steklo svojega voza v blatu brozgati z napol navzgor zavihanim dežnikom? Ugenite! O, saj ne boste mogli: tisto ubogo Madeleino Saint-Clar!«

Mama in gospa de Bray zacvilita z visokim glasom. Le kako se to naredi? Hlaček ju skuša posnemati. Saj gre. Mama ga ostro pogleda in cviljenje mu zastane sredi grla. On ga požre in se pri tem malo davi. To bo za drugikrat.

»Ali je mogoče! Uboga ženska! Kako pa se ji godi, odkar je mož odkuril?«

»O, to je cel roman. Saj veste, da so bili popolnoma uničeni, ko je Nikel skrahiral. Saint-Clar je plačal svoje obveznosti, to je res. A Madeleinina dota je pri tem šla vsa v nič. Po vsem tem ji ni ostalo nič, pod Bogom nič. Saint-Clar je nato odšel v Transval, kjer nanovo poskuša srečo, in Madeleine, Madeleine... ona poučuje, draga moja, poučuje na uro.«

»Strašno!«

»O, to je grozno! Jaz bi bila rajša umrla.«

Hlaček bi rajši poučeval; to mora biti vendar prijetnejše kakor dati se učiti. Seveda, še bolj pa je voziti se na sprehod in hoditi na plese kakor gospa de Bray. Uboga gospa Saint-Clar!

»Njen pogum je občudovanja vreden, brez dvoma. Toda ali ne mislite, da bi se ji ne bilo treba kazati tod okoli, kjer je poprej živela? Zanj mora to biti prava muka. In kar se drugih tiče, je to nekako pomankanje potrebne obzirnosti. Saj se zdi, kakor da kaj očita ali prosi pomoči. Ali ne, ljuba moja?«

Morda, morda. Toda mama je poprej gospo Saint-Clar komaj enkrat ali dvakrat videla.

Gospa de Bray nadaljuje:

»In kaj ji je treba hoditi semkaj, kjer je življenje tako drago? Človek mora znati svoj način življenja spraviti v sklad s svojimi dohodki. Uboga ženica, po tem jo je koj spoznati. Bog ve kako pametna ni bila nikoli. A zdi se, da ji poučevanje ne de dobro.«

»Gotovo, draga gospa, tisočkrat imate prav. Čista resnica je, kar ste povedali! Jaz sem že mnogokrat isto rekla.«

Gospa Thilorier prikimava z glavo in pravi potem:

»Uboga žena! Pa v njeno opravičilo je treba pripomniti, da ima otroka, ki je zelo slabih prsi. Zdravnik je lansko leto rekel, da je jug zanj neobhodno potreben, vsaj še dve zimi. Gotovo je zato odšla iz Pariza. Toda izbrala bi si bila vendarle lahko tudi kateri drugi kraj na obrežju...«

Hlaček je malo ginjen. Ta gospa ima torej fantka, ki je bolan? In poučevati mora, da more on priti semkaj? Hlaček ne razume dobro te zveze. Bolje bi bilo, če bi bila kar kupila listke za železnico. Pa je že tako. Zelo nesrečna mora biti ta gospa.

»Povem Vam, da se mi je resnično smilila, ko sem jo prej videla sredi luž, stisnjeno pod dežnik, ki bi bil dober za kuharico, v starodavni jopi, kako se je borila z vetrom. Ali se spominjate njenega rumenega vozička in ponijev, ki jih je posebno ljubila?«

»Prav čedni so bili. Gospod de Bray jih je kupil na razprodaji. Ali ste Vi kdaj srečali to nesrečnico po tisti polomiji? Upam, da vsaj v družbo ne prihaja več.«

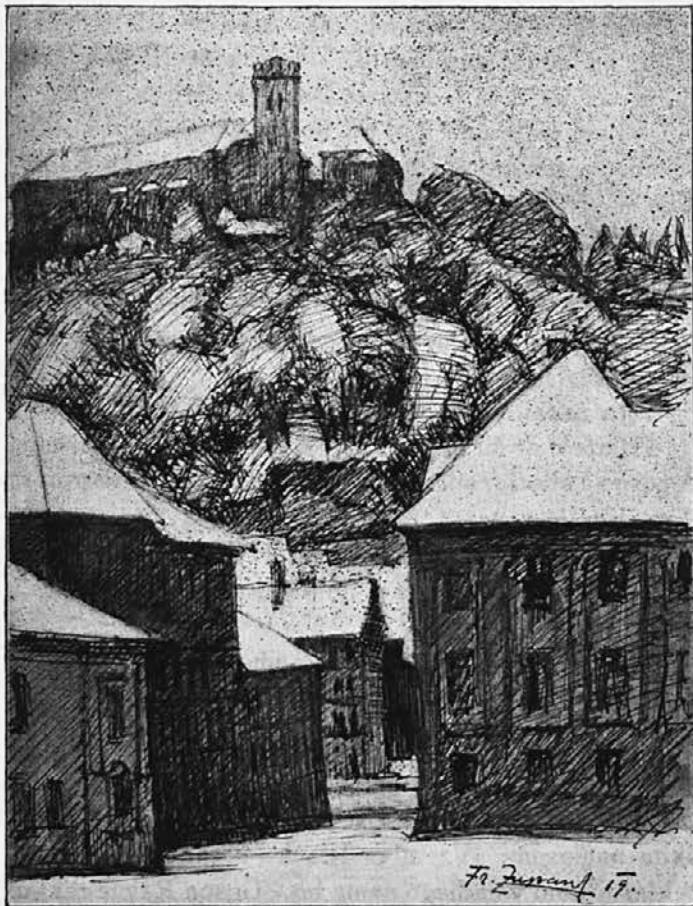
»O, kar se tega tiče, ji moramo priznati, da je zelo previdna. Nekoč sem jo videla v trgovini Louvre. Tako malo mi je pokimala z glavo, da bi bila njen pozdrav prav lahko prezrla. Stisnila sem ji roko in spregovorila nekaj besed. Niti obiska nikoli ne tvega. Obzirna je, to je res.«

Hlaček je začuden. Zakaj neki ne sme obiskovati ljudi ta uboga gospa, ki tako leta po dežju in ima tako malo denarja? Bolj potrebna bi bila prav toplega čaja in kolačev kot so druge. Hlaček bi jih ji takoj dal, če bi jih imel. Zakaj ne marajo, da bi prišla ponje? Tudi to je najbrže nekaj za velike ljudi.

»Mislija sem jo povabiti, naj bi prišla včasih k meni, a moj mož ni bil zadovoljen...«

Gospa de Bray omahne nazaj in ostro vzkrikne. Vse zobe pokaže, kakor da hoče ugrizniti.

»Saj je imel prav, tisočkrat prav! Le kakšna bi bila pri Vašem sprejemnem dnevu v svoji starinski jopi in s krilom, iz katerega bi se cedile vse vode neba

Fr. Zupan: Ljubljana (Turjačanov trg) pozimi.

po naših toaletah in Vaših preprogah? Kar vidim vojvodinjo de Bioloy, kako sedi ob učiteljci svojih otrok! Bodite vendar pametni, draga moja, pametni bodite! Poznam ljudi, ki bi nikoli več ne prestopili Vašega praga po takem dogodku!«

Tako je to razumeti. Te gospe, ki je vsa premočena in slabo oblečena, ni mogoče posaditi v lepe naslanjače k svilenim oblekam drugih gospe. Vse bi pokvarila. Tudi Hlačka ne puščajo v salon, kadar je umazan. Njej se godi kakor njemu. Uboga gospa! Hlaček bi jo prav rad poljubil. Zaradi njegove obleke bi se ne bilo bati. Njega bi ne umazala. Mali otroci niso kakor veliki ljudje. Oni smejo biti prijazni s tistimi, ki so nesrečni. In dal bi ji kaj za njenega fantka, ki je tako bolan; kakšno izmed svojih igrač; pa ne polomljene, kakšno prav lepo, tako da bi se veselil.

Mama je nekoliko rdeča; poveša oči in jeclja:

»Ve bi torej bile hude, če bi jo povabila, naj kdaj pripelje sem svojega sinčka?«

Gospa de Bray dvigne roke k nebu in iz ust se ji ulije slap besed in vzklikov. Hlaček vzdihne. Ona je še večja od mame, ta gospa de Bray. Hlaček je malo upal... Pa ona že mora vedeti, kako je prav.

Gospa de Bray je vstala živahno mahaje:

»Ne, preljuba, nikakor ne, verjemite mi, opustite to brezumno misel. Tega zblíževanja ni želeli niti Vam niti njej. Saj je prav, če smo usmiljeni, a prvo je, da se držimo stanu primerno. Le križanja med stanovi nikar!«

Križanje med stanovi, kako lepe besede! Hlaček si jih bo moral zapomniti... Naenkrat Hlaček čuti, da ni več na tleh. Gospa de Bray ga drži na rokah.

»Lepi mali mož! Kaj ne, ljubček moj, da boš rekel mami, da ne more sprejemati tukaj te gospe Saint-Clar?«

Hlaček odgovori resno:

»Ne, gospa, ne more je.«

Gospa de Bray ga postavi na tla, ploska z rokami in se smeje na vso moč. Tudi gospa Thilorier se smeje in vpraša Hlačka:

»In zakaj ne, velečenjeni gospod Hlaček?«

Hlaček ne bi nič kaj rad odgovoril in povese oči. A gospa Thilorier sili vanj. Tedaj Hlaček tiho zamrmra:

»Ker je revna.«

Nato pa dvigne glavo in pristavi:

»Pa jaz bi jo smel poljubiti, kaj ne, mama?«

IV. Dobrodelnost gospoda Aarona.

Danes je pa prav zabavno, Gospa Ray je prišla mamu obiskat. Povabila jo je s seboj na sprehod do zimskega vrta. Mama je najprej rekla ne, potem je pristala. In gospa Ray je rekla s svojim malo ameriškim naglasom: »Vzemiva Hlačka s sabo.« Mama je rekla: »Samo v nadlego nama bo.« Gospa Ray je rekla:

»O ne, kakor kužek bo tekkel za nama.« Hlaček je pogledal mamu s prosečimi očmi in ponovil: »Mama, kakor kužek bom tekkel za vama.« Potem se je gospa Ray začela smejati in tudi mama se je smejala. Vteknili so ga v njegovo modro jopo in v kapo s trakovi. Na pot!

Zdaj moško koraka: v eni roki vihti svojo lepo palico, ki ima na koncu pasjo glavo, v drugi drži novc za dva solda, ki mu ga je dala gospa Ray, da si kupi kolač ali turškega medu; novc je še popolnoma nov: za tak novc se mora dobiti zelo velik kolač ali mnogo turškega medu. Hlaček zdaj pa zdaj odpira dlan, da vidi, kako se novc lesketa. Vesel je in srečen. In ko tako kobaca za gospema, pravi včasih sam sebi prav po tihem, da ni kužek, ampak močan mož, ki mora čuti nad njima in ju braniti, če pride nevarnost. Gospe tega ne veda, pa on, Hlaček, to dobro ve.

Oh, da so morali njega srečati! Gospod Aaron je. Iz prodajalne prihaja. Pravkar spravlja zopet v žep telovnika svojo denarnico z zlato zaponko. Zagleda gospe. Smehljaje se pokaže zobe. Hiti jim z naglimi koraki naproti, sname mehki klobuk in se pokloni. Videti je, kako se mu svetijo namazani črni lasje. Okrog njega diši kakor pri brivcu. Hlaček ni zadovoljen. Zlohотно opazuje obleko gospoda Aarona iz enakega, svetlosivega sukna, pripeti, bleščeče beli ovratnik, nad katerim se je razpostavila črna brada, gumbnico z rožo, široko ovratnico, neomadeževane črevlje, trsteno palico s srebrnim ročajem, ki jo suče v levici, na kateri žarita dva debela prstana. Gospa Ray pogleduje mamu s čudnim pogledom, kakor da se

ji hoče smejati. Mama ni videti presrečna in je malo zardela.

Ali se ne bosta takoj poslovili od tega gospoda? Kaj še! Nikamor se ne ganejo in si ne vem kaj vse pripovedujejo. Gospod Aaron široko maha, razsipava smehljaje, šari po tleh s koncem svoje palice, napenja prsi; podoben je tistim velikim golobom, ki grulijo in se priklanjajo pred hlevom hotela Cosmopolitan. Slednjič se vendarle odpravijo dalje. Pa glej, gospod Aaron ni šel na svojo stran, ampak hodi z mamu in se ves čas pogovarja. Ali more biti človek še bolj vsiljiv?

Gospa Ray misli menda prav tako. Zaostala je malo s Hlačkom.

Naenkrat mu pravi:

»Poglej, Hlaček!«

Potem pokaže velikanski jezik in se strašno spači za hrbtom gospoda Aarona. Hlaček se zasmee na ves glas. Mama in gospod Aaron se obrneta. Gospa Ray jima mirno pripoveduje neko zgodbičo, Hlaček se pa zase dalje smeje. Če bi se majhen deček takole spačil, bi to bilo zelo grdo. A če veliki to store, je prav zabavno. Tako se ji mora človek smejati, gospe Ray.

Pogovarjajo se o mnogih rečeh, ki Hlačka prav nič ne zanimajo. Pa vendar nekoliko poslušajo, ker nima nič drugega opraviti. Gospa Ray pravkar izprašuje gospoda Aarona o slavnosti, ki so jo priredili v korist bolnim otrokom bolnišnice Matere božje. Ubogi mali otroci! — včasih jih je videti, če gre človek mimo bolniškega vrta; tako blede so in shujšani in vedno kašljajo. Da bi jim le bili mogli dati mnogo denarja!

Gospod Aaron zaničljivo skomigne z ramami. On ne odobrava takih slavnosti, ker je njih namen bolj, da zabavajo lenuhe, nečo da pomagajo siromakom. Vsaj polovica dohodkov, ki jih donašajo, se porabi za nepotrebne izdatke. Zelo neumna navada je, da si ljudje iz dobrodelnosti delajo neko vrsto zabave. Naj se vsakdo zabava, kakor se more, prosto mu! A če se človek ukvarja s siromaki, se mu je treba lotiti resno, se mu je popolnoma vdati tej nalogi in ne sme misliti nase in na svoje razveseljevanje.

Hlaček ni prav dobro razumel vsega, kar je povedal gospod Aaron. Jasno je pa, da so hudobni ljudje zapravili zase denar malih bolnikov. To je zelo grdo. Ko je gospod Aaron govoril o tem, je gibal z rokami in glas mu je bil zelo blag. Hlaček si misli, da je podoben sliki iz njegovih zgodb, ki predstavlja kralja Davida, kako pleše pred skrinjo zaveze.

Gospa Ray pravi s svojim nekoliko ostrim glasom:

»Ljubeznivi ste, gospod. Pa ali ne veste, da je celo sveti Martin dal siromakom samo polovico svojega plašča?«

Gospod Aaron se smehlja (on se vedno smehlja!). Govori, pripoveduje, obrača besede. Slednjič izjavi:

»Sveti Martin ni imel prav. Ponavljam, da mora človek, kadar hoče biti dobrodelen, dati vse ali nič. To je moje načelo.«

O, to je krasno! Hlaček prav nič ne mara gospoda Aarona. A vendar si ne more kaj, da bi ga ne občudoval. Tereza se prav zelo moti, ko pravi, da je gospod Aaron grd skop Jud in nič drugega... vsaj če... Gospod Aaron je rekel, da je treba dati vse ali nič. Bog vedi, če morda on nič ne da?

Tedaj zasliši Hlaček žalobno, otožno prošnjo. Tam ob robu ceste čepi ubog star berač. Njegova obleka je popolnoma raztrgana in je iste barve kakor prah. Z lic mu visi zmršena brada; razmršeni lasje mu padajo po vdrtih licih; zvite roke mu držijo čudno reč, ki je od daleč podobna klobuku in ki jo izteguje sprehajavcem. Tako je umazan, tako zanikaren, tako zapuščen, da bi ga človek rajši ne videl. A vendar se mora človeku v srce zasmiliti.

Hlaček je poln pričakovanja. Kaj bo storil gospod Aaron?

Zdi se, da gospod Aaron nič ne vidi! Še vedno se smehlja, še vedno pripoveduje gospema zgodbi in kakor da se za berača nič ne meni. Prav gotovo pojde mimo njega in ga niti opazil ne bo...

Pa ne. Zdajle se je ustavil. Dva prsta vtakne v žep telovnika, v tisti žep, kamor je bil dal malo prej svojo zlato denarnico; trenutek brska po njej, vrže nekaj težkega v klobuk starčku, ki ga zmeden blagoslavlja, in gre dalje in klepeta venomer, kakor da bi bil kaj zelo preprostega storil.

Hlačku se je v glavi vse prevrnilo. Postava gospoda Aarona dobiva v njegovih očeh ognjen sijaj. Vse, prav vse je dal temu siromaku, z neznatno kretnjo, kar tako mimogrede, in kakor da se nič ne meni. Prav gotovo je imel v denarnici cel kup soldov in celo zlatnikov... Naj govore, kar hočejo, ni mnogo ljudi, ki bi tako ravnali... Ni jih mnogo.

Hlaček zardi do čela. Odpre levo dlan in zagleda tam svoja dva solda. On niti pomislil ni, da bi ju dal siromaku, tak je on. In vendar ne potrebuje ne kolača ne turškega meda. Samo iz sladkosnedenosti si je hotel kupiti. In tisti siromak ni takih sladkarij morda sploh nikoli pokusil. Hlačkova duša se zalije z grenko žalostjo. Ozre se nazaj. Siromak je bil izginil. On bi hotel za njim. Nemogoče. Hlaček je na vso moč potr. Ko se nenadoma ustavijo, se zbudi iz žalosti. Pred vhodom v zimski vrt stojijo. Gospod Aaron kaže mami slaščičarno in jo vabi, naj bi šla z gospo Ray na sko-

delico čaja. Mama odkloni. A gospod Aaron le še dalje vabi z ljubeznivim obrazom.

Kako dober človek! Še boljši je kakor sveti Martin. Ni le dal vsega, kar je imel, ampak hoče dati še to, česar nima. Pozabil je, da nima več denarja, in hoče sedaj gospe pogostiti. Hlaček je tako ganjen, da mu skoraj solze stopajo v oči. On pa... Pa saj bo popravil napako, ki jo je storil. Dva solda — z dvema soldoma majhen deček ne more kupiti Bog ve kaj. Velik človek bi pa morda...

Ob trebuhu gospoda Aarona se oglasi presunljiv glasek:

»Gospod Aaron!«

Gospod Aaron se začuden ozre navzdol. Nad svetlolaso glavo vidi dvignjeno pest, ki se izteguje in mu ponuja novc za dva solda.

»Kaj bi pa rad, moj mali prijatelj?«

»Da bi s temle plačali čaj, gospod, ker ste prejle vse dali tistemu staremu siromaku...«

Gospa Ray se zvija od smeha. Mama si grize ustnice. Tudi gospod Aaron se zasmee, a z nič kaj veselim obrazom. Jeclja nekaj: mali dobri mož, zaslužen nauk, natanko vzeto, in potreplja začudenega Hlačka nekaj kratov po rami.

Vstopijo v slaščičarno. Vsi sedejo okrog majhne mize. Gospod Aaron naroči čaj in mnogo sladkarij. Gospodična z belo avbo prinese množino dobrih reči. Kdo bo neki vse to plačal? Gotovo gospa Ray ali mama. Pa gospod Aaron ni nič v zadregi, kakor da je on tisti, ki je vse povabil.

In je vendarle on. Glej ga, sedaj vtika roko v žep svojega telovnika; iz njega potegne tisto imenitno zlato denarnico, kjer cvenketa kakih deset zlatnikov, in vzame enega med prste...

Hlaček je ves trd od začudenja. Oči mu do polovice stopijo iz glave. Kako torej? Kaj pa pomeni, kar je bil malo poprej rekel? Kaj je dal siromaku? Morda dva solda? In vendar je rekel: vse ali nič! Gospod Aaron je lažnik in nič drugega. Hlačkov pogled je poln zaničevanja in nevihte...

Gospod Aaron ponudi novc gospe z belo avbo. Hlaček se vzravna na stolu kakor možic na pero.

»Gospa, plačal bom svoj kolač.«

In ponosno da strežajki svoja dva solda. Tako ga vsaj gospod Aaron ni gostil.

(Dalje prihodnjic.)

Noč.

Temna noč se je zgrnila
na poljé,
črna žalost je objela
mi srce.

Tam na nebu, na oblačnem,
zvezdic ni. —
Ah, zastonj v življenju iščem
srečnih dni!

Oton Berkopec.

Dobri znanci s ceste.

Dr. J. Plečnik.

Naše telo, zgrajeno po božji volji, vsakega zanima.

Zgrajo telesa opisujemo kot a n a t o m i j o človeškega telesa.

Površen pogled v anatomijo je enoličen, pust in prazen. Vestnejše pregledovanje telesa ti pokaže nove in zopet nove lepote. Za tak jasen vpogled je treba trudapolnega, dolgotrajnega, neprijetnega dela.

Zgrajo (našega) telesa opisujejo znanstveniki — a n a t o m i. Med temi so tudi romantične (pesniške) duše. Ti romantiki opisujejo vsakemu scela in lahko dostopne — pogosto pa zanemarjene motive (zamisli). Podrobno pregledani so ti motivi zanimivi, prijetni in pri preišljanju pomembni.

Sledimo tem romantikom nekaj korakov.

*

Po Galenu (Galen je bil grški zdravnik; živel je 131 do 201 po Kr.) sega obraz od obrvi do b r a d l j a (a superciliis ad mentum usque).

(V besedi »o b r v« [»obrva«] slišiš staronemško besedo b r a w a; deblo besede vidiš v angleškem besednem potemku b r o w [reci: brau]; holandski besedni potemek je: b r a w e.

Pomni: Jezik ima moč v soglasnikih; samoglasniki [a, e, i, o, u] dajo jeziku m u z i k a l n o s t. Soglasniki določajo debela, samoglasniki določajo narečja [jezike].

To pomni, pa ti postane jasno sorodstvo med »obrvmi« in grško besedo »ofrýes« [οφρύες] = obrvi.)

Obnošna (notranja) konca obrvi imata nad nosnim korenem — vsaj večinoma je tako — prazen prostor; to je p l e š o t a.

Rimljani so rekli tej plešoti »g l a b e l l a«.

(Glabella ima deblo v besedi g l a b e r = gol. Pazi na soglasnika g in l! Grki so rekli temu góležu »m e s o p h r y o n« = med obrvje. Oko, ki gleda pozorno v svet, bo videlo časih tudi [nad nosom] zrasle obrvi. »S y n ó p h r y s« so rekli Grki človeku z zraslimi obrvmi. Aristoteles je bil mnenja, da je »synóphrys«: o s t e r i n o s o r e n č l o v e k [homo auster et acerbus]).

Kocine obrvi imajo omejeno obstajnost, potem izpadejo; enomerju teh kocin se torej ne čudi. Kocine v obrveh so močnejše, so debelejšje od las na glavi; molé stran od obraza ter so pomembni zavračevavci potu s čela. Za svetlobne žarke so obrvi slepica. Pri starijih vidiš obrvi pogosto košate. Kocinasti in lasasti kožni izrastki osive vsi prej kot obrvi.

Moda naroča tudi obrvem frizuro. V mojih študentovskih letih so si Dunajčanke obrvi brile. Pobrile si jih pa niso do cela — tako je velevala moda —; tenko tvez kocin so si puščale in so jih črnile s sajami. Lice brez obrvi je nekam opičje neznansko. Neznanske in pošastne lastnosti so urno zagledne in so močno vabne.

Omožene Japonke si popukajo obrvi (in si črne zobe); posebna pravica japonskih »omoženek« je to.

Egiptovci so imeli po domeh rodovinske mačke. Ob poginu hišne mačke si je Egiptovec obril obrvi.

Naša današnja na fanta ostrižena ženska glava, popukane obrvi Japonke, v davni obrite obrvi Egiptovca, pristrižene brke in brada moža, obrita brada moža — vse to je e n a pesem z lajnarskim pripevkom: fant in dekle.

Lajiki štejejo k obrazu (licu, ličju) še čelo. Licu sta v zádešnja mejo u h a l a, oziroma k o š č e n i k e p i, otipni za uhaloma. Uhala sta kožni gubí ob straneh glave; kožni gubí podpira h r u s t a n e c.

(Pri žvekanju hrustanca slišiš h r u s t a n j e; ta zvok je hrustanju hrustanca svojstven, je vsiljiv, je nepozaben. V našem jeziku je postal ta zvok besedotvoren (onomatopoičen).

Soglasnika besede [h, r] sliši pri hrustanju hrustanca tudi Nемеc. Nемеc pravi hrustancu K n o r p e l ali K r u s p e l. Latinec pravi hrustancu c a r t i l a g o; Grk je slišal hrustanje hrustanca kot h o n d r o i.)

Spodnji konček uhalu je mehkejši (»méčica«); v njem ni hrustanca; v Halozah (Pleteršnik) pravijo temu končku menda »h r u s t e c«; dober ta izraz torej ni; jaz mu pravim u h e l j. Uhelj ni na lice prirasel, je torej na treh straneh prost. Uhlje so svoje dni prebadali in tudi danes zaslediš še to navado. Ob prebodkih so pritrjevali naušesnike. (Naušesnik je boljši od uhana.)

(Za lepotila ob ušesih [Ohrring] ima Slovenec na izbiro kopo izrazov, n. pr.: lepotni obroček [= lepotna zlatina], ušesna lepotica, ušesno lepoticje, u. lepoticja, u. lepotilo, u. lepotina, u. lepoticinje, u. lepoticnina, u. lišpovina itd. Namesto »ušesno« prideni brez skrbi »lično« ali »zaklično«. Obroček, zlatina, lepoticja i. dr. sicer res visi v prebodenem uhlju — je pa lepoticja z a k l i c u, je torej z a k l i c n o lepoticilo.

Eno teh zakličnih lepotic kaže kronano zamorsko glavo in takemu lepoticilu pravijo »zamorček«. »Zamorčki« pa niso le lepoticila z zamorsko glavo; vsa in vsakršna lepoticila, ki jih nosijo na uhlju, so »murčki« — saj je ta navada prišla od zamorja k nam. Uhani in naušesniki so torej po naše pravilno: »z a m o r č k i« oziroma »murčki«.

Prožnost hrustanca v uhalu je neverjetna. Veš, da je uhalo vsem silam zastoj na prodaj in vendar je prelom hrustanca v uhalu neznana, nikdar od anatomov uverjena okvara.

Na obrazu so vstopi v čuteže: v slišjež (uho), v videž (oko), v vonjež (nos), v slajež (usta).

Čuteži so naši prvi in edini učitelji: poročajo nam o svetu; poročila primerjamo in primerjamo (merimo) vtiske z znanimi vtiski, t. j. mi mislimo.

Čuteži — tako smo rekli — leže v glavi.

Glava — to ti bo koj jasno — ima dvoje delov: gornjega (vrhnjega) in dolnjega (spodnjega).

V gornjem delu otiplješ koščeno lupino za lobanjski mozeg (možgane); v dolnjem delu sta česjustnici: gornja in dolnja.

Med čeljustnicama je ustna duplina, ki jo zapirata lica s strani. Poglej si (v ogledalu) v ustno duplino, pa vidiš, kako drži iz nje ožja golt v žrelo. Iz žrela prideš v požiralo, iz požirala v želodec, iz želodca v ostalo črevo.

V gornji čeljustnici (v resnici sta dve: leva in desna) je nosna duplina; v to drže nosnice; nosna duplina pa drži v žrelo, odtod v požiralo, iz požirala v želodec in iz želodca v ostalo črevo.

Iz obeh duplin — iz ustne in iz nosne — prideš v jabolko, ki je na vratu brez sile otipno; iz jabolka prideš v sapnik in odtod v pljuča.

Te razmere so vsakemu znane: saj dihaš skozi nos ali pa skozi usta po volji in je to v soglasju s prestopi v pljuča; pri bljuvanju iz želodca pa vre skozi usta in skozi nos, kar je v soglasju s prestopi v želodec. Zgraja sama ti pa postane jasna v mesnici, kjer si ogledaš te razmere pri živali. Mesnica je dober znanec s ceste. Če ti še ni dober znanec, naj ti postane dober znanec.

V dolnjem delu glave sta torej (skozi nos in usta) vhoda v pljuča in črevo: ta del je črevni del glave; gornji del glave ostenja (dela stene) lobanjski mozeg in mu pravimo mozgovni, živčni del glave.

Pravilneje in manj zmotno govoriš o črepinji namesto o glavi. Črepinja je zbor kosti v glavi in je nekaj teh kosti združenih v lupino za lobanjski mozeg, torej zbranih v lobanjski del črepinje in temu delu pravimo lobanja. Na nekaj črepinjskih kosti se opira črevo, ob početku (ob ustih in nosu); zato pravimo temu delu črevni del črepinje.

Vprašuješ po vidni ločnici med lobanjo in črevnim delom črepinje.

Glej, ločnica je tale: obrvi — lični mostiček (= koščena letva, tipna med sencem in licem); na zaglavju pa potegni vodoravno črto od koščene kepe za ušesom do koščene kepe na drugi strani. Tudi takole orišeš lobanjski (= mozgovni, živčni) del črepinje: lobanjski del pokrivajo lasje.

Vse to vidiš in otiplješ na lastni črepinji in ti je bližnje pokopališče dober znanec; vse to spoznaš brez priprav, brez institutov; nujna ti je le zdrava pamet in ljubezen do nature.

Videž in slišjež sta po legi vidna mejnika med lobanjskim in črevnim delom glave; vonjež in slajež ležita v črevesnem delu glave, v vhodih v sopila in prebavila.

Na vsaki plati glave je po ena priprava za sluh; vidne ožje zveze med njima ni.

Organa za vid sta primaknjena središčnici. Vid je možen z vsakim očesom posebej; oba organa

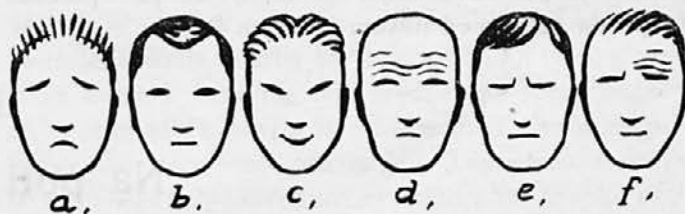
Kiyonaga: Japonska zima.
Z japonske umetniške razstave v Mannheimu.

pa delata skupno in istočasno; vajeni smo na to skupnost in točnost; gledanje z enim očesom nam je mučno in je pomanjkljivo.

Vonjež je položen posebej v levo, posebej v desno zgornjo čeljustnico. Ta simetrija je le zaradi lepšega; organa sta si ozka soseda in leva polovica zve od desne vse in desna vse od leve.

Organi slaježa so razsejani po vsej (enotni) ustni duplini.

Čuteži nam poročajo o svetu in leže v obrazu; na obrazu vidimo tudi odseve sporočenih vtiskov.

Opazuj obraze sozemljanov! Dobri znanci s ceste so to; na njih vidiš odseve čutežnih poročil in odseve mišljenja: tam spoznaš dušo, ki se je užalila (a); vidiš pokojno dušo (b); tam ti odseva z radostjo prepojena duša (c); ondi ti odseva duša, pozorno motreča okolico, (d); tam je začrtana v važne brige zatopljen duša (e); tam vidiš dušo, ki te je vprašala in ki te pri odgovorih z vnemo opazuje, (f).

Valovitve in valovje (emocije) duše — tako smo rekli — so vidne na obrazu; obraz odseva (reflektira) nalik zrcalu našo duševnost.

Mrtvecu pokrijemo torej ličje s prtičem. Negibni obraz mrtveca ne govori več; obraz mrtveca nam je neznan, tuj; ta obraz brez duševnih odsevov nam je neprijeten, pust in prazen; ko smo ga pa pokrili z naličjem, se otresemo neugodja.

Po smrti se utrne obraz radi ohlapnjenja obraznih mišic. Živeča mišica je trajno v majhnih merah napeta: neprestano, nepretrgoma, neprenehoma in enomerno je pripravljena za delo.

Mišice so to, kar imenuje mesar meso v ozkem pomenu besede. Goveje meso je meséna jed in meséna (kranjska) klobasa je iz mesa; jajca so postna jed; jetra so méсна jed, niso pa meséna jed.

(Mišica ima ime po obliki: podobna je miški, ki si ji porezal nože in jo odrl na meh. Grk pravi mišici: mys [*uðs* = miš]; Nemec ji pravi Mäuslein [= miška], Latinec ji pravi musculus [= miška] ali palacertus [= gaščericla].)

Mišica — to bo zdaj pač jasno — ima podolgovato obliko in dva konca; en konec — tako govorimo — ji je prirasel (n. pr. na kost), drugi konec ji je pripet (n. pr. na kost). Prirasel — tako je splošno domenjeno — je tisti konec, ki sedi na trdni, neomajni podkladi; pripet pa pravijo, da je tisti konec, ki sedi na premičnih (mobilnih) delih telesa.

Mišice imajo to lastnost, da se — zadražene — vskočijo ali vsaj skušajo vskočiti in tako približajo (primaknejo) premični del telesa neomajnemu (fiksному) delu ali pa vsaj pritezajo mobilni del fiksному, če ne gre, da bi ga primeknile.

Obrazne mišice so prirasle na črepijske kosti (na črepijo); ta njihov konec je nepremičen; njih druga končina pa je pripeta na kožo. Koža je gibka in je gibljiva; tudi gubná je in je tudi res vubána in vpeta ob mišičnih kópčicah.

Radi trajne napetosti vlečejo obrazne mišice neprestano za kožo in vidimo nad njih obkožnimi konci jamice (n. pr. na bradlju, na licih) ali pa »poteze« (n. pr. na čelu, med nosom in licem itd.).

Napetost oziroma dejavnost obraznih (mimičnih) mišic obrazuje naše ličje, daje licu obrazovanost, daje ličju izraz (mimiko).

S smrtjo preneha napetost mišic; jamice, poteze in črte lica splitvé in se sploskájo, ne ganejo se več; izraz (mimika) zgíne.

Pri živem človeku je v obraznih črtah nemir in pretvarjanje; pri dušnih vznemirjenostih (emocijah) plitvé črte ali pa se vpenjajo in izražamo z menjavostjo obraznih črt dušna valovanja. Menjavost črt je torej govorin govor z obraznimi črtami imenujemo mimiko. Prosimo, grozimo, izražamo strah in veselje z besedo, pa tudi z mimiko.

Vzgoja — domača in šolska — nam napravlja življenje le prečesto pusto, menažerijsko, enakomerno. Taka vzgoja prázni dušo in ji jemlje lástnosti; praznino nato ošemi s fabriškim lepotičjem. Pri lepem številu ljudi se pozneje razbije prigojena predpustna našmarjenost duše; razbije se ob poudarkih človeške nature same.

Ti poudarki — pri meni taki in prav samo taki, pri sosedu taki in prav samo taki — so naturni, so izvirni, so silni, so stalni; njih odsevi na obrazu so stalni in se pokažejo radi njih v teku let stalne črte na obrazu, stalne poteze, naša fiziognomija.

Fiziognomija obraza je torej — po naše — zbor potez, ki jih je življenje zarezalo za stalno v obraz.

Pri sosedih opazujemo nehote mimiko in fiziognomijo oziroma obrazne poteze; po njih presojamo duševno stanje in značaj sosedá.

Še otroci smo že precej pravilno ocenjali mimiko in fiziognomijo: na obrazu očeta smo brali resno voljo, pa smo tudi spoznali, da očetov obraz ni odsev neizprosne duše. Na obrazu matere smo brali milino, videli smo pa tam poteze skrajne odločnosti, blazne odločnosti. Gledali smo v dobrohoten in naklonjen obraz tujca in nas je streslo pred vidno lokavo naturo tujca. Gledali smo v izpodbujevalno milino vzgojevalčevega obraza in zrlí smo s strahom v nizkosti tega obraza.

Po stalnih potezah fiziognomije plahutajo mimični zgibi, ki so odsevi trenutnih vtiskov.

Na poti samotni.

Nebo se preлива v mrak,
v zvoniku ave pozvanja,
večerni se veter zaگانja
v moj temni plašč.

Na poti samotni čakam
smehljanja večernih zvezd,
prevarim jih in jih ujamem
v svoj temni plašč.

Potem jih njemu ponese,
da črne mu misli preženem,
da se veselo zasmeje
v moj — svetli plašč.

Katja.

Skoz drn in strn.

France Bračun.

Stanovanjska beda.

Zivžav, iz rodu sivoglavih vrabcev, je preživel tudi zimo v brezskrbnem razkošju, odkar je bil našel vhod skozi skrito razpoko v Jamnikovo žitnico. Zato pa je spomladi kaj hitro zamenjal neznatno sivo zimsko ovratnico z gosposko baržunastočrno, v znak, da se namerava ženiti, čeprav je kazala pokrajina še tu pa tam snežne krpe. Kdo bi mu zameril? Siva glava ni niti v človeški družbi zakonski zadržek, kaj šele pri vrabcu! Polnoleten je tudi in sploh neodvisen od ostalega sveta, izvzemši žitnice, ki je v njej še toliko zakladov!

Kakor je nameraval, tako je tudi storil. Med svatbo je prišlo sicer do pretepa. A kaj hočemo? Saj pravijo, da se dogajajo slični primeri tudi pri človeških gostijah. Navzlic močno glasni razpravi je potekla puljavica nekrvavo ter brez sodnijskih posledic. Čivka je bila njegova in — konec besedi!

Ženiti pa se kar tako na slepo pod — dežnik, ni priporočljivo. Tega se je spomnil Živžav šele tedaj, ko mu je zatrjevala izvoljenka na kozelčni prekli z vso gotovostjo, da se sicer zadovolji za svojo osebo s posteljo kjerkoli si bodi na senu, slami ali tudi na golem podstrešku, da pa nikakor ne mara pustiti otrok brez lastne strehe. Zato jim hoče preskrbeti primeren hram. Toda kje? Po njenem skromnem naziranju bi bilo pač najprikladnejše mesto v onile gnezdilnici na hruški sršenki, ki kaže udoben okrogel vhod in trdno poševno streho, da more odtekat deževnica.

Živžav ima pomisleke. Tam so gnezdili lani škorci. S temi pa ni nič kaj priporočljivo zobati črešnje. Zato predlaga prav tako zgovorno za gnezdišče mesto na stebru pod tramom, ki je tudi suho in nedostopno raznim nepridipravom, ki ogražajo zarod. Da ji dokaže, kako imenitno bi se valilo tam zgoraj, sfrči na steber, razprostire peruti, našopiri perje, skrči vrat ter se stresa, kakor bi se kopal v prahu.

Živahno ugovarja družica, češ, na stebru pa naj le kar sam zgradi gnezdo in nanese vanj jajec, kolikor jih hoče. Ona pa hoče gnezditi na hruški, ker ne mara, da bi zbolel zarod že v zgodnji mladosti od prepaha, ki vlada tam zgoraj. Škorcev pa se prav nič ne boji. Da mu očito pokaže nejevoljo, zleti na sršenko ter zleze v gnezdilnico. Kaj mu je preostalo drugega, kakor da je sledil ženski trmi. Da potolaži užaljeno gospo, sfrči pod kozelc, pograbi s kljunom kosem sena ter ga odnese za vrabuljo v gnezdilnico.

Vsak dan se je bolj gromadila najrazličnejša roba v zabočku ter ga polnila skoro že do line. Tedaj pa se je pojavil krčmar in jima je predložil račun, kakor ga izdaleka nista več pričakovala.

Mladika 1927.

Baš se izprehaja Živžav v baržunasti ovratnici, ki jo v spomin na pirovanje ni maral tako kmalu odložiti, po strehi »svoje« hiše in čivka zadovoljno v svet, ko zavijeta dva ptiča v brzem poletu v vrh sršenke, kjer obsedita. V tistem hipu preneha vrabec čivkati ter zakliče ostro in glasno »cerr - cerrr«, kakor da hoče nekoga opozoriti na pretečo nevarnost. Takoj nato šine z ropotom vrabulja iz gnezdilnice, sfrči na nizko streho listnjaka tik kozelca, bije s peruti, se zavrti v krogu kakor vrtočglava ter besno krika in vika.

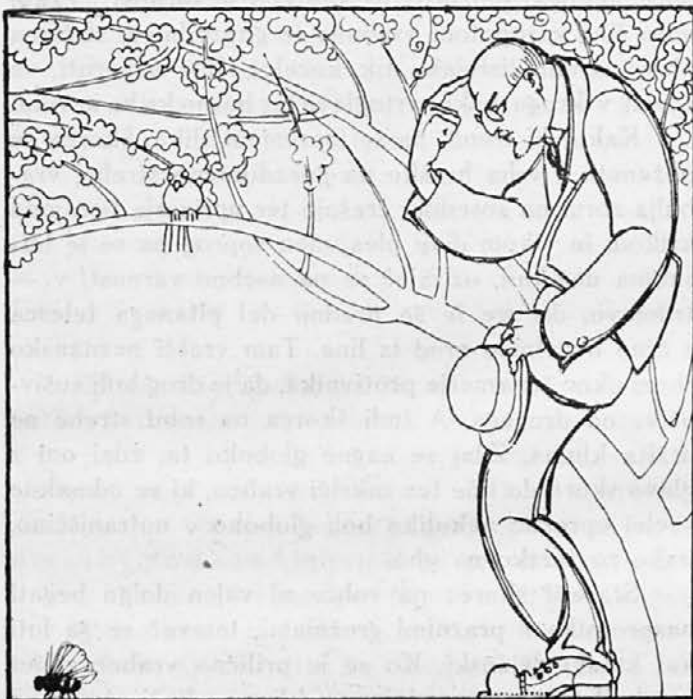
Kakor bi trenil, pa se izpremeni slika. Škorca se poženeta z vrha hruške na gnezdilnično streho, vrabulja zbrni na sosednjo črešnjo ter uprizarja tam med krikom in vikom divji ples, njen soprog pa se je bliskoma umeknil, ozirajoč se na osebno varnost, v — trdnjavo, da zre le še prednji del pitanega telesca s črno ovratnico vred iz line. Tam vrešči neznansko skozi okno ter zmerja protivnika, da je drug bolj »ušiv-ušiv« od drugega. A tudi škorca na robu strehe ne držita kljuna. Zdaj se nagne globoko ta, zdaj oni z glavo skoro do line ter zakriči vrabcu, ki se odmakne vselej oprezno nekoliko bolj globoko v notranjščino, kako rovtarsko na uho.

Starejši škorec pa vobče ni vaje dolgo begati nasprotnika s praznimi grožnjami, temveč se ga loti kaj kmalu dejanski. Ko se je prilično vrabec zopet umeknil trdnemu samičinemu kljunu, skoči samec na podnožnik pred lino, kavсне srdito skozi odprtino, da pade od strahu sivoglavce skoro vznak v zaboček, ter smukne okretno kakor podlasica skozi prosti vhod v gnezdilnico. Bolesten vik, hrup in ropot sledi prizoru. Takoj nato pa šine vrabec razmršen in razkuštran skozi lino. Za njim se pojavi škorec ob oknu z zvežnjem rvajih in sivih peres v kljunu ter jih razprši v vetru na vse strani.

Krik in vik nasprotnika, ki so ga sramotno pogнали iz utrdbe, pa vzbudi radovednost in pozornost vse bližje okolice v sadonosniku. Od vseh strani se zbira lahkokrila družba ter izraža bolj ali manj glasno svoje mnenje. Vrabulja sedi sredi trope somišljenikov na črešnji ter zabavlja in zmerja med živahnim pritrdjevanjem navzočnih, da je joj. Tepenemu soprogu izraža druga tolpa sivoglavcev sočutje ter krepko ugovarja z razburjenimi telesnimi kretnjami zoper nasilni izgon. Ščinkavec se je nastanil na orehu ter preklinja glasno razgrajaje s »šent-šent«. Nekaj siničk gleda s kosmača rabuko in se posmehuje hreščeče: »re-he-he«. V vrhu mošančka pa utripa razdražljivo z repom kos ter se huduje, češ, vsi skupaj zaslužite »bič-bič-bič«.

Medtem pa kmalu pomeče škorec nekoliko od vrabcev nagromadene robe iz zabočka. Ostalo gra-

divo prepusti samici, da ga primerno uredi in zastraži osvojeno gnezdilnico. Sam pa zleti v vrh sršenke ter zapoje v zavesti, da je dobro opravil. Tudi ostala tolpa se kmalu razprši. Le vrabca oprezata še dolgo okoli hruške ter čakata na priliko, da bi vdrla zopet v gnezdilnico. Toda škorec zna čuvati svojo last. Ne-prestano je kdo izmed bojovite dvojice na straži ter grozi od časa do časa s kljunom vsakemu, ki bi se upal priti pred prag z nepoštenim namenom...

Prvi polet.

Krog in krog spava še gozd. Tiha noč ga ziblje, da šusti in šepče. Nočna živad se umika dnevni svetlobi. Urhi ne mukajo v mlaki in so se poskrili. Skovir je onemel. Še brlijo posamezne zvezdice na zahodnem nebu. Še so vse barve v mračni sivini. Še molče podnevni krilati pevci. Temoten mrak odeva svet, le skalni greben kaže na izhodu nekoliko več svetlobe ter odseva v ostri črti na obzorju.

Se prej, ko se je zasvetila zarja, je zadonel od nekod nežni »cicerici-cicuj« gozdnega jereba. Odkar pa je ošinil prvi solnčni žarek najvišje drevo v gozdu, se glasijo brez presledka krilati pevci. Neumorno svira kos in dipla carar, žgoli ščinkavec in cvrči taščica, gostoli penica in zvoni sinička. Vmes se oglašá kuka-vica, žvižga volga, gruli grivar, se smeje detel, se oglašá z značilno kratko pesmico kovaček, tleskajo grlice, žubori potoček.

Ob taki priliki sem obsedel na štoru ob robu gozda. Gledal sem in poslušal. Visoko se je že povzpelo solnce. Zadnje rosne kapljice so posrkali žarki z bilja in cvetja. Utihnili so pevci.

Tedaj pa je zacvrčala kobilica na praproti in pozvala na ples lahkokrile okoličane. Istotako je zagodel muren pred rovom, ki si ga je »svojenozno« izgrebel v peščeni svet. »Ci-cri-ci-cri-ci-cri« sta škripala godca ter zbudala čim dalje bolj čmrlje, ki so lazili takrat pred izhodom svojega gnezda in preskušali prosojna krilca v neprestanem brenčanju. Mladi zarod je bil, ki se je pripravljaj na svoj prvi polet.

Čez nekoliko časa pa se le opogumi mladič ter zbrni kvišku. Ostali mu slede v presledkih. Nato pa zapleše družba po udaru prešernih godcev med nebom in zemljo: gor — dol — gor — dol — gor — dol. Tako rajajo, obračajo glavice neprestano proti odprtini, ki vodi v gnezdo, pazijo na vsako drevo v okolici ter si zapomnijo vsak grm v bližini, da bi ne zgrešili pota, ko se bodo vračali domov iz cvetne krajine. Čim dalje bolj se odmikajo od doma in se razprše, ko so si vtisnili trajno v spomin podobo gnezdišča in sliko okolice.

Šest radoživih drugov je poletelo takrat v mlado jutro. Se bodo li na večer zopet vrnili vsi iz solnčnih livad v domače gnezdo? Kdo ve?

Na skrajnem vršičku glogovca pa sedi srakoper, utripa z repom ter grozi okolici: »Čak-čak!« Na mah se požene v zrak, frfota kakor mokosevka nad travnikom, se spusti v poševnem poletu proti tлом ter se dvigne, preden doseže zemljo, zopet kvišku. Nato zleti nazaj v grm, da nabode čmrlja, ki mu utripa v kljunu, na trn poleg svojega gnezda — —

(Dalje prihodnjč.)

Neki deklici.

V polje se hiše gubijo,
v daljo se reka gubi,
le tvoje misli ne spijo,
le tvoje srce ihtí.

Glej, sredi sveta težko je,
mrzla so srca ljudi,
v duši prazno, hladno je,
zapri pred tem svetom oči!

Marija čez polja vstopila
je v sobo in soba vzblestela je,
Marija svoj plašč razgrnila
in deklico z njim odela je.

Oči so mirne, zaprte,
na licu že solza bleští;
Marija stoji ob deklici
in jo v sanjah teší.

† Srečko Kosovel.

Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Orczy. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

Štirinajsto poglavje.

»Mar imaš roko kakor Bog? Ali moreš grmeti z glasom kot On?« Job 40, 4.

Nekoliko trenutkov pozneje je pritekla Licinija nazaj v sobo,

»Augusta!« je vzkliknila vzburjeno, še preden je stopila čez prag. »Augusta!

Hitro! Cezar!«

Dea Flavija se je zgenila, kajti v resnici se je bila prebudila iz sanj. Počasi in s še vedno zamišljenim pogledom se je obrnila k sužnji.

»Cezar?« je ponavljala in mračne gube so se ji prikazale na čelu in kri ji je izginila z lic. »Cezar?«

»Da,« je odgovorila starka nemirno. »Pravkar je prišel, v atriju je, in vestibul je poln njegovih sužnjev. S teboj želi govoriti.«

»Ob tej uri ne pride pogostokrat,« je rekla Dea Flavija; obraz ji je prebledel, ko je čula ime, ki je res imelo moč, da je vzbujalo strah in grozo v vsakem srcu. »Ali je videti jezen?« je vprašala natihoma.

»Ne, ne,« je odgovorila Licinija bodrilno, »kako bi mogel biti nate jezen, ljubo jagnje? Ampak pojdi hitro v oblačilno sobo. Katero obleko oblečeš, da pozdraviš v njej Cezarja?«

»Ni treba,« je odgovorila z drhtečim smehom, »ne sme nas čakati. To ga v resnici pripravi v jezo. V tej sobi je bil že večkrat in me je rad gledal pri delu. Daj, naj pride noter, če ga je volja.«

Licinija je hotela ugovarjati; rada je vselej ozaljšala svojo ljubljeno, da bi bila lepša od boginje; ampak sedaj ni bilo več časa za prigovarjanje, kajti z drugega konca atrija se je slišal Cezarjev glas.

»Ne delaj zmede gospodinji. Sam hočem do nje. Ne, nočem, da bi me priglasila. Prihajam samo na domač obisk.«

»Dobre volje je videti,« je zašepetala Dea Flavija, ki so se ji tresle roke, ko je hotela vzeti odvrženo orodje zopet v roke. Licinija je skušala uravnati zlate lase, ki so pri delu prišli v nered, a je s svojo naglico le dosegla, da so prišli v še večjo zmedo in so v valoviti obilici padali mlademu dekletu po rami razen ene kite, ki ji je ostala pritrjena okrog čela liki širok trak iz zlata.

Dea Flavija je prestrašena zavpila in je skušala s hitro kretnjo ujeti uporne kodre baš v trenutku, ko je cesar Kaligula stopil v sobo.

Ko je obstal na pragu, je Dea Flavija spustila roke nizdol. Zlati lasje so se ji usuli okrog života, ko je pripognila kolena Cezarju v pozdrav. Nič kraljevskega ni bilo sedaj na njej, nič zapovedujočega, nič ponosnega; videti je bila kot otrok, ki so ga zalotili pri igri.

Zardevajoč od zmedenosti je stopila proti cesarju in sklonila glavo, da jo je sorodnik poljubil na čisto čelo. Ni se zdrznila spričo te nagnusne dotike, ki bi malone vsaki drugi ženski navdal srce z grozo. Ta človek njej ni bil resnično človeško bitje — bil je Cezar — neko nadnaravno bitje, blagoslovljeno od bogov in obdarjeno po njih z višjo oblastjo in veličanstvom.

»Odpusti sužnje,« je dejal na kratko, »govoril bi rad s teboj.«

Svoj nemirni značaj je znal dobro umiriti. Po odhodu Kaja Nepota in končnem izlivu nebrzdane nasilnosti je planil v mrzlo kopel, kjer so mu stregli sužnji pol ure. Nato se je ohlajen in okrepcan — vsaj na zunaj — oblekel v preprosta oblačila, se podal naravnost skozi dvorane v Tiberijevi palači, ki se je dotikala njegove, in dospel do hiše Dee Flavije, ki je zopet mejila na ono, katero je bil zgradil Germanikus.

Ob vsaki drugi priliki — sedaj so mu blaznega duha docela prevzele misli na strašno izdajstvo zoper njegovo osebo — bi bil opazil izredno lepoto Dee Flavije, ko je stala pred njim ponižna v ponosni skromnosti kakor človek, ki lahko vse da in nič ne prejme, krepostna v čistem neznanju, ki noče vedeti, česar ne more odpustiti, predvsem pa popolna ženska z obilico dražesti, ki se ji noben moški ne more ustavljati, ker je bila dražest mladostne ljubkosti, ki se ni zavedala svoje moči.

Ob vsakem drugem času bi bil brezvestni pohotnež zrl na krasno sorodnico z očmi, ki bi jo s svojim neprikritim občudovanjem osramotile, in njegov pogled in ravnanje bi nemara postavilo njeno zvestobo in spoštovanje do njega v hudo preskušnjo.

Toda ta dan je Kaligula v njej videl samo orodje, ki so ga zarotniki kanili izrabiti v dosego svojih izdajskih namenov. Njena ljubkost in milina je obledela v njegovih očeh zaradi strašne sumnje, ki jo je gojil zavoljo njene krivde, in ko je mirno stala in čakala, da izpregovori, je šlo njemu samo to po glavi, koliko pozna naklepe izdajavcev in če bi njeni beli prsti mogli izročiti bodalo morivcu v roko.

Odpustila je sužnje, kot je velel. Molče je čakala nekoliko časa, zatem pa je on rekel iznenada:

»Dea Flavija, koliko imaš let?«

Nasmehnila se je v zadregi in ga pogledala.

»Kakih dvajset, veliki Cezar,« je odvrnila, »sicer pa jih v resnici ne štejem.«

»Dvajset let?« je ponavljal, »potem je že zadnji čas, da ti izberem moža.«

To pot ga je srčno pogledala in dasi je bilo v njenem pogledu vse spoštovanje, kakor gre neumrljivemu Cezarju, ni bilo v njenem nastopu nobenega znamenja

ponižnosti, ko je vrgla težke valove las nazaj in vzravnala nežno postavo v vsej njeni velikosti.

»Ali je največji izmed Cezarjev«, je vprašala preprosto, »zavoljo tega prišel danes v hišo svoje služabnice, da ji to sporoči?«

»Deloma že,« je odvrnil na kratko, »in rad bi slišal tvoj odgovor.«

»Moj gospod ni blagovolil ničesar vprašati?«

»Ali si pripravljena vzeti moža, ki ti ga izberem jaz, tvoj cesar?«

»V vseh rečeh ti izkazujem spoštovanje in čast, Cezar,« je odgovorila, »ampak — —«

»Ampak kaj?«

»Ampak na to niti mislila nisem, da bi se poročila.«

»Nisi mislila, da bi se poročila!« je ponavljal osorno; iznova ga je obšla jeza in dvom, da ni mogel mirno sedeti, in vnovič je začel brez miru hoditi po po sobi gori in doli.

Gledala ga je debelo, začudeno. Jasno je bilo, da tiči nekaj resnega v njegovem izpraševanju. Ob tem času je ni prišel obiskat samo radi tega, da bi mu dan minul. Ni ji bilo vseč to čudno njegovo vedenje, niti to, da je omenjal predmet, o katerem si doslej še ni belila glave.

V resnici ji še ni prišlo na misel, da bi se možila, dasi je Licinija v svoji klepetavosti večkrat na kratko namigavala na ta čas, ki pride. Dobro se je zavedala — bilo ji je privzgojeno od vseh strani, odkar jo je njen oče pustil pod Cezarjevim varuštvom —, da mu mora biti pokorna, ako bi kdaj želel, da se poroči.

Patricijski mladenki niti v sanjah ni prišlo na misel, da bi se upirala oblasti očeta ali varuha, in ker je bil varuh sam Cezar, mladenka pa iz cesarske hiše, je že sama misel, da bi bila nepokorna, dišala po bogokletstvu.

A Dei Flaviji se je to vprašanje le prav nejasno in megleno pojavljalo v njenih sanjah o bodočnosti. Nikdar ni ni malo mislila na nobenega izmed mladih patricijev, ki so se ji klanjali, in vsi njihovi napor, da bi si pridobili njeno naklonjenost, so dosegli samo to, da se jim je smejala.

Zavedala se je, da je nepremagljiva, celo nedosegljiva, in Kaligula ji je, preden se ga je ta blaznost docela polastila, na svoj sirovi način ustregel v tem, ji pustil, da je živela po svoje, in se je skrivši smejal vsem spletkam, ki so se vršile okrog njega, da bi dosegle najbolj zaželeni zakonski plen v Rimu.

In sedaj naj bi bilo konec temu srečnemu stanju; njeno prostost, ki jo je imela za najbolj dragoceno last, naj bi ji nemilo odvzeli. Eden teh mož, ki jih je zaničevala, eden izmed tolpe razuzdancev, brezdelnih pohotnežev, ki so se sukali okrog nje, poželjivo se ozirajoč po njenem premoženju, naj bi postal njen gospod, njen najvišji gospodar, ona pa sužnja njegovih želj in strasti?

Čudno je bilo, da ji je bila misel na vse to baš sedaj posebno grozna — misel na to, kaj utegne pomeniti Cezarjeva želja, ki bi ji ne mogla ubežati, — je v njej vzbujala gnus, da ji je slabo postajalo; stene sobe so se začele vrteti okrog nje, tako da se je morala z vso silo svoje volje trdno postaviti na noge, da se ni opetekla.

Dovolj je poznala Cezarja in se zavedala, da ga nobena reč ne odvrne od tega, kar se je namenil, ako si je vbil v glavo, da jo poroči. Ako si je kedaj česa zaželel, ni počival noč in dan, dokler se mu ni želja uresničila.

Vsi moški in ženske v Rimu so to vedeli. Patriciji in plebejci, senatorji in sužnji so mrli s strašno smrtjo, ker je Cezar zahteval, dasi so si oni komaj samo mislili, da bi bili neposlušni.

Zavoljo tega je s široko odprtimi prestrašenimi očmi opazovala trinoškega gospodarja, ko je brez miru hodil po sobi.

Zunaj se je čedalje bolj temnilo, črni oblaki so zakrivali sonce in sijajna postava Cezarja je zdaj pa zdaj izginila po temnih kotih sobe in se čez nekoliko hipov zopet prikazala kakor preteč hudoben duh, ki ga sem ter tja goni veter, oznanjujoč bližnji vihar.

Čez nekaj časa je Kaligula nehal hoditi sem pa tja; obstal je tik nje in ji gledal v blede obraz tako naravnost, kolikor je le mogel.

»Niti mislila nisi, da bi se poročila?« je ponavljal in se nasmejal brez veselja, »niti mislila nisi nemara na moža, ki ti ga izberem? Ni dvoma, da vprav sedaj preži kje tu v palači kak ljubljeneč, ki ima edini pravico hlepiti po milosti Dee Flavije.«

»Gospodu si hoče šale,« je rekla hladno, »in ve prav tako dobro kot jaz, da ni patricija, ki bi se mogel ponašati, da sem mu izkazala samo enkrat naklonjenost.«

»Potem je kak suženj, ki si si ga izbrala, da se mu smehljaš,« je dejal zadirčno.

Ker pa se ji ni zdelo vredno odgovoriti na tako žalitev, je nadaljeval:

»Slišiš, ali si mutasta, da ne govoriš, kadar Cezar veli?«

»Kaj pa moj gospod želi, da naj rečem?«

»Ali imaš ljubimca, dekle?«

»Ne, gospod.«

»Lažeš.«

»Da bi v tem prevarila svojega gospoda, ne bi imela poguma, gledati Cezarju srčno v oči.«

»Pah!« je zarobantil, »ne zaupam tistemu dekliskemu udrževanju, ki mu ljudje pravijo ponos, jaz pa prebrisana spogledljivost. Rimske ženske so sedaj že na srečo spoznale, da so sužnje svojih gospodarjev, da jih lahko prodaš in kupiš, kakor on veli. Žena mora doumeti, da je sužnja svojemu možu, hči pa, da pritiče očetu, in ženske iz hiše Cezarjev, da pritičejo meni.«

»Trd je nauk, ki ga moj gospod oznanja polovici svojih podložnikov.«

»Res je,« je rekel okrutno in brezčutno. »Toda rad ga oznanjam. Upam, da bom živel toliko časa — ne, menim, da bom živel toliko časa, da bom mogel ustanoviti v Rimu ženitni trg, kjer bodo gospodarji zemlje lahko javno kupovali ženske, ki jih hočejo imeti, kakor kupujejo govedo in prašiče.«

Ob teh besedah se je nekoliko zdrznila in umeknila od cesarja in sramežljiva rdečica ji je počasi zalila lice. Ali mirno je odvrnila:

»Bogovi govore skozi Cezarjeva usta in on oblikuje zakone po njihovi želji.«

Njene besede so ugajale njegovi čudaški ničemurnosti, ki ga je imela v še večji oblasti kot njegova trinoška čud. Dobro je vedel, da je bil temu dekletu kakor bog in da je bila v svojem spoštovanju do cesarstva slepa za vse njegove napake. A to nadaljnje preprosto spričevalo iz njenih čistih ust ga je nagnilo, da se je nekoliko omehčal proti njej in je povsem nagiboma brzdal sirovost svojega govorjenja.

»Resnico govoriš, Dea Flavija,« je dejal samoljubno. »Ko pride čas, bodo bogovi govorili skozi moja usta in bodo oznanili svojo voljo po mojih zapovedih, kakor so doslej — kakor delajo v tem trenutku, ko ti pravim, da te želim videti poročeno.«

»Moj gospod je govoril,« je dejala mirno.

»Ne misli, Dea Flavija,« je nadaljeval v zamiku svoje zgovornosti, »da želim kaj drugega kot tvojo srečo. Ako sklenem, da te dam za ženo kakemu možu, te bom gotovo dal takemu, ki te bo v vsakem pogledu vreden. Ti mi moraš pomagati, da ga izberem... kajti nisem ga še... pokazati mora vpričo tebe svojo plemenitost in vrlost... Ako me zagotoviš, da še nisi mislila na nikoogar — —«

Prenehal je sredi besedi, čakajoč odgovora. Ona ga mu je dala odločno in brez obotavljanja.

»Doslej še nisem obrnila oči na nikoogar, gospod, in nimam nobene želje, da bi se poročila.«

»Mar hočeš svoje devištvo posvetiti Vesti?« je vprašal perogljivo.

»Rajši tako,« je odvrnila, »ako bi moj gospod blagovolil zapovedati.«

»Le tiho!« ji je nepotrpežljivo segel v besedo. »V tem žališ bogove in mene! Brezbožno bi bilo, da bi tratila svoje devištvo v samotnem stanu. Bogovi sovražijo samice, razen če so nelepe zunanosti in nevšečne vsakemu moškemu. Ti iz hiše Cezarjev moraš izvršiti poslanstvo, tega pa ne moreš s tem, da se osamosvojiš od ljudi in oblikuješ ilovnate podobe, ki nimajo življenja, ki bi ga posvetile Cezarju. Ampak ne boj se, jaz, tvoj gospod, čuvam nad tvojo bodočnostjo — mož, ki ti ga jaz izberem, bo vreden tvojih smehljajev.«

Vzravnal je svojo grdo postavo v vsej velikosti in milo gledal mlado dekle z izrazom očetovske do-

brotnosti. Silno je bil zadovoljen sam s seboj, zadovoljen s svojo zgovornostjo; bil je tak slepar, da je lahko igral tudi prijazno, dobrohotno vlogo, in v tem hipu jo je igral tako glumasto, da se njegove zvijačnosti premamile nevedno, zaupljivo dekle.

Videla je milostivi nasmeh in je bila preveč nekušena, preveč vdana, da bi opazila odurno porogljivost, ki jo je komaj prikrival.

»Izbira bo težka, milostivi gospod,« je rekla nekoliko opogumljena, »nekaj časa bo treba, preden se zgodi.«

»Zavoljo tega hočem zaupati navdihnjenju bogov,« je odvrnil sladko.

Ivana Kobilca: Portretna studija. (Zasebna last.)

»Bogovi se bodo nedvomno oglasili, ko pride čas.«

»Da! Med gromom bodo jutri opoldne oznanili svoj sklep,« je dejal Kalígula z dobro narejenim veličastvom.

»Jutri, moj gospod?«

»Govorila si. Volja me je, da jutri med igrami v cirkusu objavim svoj sklep v tej zadevi. Zaradi tega obleci najlepše oblačilo, Dea Flavija Augusta,« je pristavil zasmehljivo, »da se prikupiš očem bodočega moža.«

»Milostivi gospod bi se rad šalil,« je rekla in hipoma so jo zopet objele vse bojazni, da je od groze medlela.

»Šaliti!« je zarenčal in pokazal rumene zobe kot hijena, ki gre za plenom, »tega pa ne! Še nikdar v svojem življenju nisem tako resno mislil. Mar ni bodočnost moje ljubljene varovanke največje važnosti zame?«

»Potem, dobri moj gospod,« je resno prosila, mladi glas se ji je tresel in proseče je uprla modre oči v trdosrčnega lopova, »prosim tvojo mogočnost, da mi podeli časa . . . , da premislim . . . , da . . .«

»Sem že jaz vse premislil,« ji je osorno prestrigel besedo, »tebi je treba samo slušati.«

»V resnici,« je moledovala, »nimam želje, da ne bi bila pokorna . . . , ampak, milostni gospod . . . , vendar te prosim, blagovoli uvaževati . . .«

»Tiho, dekle!« je zavpil in grdo zaklel, kajti navidezni njen upor mu je razvnel jezo in znova oživil vse njegove prejšnje sumnje o njeni krivdi. »Nehaj mi tako brezmiselno cviliti . . . Jaz, tvoj cesar, sem govoril. To naj ti zadostuje. Kdo pa si, da bi se človek tako pogajal s teboj? Jutri pojdeš v cirkus. Slišiš? Dotlej pa ostani na kolenih in moli k bogovom, da ti prizanesejo tvojo upornost zoper Cezarja.«

In s kretnjo, ki jo je skušal narediti veličastveno, se je zasukal na peti in se pripravljaj, da bi odšel. Kakor bi trenil, pa je bila ona na kolenih in se oklepala njegove halje. Ni mu dala iti, dokler še ni izčrpala vseh svojih prošelj, vseh dokazov, ki bi mu omečili srce.

»Milostni gospod,« je prosila s trepetavim glasom, ki ga je ihtenje skoraj dušilo, »poslušaj me, za božjo voljo! Nisem uporna, tudi ne nepokorna tvoji volji. Samo ponižno dekle sem, ki ima vso svojo srečo od tebe! Milostni gospod, velik si, mogočen si, dober in pravičen. Imej usmiljenje z menoj, kajti vse moje srce prekipeva od vdanosti in zvestobe do tebe! Prosta sem in srečna sem v svoji prostosti; moške, ki se sli nijo okrog mene in hlepijo po mojem premoženju, me navdajajo z gnevom. Niti enemu izmed njih ne bi mogla izkazati časti, gospod! Niti enemu izmed njih ne bi mogla darovati svoje ljubezni. Tako velik si, da moraš vedeti, kako čutim. Milo te prosim, pusti mi mojo prostost, največji blagodar, ki ga imam, in iz mojih ust ti bo donela visoka pesem hvale, dokler bom živa.«

Toda Kaligula ni bil možak, ki bi ga ženske prošnje odvrnile od njegovega namena, tem bolj, ako je bil ta namen v njegovo korist. Ta lopov ni imel srca, nobenega blagočutja, nobenega čuvstva usmiljenja ali vdanosti.

Njegov nagon mu je moral praviti, da je bila Dea Flavija zvesta do mozga, zvesta in vdana Cezarju in njegovi hiši; toda togota, ponižanje in strah pred umorom, vse ga je tako zaslepilo, da ni videl v resnih, preprostih prošnjah mladega dekleta in iskrene pristašnje nič drugega kot svojeglavo upornost dozdevne izdajice.

Čim bolj je Dea prosila, tem bolj je postajal prepričan, da si je že izbrala moža in da je bil ta mož določen, da mu izvije žezlo Cezarjev iz rok in zasede preko njegovega umorjenega trupla prestol Cezarjev. S kruto kretnjo je pahnil dekle od sebe.

»Tiho!« je kričal, kakor hitro je mogel govoriti v togoti, ki ga je dušila. »Tiho, pravim, sicer te vržem v večno nemost. Kar sem rekel, sem rekel. Ali me slišiš? Jutri v cirkusu razglasim tvojega moža in ti ga pri tej priči sprejmeš, najsi bo kdorkoli hoče. Jaz imam vzrok, da tako želim — državni vzrok, ki ga bedasta glava še daleko ne more doumeti. Jutri vzameš moža, ki ti ga jaz izberem za bodočega gospoda. Taka je moja volja. Glej, dekle, hči Cezarjeva, da boš slušala, Cezar je govoril.«

»Cezar je govoril,« je prosila, »a moj milostivi gospod se bo dal omečiti.«

»Ali me poznaš, dekle?« je odvrnil, se sklonil do nje, jo prijel za zapestje in se približal z zardelim licem, popačenim od silne jeze, njeni glavi. »Ali me poznaš? In ako me poznaš, povej, ali si kdaj videla, da sem odnehal, se dal omečiti, če sem se kaj namenil? Poglej mi v oči! Poglej mi v oči, pravim!« je kričal hripavo in ji kruto zvijal roko. »Ali so take, da bi odnehale? Ali vidiš v mojem obrazu kako znamenje, ki te more navdati z upanjem, da boš lahko z menoj izdajsko ravnala?«

S tako silo jo je stiskal za zapestje, da bi mogla od bolečin vpiti, vendar se je ugriznila v ustnice, da je krik udušila.

Dnevna svetloba se je umikala bližajoči se nevihti. Goste sence so se zgrinjale po sobi, da so bile reči v njej videti čudne, pošastne. Zdajpazdaj je iznenada potegnil veter, da so ovenelo listje in umirajoče cvetice grozljivo šumele, kakor da bi vzdihovale duše, ki so zapustile telo. Samo skozi odprtino v stropu se je razlival pramen sivkaste svetlobe preko Cezarja, ki je s plamenečimi očmi in okrutnim prijemom silil mladenko, da bi ga pogledala.

Ko se je to zgodilo, je zaprla oči, kajti še nikdar dotlej ni videla tako odurnega, zločestega obraza. Njegova grda glava je bila videti nenaravno velika, ko je gledala vanjo iz zgrinjajoče se teme. Redki, trdi lasje okrog čela so se mu ježili, oči so bile izbuljene in krvave, ustnice suhe in razpokane, lica medle modrordečkaste barve in gost znoj mu je polzel po obrazu.

Ko se je od groze obrnila od njega, se je začel divje grohotati, kakor se je znal, da je človek lahko mislil, da prihajajo ti glasovi iz pekla.

»No,« se je posmehoval, »ali si me videla v obraz? Ali te je še vedno volja, da bi bila neposlušna?«

»Ne, gospod,« je rekla počasi in uprla vanj oči, »ampak pripravljena sem umreti.«

»Umreti? Kakšno bedasto govorjenje pa je to?«

»Ni bedasto, dobri gospod. Celo bogovi dovoljujejo nam bednim umrjočim, da se zatečemo v žalosti k smrti.«

»Tako!« je zinil počasi, še vedno jo držeč za roko in strmeč ji prav iz bližine v obraz, da ji je slabo postajalo ob njegovi vroči sapi. »Na ta način

bi rada zoprvala volji Cezarja? Smrt, si rekla? ... Smrt in nepokornost rajši kakor da bi se podvrгла želji njega, ki ima božansko moč na zemlji? Smrt!« se je grohotal na ves glas, ko se je iz dalje že slišalo votlo grmenje bližajoče se nevihte. »Kakšno smrt? Prijetno spanje brez sanj, ki ga povzroči strup? Hladeč požirek, ki uspava, ko usmrti? Ali si mogoče mislila na areno? ... Na tigra, ki rjove? ... Ali liktorjevo palico, ki ubija? ... Ali si mislila na ...«

Usta so se mu penila od togote, ki ga je dušila; imel je samo še toliko moči, da je potegnil za ovratje tunike, kajti v naslednjem trenutku bi se bil zgrudil od silne svoje besnosti. A toliko da je izpustil roko Dee Flavije in se je ona lahko prosto gibala, je vstala in si hitro, skoraj nehote uredila oblačilo in vrgla obilne lase nazaj. Nato je stala povsem mirno, držeč roke ob strani in glavo pokonci, ter upirala oči v besnečo pošast. Ko je spoznala, da je zopet nekoliko pri razumu, je rekla docela mirno:

»Milostni gospod naj ravna s svojo sužnjo po svoji volji in ji nakloni smrt, kakršno želi.«

»Kaj?« je zagodrnjal pretrgano, »kaj si rekla?«

»Da si rajši izvolim smrt, gospod,« je odgovorila peprosto, »nego moža, ki si ga nisem sama izbrala.«

Nekoliko hipov je v resnici zrla mirno in naravnost smrti v obličje, kajti smrt je zrla nanjo iz tistih krvavih oči. Pomolil je spodnjo čeljust naprej, veliki, rumeni zobje so bili videti kot volčja okla, iz nosnic je prihajala hropeča sapa in skrivljeni prsti so se krčevito gibali kot kremplji divje zveri, ko gleda svoj plen.

Kaligula bi jo bil pri tej priči zadavil brez težke vesti in kesanja. Kljubovala mu je, prekrižala račune, bolj kot se je zavedala. Nobena smrt ni bila tako grozna, da ji je ne bi tedaj z veseljem naložil.

»Po robu se mi drzneš postavljati ...!« je hripavo zarentačil; »ali si slišala, kaj sem ti zagrozil ...?«

Iztegnila je roko in mu mirno prestrigla besedo.

»Slišala sem grožnjo, gospod ... in nimam strahu,« je rekla.

»Nimaš strahu pred smrtjo?«

»Prav nič, milostni gospod. Noben jarem ni tako težak kot brezbožna vez. Nobena smrt tako huda kot uničenje srca.«

V sobi je zavladala smrtna tišina. Samo iz daljave je neprestano grmenje pošiljalo srdite odmeve po zagatnem zraku. Kaligula je strmel v dekle kot v nekako nadzemsko podobo. Sopihač je stopil nekoliko korakov nazaj; krčevito zvijanje prstov je prenehalo, usta so se mu zaprla s tleskom in velike rumene lise so se mu prikazale na škrlatastih licih.

Nato je počasi segel z roko preko prepotenega čela, dihanje je postalo počasnejše in mirnejše, težke veke so se povesele preko izbuljenih oči.

Kaj Julij Cezar Kaligula ni bil bedak. Njegovi čuti so v resnici postali silno ostrí, kjer je šlo za nje-

gove koristi, in imel je moč v sebi, da je brzdal svojo peklensko čud, celo v najblaznejših trenutkih, ako je samoprid nenadno tako zahteval.

V glavi je zasnoval načrt, da bi ujel onega neznanca, ki naj bi preko umorjenega Cezarjevega trupla zasedel cesarski prestol. Preden bi zgrabil vso tolpo zarotnikov, je želel dognati, kdo je hotel pospraviti najboljšo žetev pri tem podlem izdajstvu. En človek je živel ta čas v Rimu, ki je menil postati naslednik Kaliguli, in ta edini človek bi bil tako smel, da bi zasnubil Deo Flavijo in jo dobil za ženo. Edina pametna misel Kaligule, odkar mu je bil

Ivana Kobilca: Poletje. (Last Narodne galerije.)

Kaj Nepos izdal zaroto, je bila želja, da bi dognal, kdo bi utegnil biti ta človek. Tega človeka je najbolj sovražil — tega neznanca. Njega je kanil kaznovati na tak način, da bi vsi drugi grozovito trpeli, prej ko bi prišla nanje vrsta. Ampak njegova istovetnost je bila še vedno skrivnost. Da jo razkrije, je Cezar potreboval pomoči tega dekleta, ki je stala tako mirno pred njim, kljubujoč njegovi moči in grožnjam. Pogledoval jo je in počasi jel razumevati — razumevati žensko, s katero je imel opraviti. V najhujši blaznosti se mu je zasvitalo v glavi, da je tukaj naletel na voljo, ki je ni mogel ukloniti svoji volji — nepremagljiva sila je bila prišla v dotiko z neuklonljivo. Eden obeh je moral popustiti, in ko je Kaligula strme gledal mlado dekle pred seboj, ki je bila videti tako šibka, da bi jo z enim dotikljajem roke strl, se je zavedel, da ona ne bo nikoli odjenjala.

Svojega dobro premišljenega načrta ni hotel pustiti. Izdelal ga je bil, ko se je po obisku Kaja Nepota pokrepčal v kopeli, in ni bilo verjetno, da bi mogla kaka ženska s trdovratnostjo premkniti Kalgulo od njegovega sklepa. Očividno je moral drugače ravnati, ako je hotel, da bi mu bila Dea Flavija v pomoč. Z njeno smrtjo ne bi mogel pridobiti ničesar, kvečjemu trenutno zadoščenje. Ampak zadeva je bila preveč važna in ni smel privoščiti, da bi trenutno zadoščenje oviralo pot do veselja popolnega bodočega maščevanja.

Zavoljo tega se je siloma umiril. Bil je dovršen slepar, popoln glumač in zbral je vse svoje moči v prevari. Zvitost naj mu pomaga do zmage, ko se mu je s togoto, silo in ustrahovanjem vse izjalovilo.

Z obraza mu je počasi izginila vsaka sled srda in žalostna vedrost se mu je prikradla v oči. Omahujoč se je oprl na stol, se zvalil vanj, uprl komolec na kolena in zagrebel glavo v roke.

»Gorje meni!« je stokal, »gorje domu Cezarjev, ko postane njegova najzaljša hči izdajavka zoper svoje sorodstvo.«

»Jaz izdajavka, dobri gospod!« je mirno odvrnila. »Nobenega izdajstva ni v tem, če želim v samskem stanu služiti Cezarju ali če ti rajši darujem življenje kot prostost.«

»Grdo izdajstvo je v tem,« je dejal s tresočim se glasom, kakor da bi bil neznansko žalosten, »če se braniš biti Cezarju pokorna.«

»Samo v tem — —«

Sedaj pa ji je on presekala besedo in hitro vzdignil roko.

»Da! Vsak omahovavec pravi: ‚Dobri gospod, v vsem ti hočem biti poslušen, samo v tem ne, kar mi ni všeč!‘ Dea Flavija Augusta, mislil sem, da si vzvišena nad tako strašansko sebičnostjo.«

»Sebičnostjo, gospod?«

»Da! Mar nisi iz hiše Cezarjev? Mar nisi moja sorodnica? Mar ne prejemaš od mene časti, položaja, vsega, kar te dviga nad preprosto človeško množico? Da ne bi bil jaz Cezar, kje bi bila ti? V tej palači gotovo ne, ne resnična kraljica v Rimu, ampak bržkone služabnica ženi kakega drugega Cezarja, strežajka njegovi hčeri... Kakor vse kaže, si pozabila na vse to, Augusta.«

»Ne, milostni gospod, nič nisem pozabila! Tvoja dobrota do mene — —«

»In vendar me hočeš izročiti mojim sovražnikom v roke,« je dejal z rastočo otožnostjo, »ne da bi pri tem s prstom genila, da bi me rešila...«

»Življenje bi dala za Cezarja,« mu je odločno segla v besedo, »in Cezar to ve.«

»Vendar te ni volja vzeti moža, dasi bi s tem rešila Cezarja smrti.«

»Milostni gospod govori zagonetno...; ne razumem te.«

»Mar nisi razumela, dekle, da sem samo hotel preskušati tvojo zvestobo in vdanost do mene? Ti čebljaš — kot, žal, toliko drugih — pogosto o neomejeni ljubezni do Cezarja. Danes sem prvič preskusil to ljubezen, in glej, ni se sponesla.«

»Preskušaj me, gospod,« je rekla, »ne boš se zmotil v meni. Ampak ne zapoveduj samo, temveč mi tudi zaupaj!«

Približala se je stolu, kjer je sedel, očividno ves potrt, žalosten, prevzet od tuge. Silni Cezar je bil sedaj vse bolj mogočen kot pred malo časa, ko je divjal, rohnol, grozil, kajti doteknil se je najjačjega čuvstva v njenem srcu — doteknil se je njene zvestobe in vdanosti.

Počasi se je zgrudila na kolena, ne proseč sedaj, ne z mislimi na samo sebe, ampak da se ponižno podvrže potrebam njega, ki so ga bogovi mazilili. Padla je na kolena in s tem preprostim činom položila svojo srečo na oltar zvestobe in vdanosti do njega in do njegove hiše.

Iz oči ji je izginil kljubovalni pogled, ponos je prešel in z njim vse veselje do življenja. V mladi glavi ni bilo druge misli kot preobvladujoče čuvstvo zvestobe in vdanosti, v njenem srcu ni bilo drugega čuvstva kot želja po žrtvovanju same sebe.

Cezar je bil zapovedal, in ker ni smela biti nepokorna, je bila pripravljena umreti. V spominu se ji je iznenada prikazala podoba človeka, ki se je rajši nasmejal ob misli na smrt, kakor da bi ustregel njeni muhavosti. Tudi ona bi se bila skoraj nasmejala, kajti mahoma je doumela, kako je življenje nekaj majhnega, ako imaš samo suženjstvo od njega.

Toda sedaj se je vse spremenilo. Cezar je ponižno prosil in se obrnil do njene zvestobe in vernosti. Da bi se branila biti mu pokorna? Ne, to bi ne bil več ponos, to bi bila nezvestoba — skoraj bogokletstvo! Cezar se je obrnil do nje! Bilo je, kakor bi bili bogovi govorili. Pokleknila je, pripravljena, da sluša.

Dovršeni glumač je bil toliko prebrisan, da je skrnil zavest zmage, ki mu je vžarela v očeh, ko jo je videl na kolenih pred seboj, ter razumel, da mu hoče storiti po volji.

Očetovsko je stegnil roko in ji mučno žalosten gladil zlate lase.

»Zaupaj mi, milostni gospod,« je ponavljala, »moje življenje je tvoje, stori z njim, kar te je volja.«

»Izdajavci so na delu, Dea Flavija, da umore Cezarja,« je rekel mehko.

»Oj, bogovil!« je prestrašeno zamrmrala.

»Da! Misliš, da bodo morebiti bogovi posegli vmes? Bodo? Povem ti, da bodo! Ampak za to potrebujejo tebe, Augusta. Jaz, tvoj Cezar, tvoj bog, te v resnici potrebujem.«

Z obema rokama jo je prijel za roko, ne sirovo, ampak neskončno nežno in lokavo je naredil, da sta ji kanili dve vroči solzi na prste.

»Milostni gospod,« je zašepetala, »moje življenje ti je na uslugo!«

»Vzemi moža, ki ti ga nasvetujem... in moje življenje bo varno... Ako me ne slušaš v tem, pride jutri kri Cezarjeva na tvojo glavo...«

»Gospod...«

»Ali me boš slušala, Augusta?«

»Milostivi gospod... Ne razumem,« je milo prosila; »imej usmiljenje z mojo nevednostjo...; zaupaj mi samo še nekoliko...«

»Več ti ne morem razodeti,« je rekel in vzdihnil, kakor bi bil utrujen od potrpežljivosti, »ampak povem ti toliko, da je sedaj moje življenje in z njim bodočnost Cezarjevega doma — vsega cesarstva — v tvojih rokah. Tisti grozni izdajavci hočejo celo tebe uporabiti kot orodje. Mož Dee Flavije, pravijo, naj bo naslednik umorjenemu Cezarju!«

Viknila je od groze.

»Njih imena,« je zamrmrala, »povej mi njih imena.«

»Poznam jih samo nekoliko.«

»Kdo so to?«

»Govori se o Hortenziju Marciju.«

»Oj!«

»In o mladem Askaniju..., tudi o Filariju, mojem služabniku.«

»O bogovi,« je vzkliknila; »tvoja sodba naj jih zadene!«

»In o Tauru Antinorju, prefektu rimskega mesta,« je pristavil Cezar in divje renčanje se mu je izvilo iz ust, ko je izgovoril to ime.

»Taurus Antinor!« je vzkliknila.

Nato je komaj slišno zamrmrala in ponavljala Cezarjeve besede:

»Tebe hočejo uporabiti kot orodje!«

Čepeč na petah, se je zgrudila vznok; roke so se ji spredaj sklenile, glava se ji je povesila na prsi od sramote in groze. Izdajavci so se igrali z njenim imenom, kupovali in prodajali njeno osebo kot nagrado za črno bogoskrunstvo, kakršno še nikoli ni onečastilo rimskih patricijev!

»Ti, Taurus Antinor,« je zašepetala neslišno, »si pa najgrši izdajavec med vsemi!«

Sedaj se ni bilo treba Cezarju nič več še nadalje obračati do njene zvestobe in vdanosti. Bila mu je zvesta z dušo in telesom, zvesta in vdana njemu in njegovi hiši, pripravljena žrtvovati svoj ponos, svojo prostost na prvo Cezarjevo besedo, če bi bilo treba; saj ji je bil dejal, da mu drugi dan s svojim dejanjem lahko pomore premagati izdajski zločin.

Kaligula je bil lahko zadovoljen s svojim uspehom; vendar ni skušal, da bi ga še dalje izkoristil. Hotel se je samo zagotoviti, da mu ona ne bo prekrizala načrta, ki ga je bil zasnoval. Sedaj se ni več

bal, da ne bi imela past, ki jo je bil nastavil, uspeha zaradi Deine svojejglavosti.

Dejal je, da je prišel čas, da se konča razgovor. Izrekel je željo, da bi ohranila v svojem dovzetnem duhu svečan vtisk njegovega veličastva in njegove moči. Slepjar od vrha do tal je sedaj vstal s stola in pokazal z iztegnjeno roko proti malemu kosu s svinčenimi oblaki prepreženega neba, ki se je videlo skozi odprtino.

»Še vedno se iz daljave oglašja Jupiter s svojim govorom,« je rekel s počasnim poudarkom, »jutri pa bo treskalo nad Rimom in nad izdajavci. Zrak bo polnilo ječanje in škripanje z zobmi, reka Tibera bo rdeča od krvi, kajti umorjeni Cezar prinese morebiti maščevanje na morivce. Ali hočeš rešiti Cezarja, Dea Flavija? Hočeš rešiti Rim in cesarstvo pred smrtnim zločinom in uničujočim maščevanjem razžaljenih bogov?«

Dvigal se je nad njo kakor navdihnjen prerok, iztegoval roke proti hitro se bližajočemu viharju in obračal oči proti Jupitrovim strelam.

»Čakam na tvoj odgovor,« je rekel, »hči Cezarjev.«

»Odgovor sem ti dala, milostni gospod,« je zamrmrala; »mar nisem rekla, da ti je moje življenje na uslugo?«

»Boš poslušna?«

»Zapoveduj, Cezar!«

»Jutri v cirkusu..., razumeš? Imam že načrt... in ti moraš slušati..., slepo..., razumeš?« je hripavo ponavljala.

»Razumem, gospod.«

»Razglasil bom tvojega bodočega moža javnosti..., preprostemu ljudstvu..., vsem..., in ti ga boš sprejela — pred vsemi — brez godrnjanja —«

»Kakor zapoveš.«

»Ali prisežeš?«

»Prisežem.«

»Potem«, je dejal slepar porogljivo spoštljivo, ko je položil roko — omadeževano s krvjo nešteti nedolžnih žrtev — na sklonjeno glavo vdanega dekleta, »sprejmi blagoslov zmagovitega Jupitra, svete boginje Junone in Velike matere, zakaj vredna si, da si iz rodu Cezarjev!«

Komaj so mu prišle poslednje brezbožne besede iz ust, je iznenada z vso silo planil vihar, ki se je bil toliko časa pripravljala. Svetel blisk je švignil po nebu od enega konca do drugega in je za hip razsvetlil vse kote v sobi, klečečo postavo Dee Flavije, grdo postavo cesarja, venoče cvetice v vazah, in silovit tresk je potresel hišo Dee Flavije od vrha do tal.

Kaligula je od strahu zavpil, poklical sužnje in zbežal iz sobe.

(Dalje prihodnjič.)

Naše prijateljice.

lnž. Ciril Jeglič.

Daj rastlinam primerno posodo!

Rastline za sobe, okna, balkone itd. gojimo navadno v loncih, zabojskih ali pa v čebrih.

Glinasti lonci morajo biti primerno trdni in luknjičavi — porozni —, da propuščajo zrak od zunaj in omogočujeta tudi izparivanje vode od znotraj. Tem zahtevam odgovarjajo dobro in enakomerno žgani glinasti lonci, ki niso položeni. Korenine potrebujejo zrak za dihanje, zrak pa pospešuje tudi raztvorbo in presnavljanje prsti, tako da dobe rastline dovolj lahko užitne hrane na razpolago.

Pološčeni in poslikani ali pa porcelanasti, stekleni in kovinski lonci naj so le za okras; v takšno dekorativno posodo denemo najprej na dno 1 do 2 cm visoko debelejšega peska, nato pa vložimo vanjo navaden glinasti lonec z rastlino tako, da ostane med obema še nekoliko zračnega prostora, ki ga po potrebi narahlo izpolnimo z mahom.

Nove, še nerabljene lonce na m o č i, preden posadiš vanje rastline, v mehki vodi (deževnici); sicer se v njih prst preveč suši, ker vlečejo vase vlago. Stare, izpraznjene lonce takoj očisti z ostró krtačo v vodi, da ostanejo uporabni še za poznejši čas; nesnaga stori, da stene lonca slabo propuščajo, in pomaga širiti razne glivične bolezni.

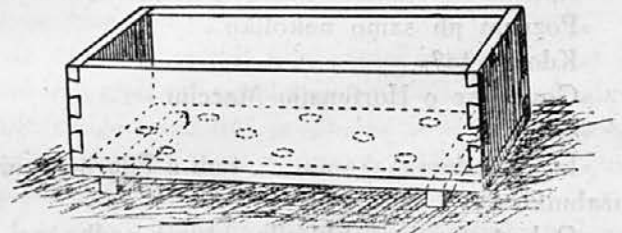
Pravšna višina lonca naj ne bo večja, nego znaša premer zgornje odprtine; obe meri naj bosta približno enaki. Vrtnarji imajo za razne velikosti loncev posebne označbe, n. pr.: lonček za potaknjence št. 1 (meri v višino 6 cm, v premeru zgornje odprtine 6 1/2 cm), lonček za potaknjence št. 2 (visok 7 cm, širok 8 cm), lonec za primule (visok 12 cm, širok 13 cm), za nageljne (visok 14 1/2 cm, širok 15 1/2 cm) itd. Za posebne namene se pa izdelujejo n. pr. bolj široki in nizki lonci (za potaknjence, praproti, cvetoče čebulnice itd.).

Lonci za rastline morajo imeti na dnu svoji velikosti primerno luknjo, da se more odcejati voda, kadar izdatno zalivamo. Domači lončarji te luknje čestokrat površno izvrtajo; rob ob luknji bodi raven, še bolje je, če je znotraj nekoliko vglobljen. Če dno nima odprtine ali če se zamaši, zastaja v posodi preobilna voda, ki izpodrine zrak, zemlja se skisa in rastlina oboli.

Pološčene podstavnice, v katerih lonci stojijo, sprejemajo vodo, ki se pri zalivanju odceja iz lonca. Podstavnice naj imajo na notranji strani tri izbočine (bradavice) ali vzvišene robe, da stoji lonec na njih ter ostane vmes nekaj praznine. Ako pa je podstavnic gladka, položi vanjo pod lonec ploščate kamenčke ali koščke opeke.

Ko izbiraš in pripravljaš lonce za saditev, pazi zlasti na dvoje: da se iz njih voda lahko odceja in da so za dotično rastlino primerne oblike, ne preveliki ne premajhni. Pri presajanju jemlji tolikšne lonce, da ostane naokrog med koreninsko grudo in notranjo steno lonca 2 do 4 cm prostora, a pod koreninsko grudo do dna 4 do 6 cm prostora za zemljo in razvijajoče se korenine.

Cvetlice za okna in balkone navadno najbolje uspevajo v lesenih z a b o j i h. Koreninam rastlin, zasajenih v glinastih loncih, utegne prehudo poletno solnce škodovati, in tam, kamor opoldansko solnce preveč pripeka, je treba lonce obdati s slabimi prevodniki toplote; lonce tedaj postavimo v lesen zaboj

Cvetlični zaboj s pravilnim sklepom stranic in z odcejalnimi luknjami na dnu. Dno ni med stranice pribito, ampak od spodaj pritrjeno nanje.

in prazen prostor okoli njih zatlačimo z mahom, ali nasujemo okoli loncev peska itd., ali pa denemo manjši lonec v večjega, med oba pa nekoliko mahu, šote ali žaganja. Lonce radi vložimo v zaboje tudi zato, da rastline laže in hitreje izmenjavamo.

Zaboji naj se napravljajo iz primerno (2 1/2 cm) debelega in trpežnega (borovega) lesa. Njih dolžina se ravna po oknih, kamor jih bomo postavili, vendar naj ne bo noben zaboj daljši od metra. Globočina, merjena znotraj, naj znaša najmanj 16 cm, še bolje 20 cm, a notranja širina vsaj 15 cm. Za balkone uporabljajo navadno večje zaboje, povprečno 25 do 30 cm široke in 30 do 35 cm globoke, tako da lahko vanje posadimo dve do tri vrste rastlin drugo za drugo.

Lesen podkladek iz letvic za na okna.

Ni dobro, če se stranice na vogalih kar enostavno zbijejo z žebli, ampak napravi naj se medsebojen sklep stranic na zobce (vklad). Primerno dolžini zaboja se izvrti na dnu štiri do osem po 4 mm širokih odcejalnih lukenj, približno po 10 cm narazen. Da pa voda, ki se odteka iz zaboja, ne curlja po zidu ali na glavo ljudem, ki hodijo pod oknom, postavi zaboj

v nizke (5 do 8 cm globoke) pločevinaste podstavke, in sicer nekoliko od tal, da ostane pod dnom zaboja še nekaj praznine; pod vsak zaboj deni (lahko tudi pribiješ dva ali tri lesene podložke (oglate letvice, približno 3 do 4 cm debele). Če okrajek okna visi, moraš podložke tako prirezati, da stoje zaboji vodoravno. Za cvetlične zabojčke praktičen podkladek iz lesenih letvic kaže naša slika.

Da so zabojčki čednejši in dlje časa trpe, jih je treba na vnanji strani prepleskati z oljnato barvo; najprimernejša je ista barva, kot jo ima pročelje dotične hiše, ali pa skromna siva barva. Neokusno in nenaravno je, če cvetlične zaboje pobarvamo živozeleno.

Lesene čebriče (deže) so potrebne za večje rastline z močnejšimi koreninami; teh ne moremo posaditi v lonce, ker se lončena (glinasta) posoda rada razbije in bi jo tudi utegnil razgnati tlak korenin.

Preprosta čebriča za rastline.

Trpežne čebriče, zvezane z železnimi obroči, napravljajo iz hrastovega ali borovega lesa. Če se čebriče na notranji strani nekoliko ožgejo (zogljenijo), se bolj upirajo gnilobi in trohnenju; zunanja stran dobi oljnato barvo. Na dnu morajo imeti primerno število odcejalnih lukenj. Po obliki so te lesene posode okrogle

ali pa oglate (kvadratične); poslednje so včasih tako narejene, da se stranice lahko v vsakem času vzamejo narazen in korenine pregledajo.

Kam in kako rastline razpostavimo?

Ni dovolj, če rastline posadimo v primerno prst ter jim skrbno zalivamo, postaviti jih moramo tudi na takšno mesto, ki ustreza njih zahtevam glede svetlobe, toplote in zraka. V tem oziru se okrasne rastline med seboj očitno razlikujejo.

Za sobe in stanovanjske prostore je treba izbrati prikladne rastline, ki jim posamez po njih naravi odkažemo svetlejša ali temnejša mesta.

Rastlinam, ki se pripravljajo na cvet, daj najsvetlejši prostor pri oknu! Ko se cvetje odpre, smeš cvetoče rastline porabiti tudi za okras manj svetlih prostorov, kjer se cvetje dlje časa drži nego na polni svetlobi. Vse rastline hočejo dovolj svežega zraka, varuj jih pa prepriha, zlasti pozimi. Mnogim cvetlicam prepriha zelo škoduje in pozimi se nežne rastline takoj prehlade, če skoz odprto okno vleče nanje premrzel zrak.

Po cvetju postavi rastline, ki jim odstraniš semenske zarodke, da rastline ne opešajo, spet na svetlejše mesto, ali pa, če dopušča letni čas in vreme, na prosto. Rastline moraš polagoma, stopnjema privaditi na polno svetlobo.

Mnogo svetlobe potrebujejo rastline, ki bujno rastejo, n. pr. cinerarije, ciklame, fuksije, adiantum itd. Aspidistre, palme, dracene, filodendroni in podobne rastline s trdokožnatimi listi so skromnejše ter uspevajo tudi na manj svetlem prostoru; toda v dobi rasti, ko razvijajo nove liste, moramo tudi njim privoščiti več svetlobe. Nekateri praproti in bršljan se pa za dolgo časa zadovolje celo z mračnim položajem. Listnate rastline in praproti, ki jih poleti denemo na prosto, da se okrepe, postavimo v senco ter jih večkrat popršimo, ker jim ugaja vlažen zrak.

Nizke rastline postavi spredaj, višje zadaj, da dobe oboje dovolj svetlobe in zraka. Ne devlji rastlin pregosto skupaj, sicer nekateri poganjki zdívjajo, a stebla spodaj ogole.

V sobah razpostavljam rastline na okna ali pa blizu oken na razna stojala, police in druge priprave, ki jih pritrdimo na zid.

Na oknih, ki jih redko odpiramo, lahko napravimo prav pester in prijazen vrtiček, če priredimo pripravne police, konsole in lampice (viseče posode).

Podoknice so večinoma ozke, da spravimo nanje le malo loncev. Na preprost način podoknico razširimo, če s stežaji ali šarnirji (na zgib) pritrdimo k oknu široko desko, ki se naslanja na eno ali dve podpori; kadar te mizice ne rabimo, izmaknemo podporo.

D v o j n a o k n a, ki niso preozka, nudijo mnogo ugodnosti. V zaprtem prostoru med šipami uživajo rastline dokaj čist zrak brez večjih sprememb temperature. V hladnih zimskih večerih je treba vzeti rastline z oken v sobo, sploh je pozimi okno najpripravnejše za take rastline, ki ne zahtevajo obilo toplote, n. pr. primule, ciklame in siljene čebulnice, ki potem dolgotrajneje cveto. Poleti pa postavimo med okna, kjer ostane zrak vlažnejši nego v sobi, tudi občutljivejše rastline, n. pr. praproti, gloksinije, orhideje in raznovrstne druge cvetlice, ki dobro uspevajo samo v vlažnotoplem ozračju zaprtega rastnjaka.

Cvetlične mize so prikladne za prostore, kamor prihaja svetloba od več strani. Mize morajo biti polne, a to je v škodo rastlinam; tu se rastline enostransko razvijajo in sčasoma jih moramo izmenjati. Najbolje se obnese in najdlje trpi, če prirediš mizo takole: na sredino daj kako močno višjo rastlino, n. pr. draceno, palmo ali aspidistro, naokrog pa tradeskancije ali bršljan.

Miza za cvetlice, zgibno pritrjena k oknu.

V prav svetlih sobah se jemljejo v poštev za postavljanje rastlin tudi enostranske ali celo štiristranske etažere, stojala (nekake stopnice) z več policami. Etažere (enostranske) se pa navadno bolje prilagajajo na verandah in solnčnih hodnikih.

Zelo pripravna so za sobne rastline razna stojala (jaslice), ako so napravljena tako, da rastline druga druge ne ovirajo v rasti in razvoju. Postavljamo jih navadno k oknom v dolbine (niše) in v pomole. Vsako stojalo nosi po eno rastlino, večročna stojala, zlasti drevesnate oblike, pa lahko udobno sprejmejo množico rastlin. Ne prenapolnjena stojala, na katerih imajo rastline dovolj svobode v prostoru,

so za sobno vrtnarstvo zelo velike važnosti.

Na steno lahko pritrdimo sobne konsole (nosilke ali podporice) iz lesa ali kovine, na katere postavljamo viseče ali pokončne lončne rastline. Če je stena solnčna ali dovolj svetla, so konsole prikladne za prav raznovrstne rastline. Navadno pa so stene v sobi bolj ali manj zasenčene; tedaj postavljamo na konsole samo takšne rastline, ki uspevajo v senci, na primer bršljan, tradeskancije, šmarni slak ali bljušč (glechoma), nizke vrste figovca (*ficus stipulata*), barokce (*sedum*), kreč (*saxifraga tomentosa*) kot viseče rastline. Izmed pokončnih rastlin so prikladne samo vedno zelene, trdolistnate, za nekaj časa tudi praproti, listnate begonije, kakteje itd.

Držalka za cvetlični lonec.

Posebno lične so konsole z ograjico, napravljeno iz kratkih kosov leskove vitre. Praktične, iz debele žice napravljene držalke za lonce nam kaže naša slika.

Ljubko se podajo na oknih, balkonih, verandah, ob vhodih in na hodnikih viseče lampice, ki si jih lahko sami napravimo iz lesa (kakor jih sedaj vidimo na primer na kolodvorih), iz žice itd. Lampice, spletene iz protja ali žice, ali zložene iz kratkih lesenih letvic, se morajo znotraj dobro obložiti z mahom, da

se prst ne presipa in prehitro ne izsuši; sploh jim je treba česče zalivati. Baš na prostem, na verandah, na ograji balkonov, pri kapelicah itd. lampice z visečimi rastlinami (n. pr. s pelargonijami in petunijami) učinkujejo največje.

Prav preproste lampice si napravimo, če cvetlični lonec ob robu obvežemo z žico in nanjo obesimo. Če nimamo konsol, lahko takšne lampice obesimo na obojek okna.

Poleti postavimo rastline ter jih lahko pustimo noč in dan na odprtih oknih in balkonih. O tem, kako naj okrasimo okna in balkone s cvetlicami, bomo pozneje še podrobneje spregovorili.

Če po mestih mnoga stanovanja nimajo cvetličnih zabojev na balkonih in pred okni, temu je večkrat krivo dejstvo, da so balkoni preozki in da se okna odpirajo na vnanjo stran. Že pri stavbi hiše bi se moralo misliti tudi na okrasitev s cvetlicami; kajti stroškov za naknadne priprave, ki omogočijo postaviti zabožke pred okna in na balkone, se nestalni stanovanjski najemniki seveda boje, in to opravičeno, po drugi strani pa tudi stranke lastniku hiše dostikrat zidovje le preveč poškodujejo. Vsega tega, hvala Bogu, ni pri kmečkih domovih, kjer na lesenih hodnikih pri hišah in pri skednjih vidimo često pravi paradiz kar najbolje uspevajočih cvetic.

Polica za cvetlice pod oknom.

Na balkonih, na oknih ali pred okni je treba posode in rastline pritrditi tako, da jih tudi hud veter ne more vreči na ulico. Na oknih je treba tedaj napraviti posebno železno ali leseno ograjo. Po mestih je treba strože paziti tudi na to, da voda pri zalivanju ne curlja z oken na ulico in na okna spodnjih sosedov. Da se lesene podoknice pri zalivanju ne kvarijo od vlage, zlasti, če posode nimajo nepropustnih podstavkov za nabiranje vode, položimo pod posode prikladno desko ali pa linolej.

Če se okno odpira navzven, če ima polkna (vertnice), napravimo polico za cvetlične zaboje pod oknom.

(Dalje prihodnjič.)

Megla.

Včasih megla v srce seže,
njena me nevidna dlan
v svoj zavije pajčolan,
k sebi tesno me priveže.

Njej sem ves predan.
In megla ni noč ne dan,
a je sredi med obema:
jutro in večer objema.

Zdaj v motnine sem zastrt
in ne vem, kaj v srcu vstaja. —
Medla sanja, zdi se, spaja
v eno up mji, strah in srd.

Banto.

Po okrogli zemlji.

Pogled v evropsko zgodovino leta 1926.

J. B. Šedivý.

Leto 1926 tvori v povojni dobi važen mejnik. Večina evropskih držav je nastopila popolnoma novo pot. Tistega miru, ki bi izključil vsak vojaški spopad med državami, nam sicer preteklo leto ni prineslo, a zblížalo je narode, ki so si bili doslej smrtni sovražniki, kakor Nemce in Francoze, Čeha in Nemce, Madžare in Jugoslovane. Tudi med Čehi in Slovaki ter med južnimi Slovani so nastali mnogo boljši odnosi. Le ena sila je bila, ki je vedno ogražala svetovni mir — Italija.

Z zelo veliko zadovoljnostjo lahko pogleda v preteklo leto Nemčija. Dočim so ji bila prej cela leta vrata v Zvezo narodov zaprta, si je priborila stalno mesto v svetu Zveze narodov kljub velikemu nasprotovanju Poljske, Španije in Brazilije. Zaradi sprejema Nemčije v Zvezo narodov sta postali Španija in Brazilija tako nezadovoljni, da sta izstopili iz Zveze. Zapadnoevropske velesile pa se niso upale po tem nemškem uspehu popolnoma odbiti Poljske, ki bo pomenila lahko strašilo za Nemčijo, ako bi bila preveč objestna. Zapadnoevropski državniki pa se tudi zavedajo, da Poljska meji na boljševisko Rusijo in da ona najlaže odbija komunistično nevarnost od ostale Evrope, radi tega so ji vrgli kost v obliki začasnega mesta v svetu Zveze narodov, niso pa ji dali posojila, ki ga nujno potrebuje za ozdravitev gospodarske krize. Dogovori med francoskim zunanjim ministrom Briandom in nemškim zunanjim

ministrom Stresemanom v Thoiryju in ženevski sestanek so že tako zblížali Nemčijo in Francijo, da so Francozi lahko odpoklicali svoje vojaške nadzorstvene čete iz Nemčije. Nemčija se je s sklepom svojega parlamenta in s podpisom prezidenta Hindenburga odpovedala pravic na izgubljeni pokrajini Alzacijo in Lotringijo. Veliki uspehi nemške politike v Evropi so pa imeli vpliv tudi na ameriške Zedinjene države. Tako je Amerika vrnila nemškemu državljanom vsa posestva in ves imetek, ki ga je zasegla za vojne. Razen tega pa so dobili Nemci v Zedinjenih državah posojila, ki so jim bila nujno potrebna. Z Rusijo je sklenila pogodbo, ki omogoča širjenje nemške moči na Vzhod ne samo v gospodarskem, temveč tudi v prosvetnem in vojnem oziru. Nemški izobraženci še morda niso bili nikdar tako raztreseni po svetu kakor sedaj. V vsako državo, tudi najbolj oddaljeno, je prišel neopaženo nemški profesor in nemški inženjer, ki studirata in opazujeta ljudstvo, njegovo zgodovino, prosveto, narodno gospodarstvo, raziskujeta zemljo ter pripravljata trdna tla nemški trgovini in nemškemu izvozu industrijskih izdelkov. S knjigami in članki v časopisju pobijata predsodke proti Nemcem in delata zanje prijazno razpoloženje v narodu.

Francija ni v položaju, da bi jo zavidali zanj. Koristi francoske države in njene trgovine in industrije se križajo s koristmi Anglije in Italije v Sredozemskem morju, v Afriki, Aziji in na Balkanu. Angleška in v zadnjem času zlasti tudi italijanska trgovska mornarica hoče izpodriniti francosko. Dočim se je premagana Nemčija okrepila gospodarsko in dobila velik ugled v svetovni politiki, pa je stala v sve-

točni vojni zmagovita Francija pred nastopom Poincarejeve vlade pred gospodarskim propadom. Šele Poincareju se je posrečilo dvigniti vrednost franka, spraviti državni proračun v ravnovesje in rešiti državo gospodarskega poloma. Kljub temu pa še razmere niso urejene. Draginja raste in nezaposlenost delavstva narašča. Dolgovi v Ameriki in Angliji so trd oreh, ki se ga še dosedaj niso lotili francoski finančni ministri, čeprav so angleški in ameriški bogataši čim dalje bolj nestrpni kakor tudi ameriški in angleški državni blagajniki. Poleg vseh notranjih težav in finančnih težkoč pa francoska vlada ni uknila nobene izmed državnih šol (te so namreč čisto brezverske) niti tam, kjer jih posečajo samo trije ali štirje učenci. Na državne uradnike je pritiskala, da niso smeli pošiljati otrok v katoliške šole, temveč v državne, da jih ne bi morala zapreti zavoljo pomanjkanja učencev. Pretirani nacionalizem je mnogo sicer dobrih katoličanov zavedel tako daleč, da so stavili narodnost visoko nad katoliško vero, oznanjali mržnjo do drugih narodov in mirno gledali, kako mačehovsko se postopa s katoličani. Te kroge, takozvano Action Francaise, je zavoljo njihovih krivih nauk obsodil sam papež Pij XI., kar je povzročilo precejšnje razburjenje. Versko življenje je zlasti lansko leto zelo napredovalo. Prepričani katoličani so v javnem življenju napravili dosledni korak ter na temelju katoliških verskih načel ustanovili svojo »Ljudsko stranko«.

Italija je bila l. 1926 nemirnejša ko kdaj poprej. Samo Anglija je zadržala Italijo, da se ni spustila s Turčijo v boj. Mussolinijeva pot v Tripolis in njegovi česti govori so bili prej iz-

zivanje kakor pa pomirjevanje. Stezno, da imej Italija odločilno vlogo v Sredozemskem morju, in z zahtevo, da naj se izpremeni posestno stanje v Afriki v korist Italije, si je Mussolini odbil Francijo. Kljub prijateljski zvezi z Jugoslavijo je sklenil pogodbo z Rumunijo in skušal pridobiti na svojo stran tudi Bolgarijo. Vroč kri po vsej Evropi pa je povzročila italijansko-albanska pogodba, ki je jasno pokazala, da je Italija vse prej kot iskrena prijateljica Jugoslavije. Strahovito preganjanje Slovanov in Nemcev v Italiji se je lanskega leta še nadaljevalo in stopnjevalo do krvoločnosti. Ukinjenje opozicionalnega časopisja je vzelo nefašistom še zadnji ostanek človeških pravic.

Anglija se je držala svojega starega načela, da je premeteno zapletala v mrzno državo zoper državo. Podpirala je pomirjenje Nemčije s Francijo, toda kmalu jo je začelo skrbeti, da bi bili stiki med Nemčijo in Francijo preveč prijateljski in bi jo mogli ogražati. Proti Franciji se je posluževala Italije, Nemčijo pa je skušala pritiskati k tlom z visoko carino na nemške izdelke. Največje skrbi pa dela Angliji boljševiška Rusija, ki hujska angleške podložnike v Aziji in Afriki. Z boljševiško pomočjo se je osvobodila angleškega vpliva Perzija, vedna nevarnost grozi Angliji v Indiji, a še bolj jo ograža državljanska vojska v Kini, kjer so ob koncu leta zmagovale z boljševiško pomočjo čete, ki smrtno sovražijo vse, kar je angleškega in sploh evropskega. Egipet ji ne bi bil rad pokoren. Da bi uredila svoje razmerje z vedno bolj nezadovoljnimi podložnimi državami v Afriki, Aziji in Avstraliji, je sklicala londonska vlada državno konferenco vseh dominijev (podrejenih držav). Dobro vedoč, da ni modro igrati se z narodi, jim je popustila do skrajnih mer. Sprejela je novo ustavo, ki dovoljuje posameznim dominijem, da imajo lastne zunanje ministre in lahko sklepajo trgovske pogodbe brez angleškega dovoljenja. Odslej tvori pravzaprav samo angleški kralj zvezo med ogromnim angleškim imperijem (veledržavo). Težka preizkušnja je bil dolgotrajni štrajk, dosedaj največji v zgodovini človeštva. Radi boljševiške denarne pomoči stavkujočemu delavstvu je postalo razmerje med Anglijo in Rusijo še bolj napeto. Zbornica je ukinila protikatoliške zakone. Katoličanstvo se zelo naglo širi. Lansko leto je prestopilo v katoliško cerkev iz samega prepričanja nad 50.000 ljudi. Angleške protestantske cerkve doživljajo krizo. Resnejši in bolj globoko

verni protestanti iščejo pomoči pri katoličanih. Notranja politika je stala pod vplivom velike nezaposlenosti. Nezaposlenih delavcev je bilo konec leta 1926 nad 1.300.000. Bivši ministrski predsednik, Lloyd George, je skušal rešiti svojo (liberalno) stranko pred razpadom z zahtevo, da se razdelijo veleposestva v Angliji in v dominijih, kjer naj bi se naselilo proti odplačilu brezposelno delavstvo.

Spanija je zamenjala svojo vojaško vlado z drugo, v kateri je manj generalov. Toda kljub temu je Primo de Rivera še vedno neomejen gospodar. S toliko težavo srečno končana vojna z uporniki v Maroku ni olajšala njegovega težavnega položaja. Izbruhnila je celo vstaja, ki pa se mu jo je posrečilo zadušiti. Zastoj si je prizadeval dobiti iz angleških rok v špansko oblast nepremagljivo trdnjavo Gibraltar.

Ko so se v Avstriji pokazale velike težave v njenem notranjem razvoju, je prevzel vlado v svoje roke preizkušeni rešitelj Avstrije, prelat dr. Seipel. Avstrija je že precej urejena, muči pa jo skrb, kje najti svoji industriji tržišča, da bi tako mogla zaposliti svoje delavstvo.

Madžarska je vznemirila ves svet z velikim ponarejanjem francoskega, češkoslovaškega in deloma tudi jugoslovanskega denarja. V to afero so bili zapleteni najvišji krogi. Pripravljati so hoteli s tem ponarejenim denarjem odcepiti Slovaške od Češkoslovaške republike in pa priključiti Vojvodino in Hrvatske s Slavonijo in Sremom k Madžarski. A ker je imela Madžarska tajno zaslonbo v Angliji in Italiji, so bili krivci obsojeni zelo milo, nekateri pa sploh ne. Državno-zborske volitve so se vršile na pravi madžarski način. Bile so javne, razen v večjih mestih. Gorje mu, kdor je dal glas zoper vladno stranko! Zato je tudi vlada sijajno zmagala, kjer pa so bile volitve tajne, pa je dobila kljub nasilju opozicija večino. Razveseljivo je, da je postalo razmerje med Madžarsko in Jugoslavijo bolj prijateljsko.

Rumunija se še vedno boji za Besarabijo, ki jo zahteva boljševiška Rusija. Slovanskih manjšin ne zatira nič manj kakor Italija, ki je z njo sklenila prijateljsko pogodbo. Lansko leto se je Rumunija odtujila Jugoslaviji in Češkoslovaški ter se zagnala v naročje Italiji, dasi je še nadalje v Mali ententi. Rumunija je dežela pravih bizantinskih intrig. Prestolonaslednik se je »prostovoljno« odpoval od prestolu in se ne sme vrniti v Rumunijo. Kraljeva nevarna bolezen

je delala rumunskim državnikom dosti skrbi radi prestolonasledstva. S sveto stolico je sklenila Rumunija za katoliško Cerkev precej ugoden konkordat.

Poljska preživlja hudo gospodarsko in politično krizo že nekaj let. Vlada dr. A. Skrzynskega je pokazala resno voljo ozdraviti neznosne razmere. Tudi v zunanje-političnem oziru si je znal pridobiti dr. Skrzynski kot spreten zunanji minister velik ugled in vpliv. A socialni demokrati niso bili z njim zadovoljni. Ker sami niso mogli pomagati delavstvu, niso pustili tudi dr. Skrzynskemu. S pomočjo nekdanjega socialno-demokratskega organizatorja in sedanjega generala Pilsudskega so hoteli priti do oblasti in pomagati svoji stranki do moči. Dne 12. maja je napadel general Pilsudski Varšavo, ki jo je obstrlel s topovi. Državljanjska vojna je trajala tri dni. Vlada Witosa, ki je le nekaj dni poprej zamenjala vlado dr. Skrzynskega, je morala odstopiti in tudi prezident Wojciechowski. Dne 15. maja je imenoval general Pilsudski prof. dr. Bartla za ministrskega predsednika, ki je sestavil vlado iz slabih strank, iz Stranke dela in iz socialno-demokratske, ter iz strokovnjakov. Ker pa ni dobil pri volitvi prezidenta ogromne večine glasov, odkloni general Pilsudski izvolitev in nato je bil izvoljen prof. dr. Mościnski. Ker se Pilsudski ni hotel pokoravati sklepom socialno-demokratske stranke, razen v boju proti katoliški Cerkvi, so mu socialni demokrati odpovedali brezpogojno vdanost. Pilsudski, ki zavzema mesto vojnega ministra, a v resnici vlada sam, spremeni tudi ustavo v tem smislu, da da prezidentu večjo oblast. Z vlado prof. dr. Bartla pa postajajo stranke, zlasti krščansko-demokratska, vedno bolj nezadovoljne in dne 30. septembra mora odstopiti. Nato sestavi vlado general Pilsudski, ki je v parlamentu skoraj osamljen. V tem času pa se iz socialnega demokrata prelevi v zastopnika plemiških koristi. 59 političnih strank je bilo Poljski še premalo. Pilsudski je ustanovil še stranko poljskih plemičev in veleposestnikov, ki se imenuje konservativna. V programu ima tudi izpremembo republike v kraljestvo. Nedavno je vplivni narodno-demokratski politik Roman Dmowski osnoval še 61. stranko. Od prevrata meseca maja raste neprijateljstvo proti katoliški Cerkvi. Svobodomiselnost učiteljstvo in sedem »narodnih cerkva« zvesto pomaga v tem oziru generalu Pilsudskemu. Narodne manjšine, predvsem pa osem milijonov Belorusov in

Ukrajincev, zatira vlada generala Pilsudskega prav tako tiransko kakor vse dosedanje poljske vlade. Poljska država bi bila že mnogo bolj urejena in gospodarsko stanje bi bilo mnogo boljše, če bi bila pravična proti slovanskim manjšinam. Zalostno je, da se dajo celo visoki cerkveni krogi ukloniti sili nacionalnih hujskačev. Skotije nastavljajo na popolnoma ukrajinske in beloruske katoliške župnije samo poljske duhovnike, ki jih verniki ne razumejo, beloruske in ukrajinske duhovnike pa dajo v pisarne in med poljsko prebivalstvo, kjer morajo uporabljati samo poljski jezik. Vendar pa je upanje, da se bodo med katoličani razmere obrnile na bolje, odkar je postal poljski primas nadškof dr. Hlond, ki je vsestransko pravičen in odločen mož. V zunanji politiki je Poljska skoraj osamljena, odkar se je Nemčija približala Franciji.

Litva je ob koncu leta doživela državni prevrat. Estonska, Lotiška in Finska so sklenile prijateljske pogodbe z Rusijo.

Ruski boljše vize m je prestal preteklo leto težek preizkus. Najvplivnejši boljševiki sami so nastopili proti sedanjemu boljševičskemu vodstvu. Opozicija je bila sicer poražena, a streti je niso mogli in bo še delala sedanjim vlastodržcem mnogo skrbi. Ves ruski boljševizem pa ograža še tajna organizacija kmetskega ljudstva v Rusiji, Ukrajini in Kavkaziji, ki hoče z revolucijo vreči boljševičsko vlado. Voditelj tega močnega, vojaško organiziranega gibanja, ki ima že precej pristašev celo v armadi, je Ukrajinec Černušenko Sahajdačnij. V zunanji politiki je dosegla Rusija znatne uspehe. Pogodba z Nemčijo in Turčijo prča o tem. Zmaga kitajske kantonske armade, ki jo je podpirala Rusija, in pogodba z Afganistanom je izpodrinila angleško trgovino, industrijo in angleški vpliv iz teh ogromnih pokrajin. V zvezi s Turčijo je začela Rusija pripravljati zvezo vseh azijskih držav in narodov zoper Evropo, zlasti Anglijo. Znanstveno življenje v Rusiji propada in vse vere, zlasti pa katoliško, strahovito zatirajo.

Nekako središče vsega Slovanstva je sedaj Češka slovaška. V Praži je mogoče priti v stik z vsemi slovanskimi narodi iz katerekoli države. V notranji češkoslovaški politiki se je izvršil popoln prevrat. Nekdaj mogočni in oblastni stranki, socialno demokratska in narodna socialistična, naglo nazadujeta, zlasti odkar morata jesti grenek opozicionalni kruh. Metodajni krogi so spoznali važnost slo-

vaškega vprašanja in so že ob koncu leta 1926 načelno pristali na slovaško zahtevo po avtonomiji. V vlado so stopili tudi Nemci. Krščanske ljudske stranke so najmočnejši steber sedanje dr. Švehlove vlade. Krivice, ki so se dosedaj godile katoličanom, so se začele popravljati. Pripravljajo se pogajanja za konkordat. Češkoslovaška narodna cerkev razpada, odkar so ji obrnili hrbet svobodomiselnim učiteljem, ki so pričakovali od nje več uspehov v boju zoper katoličanstvo. Razpad se je začel vidno javljati, ko se je ob volitvah l. 1925 javno izrekla za najbolj svobodomiselno, namreč narodno socialistično stranko. Medtem pa napreduje notranje versko življenje katoličanov.

Jugoslavijo je pretresala gospodarska kriza ter neprestane vladne krize. Ni pa baš slabo znamenje boljše bodočnosti, da gine vpliv tako nasilne samostalne demokratske stranke in pa vedno rastoče nezadovoljstvo v hrvatskem narodu proti Radiću. Tudi v belgrajskih krogih se je začelo javljati razumevanje zahtev po samoupravi. Napeto razmerje do Bolgarije se je izpremenilo v bolj prijateljsko. Skoraj nič ni storila vlada v obrambo jugoslovanskih narodnih manjšin v sosednjih državah.

Grška je torišče vednih revolucij. V zunanji politiki se naslanja na Anglijo in Italijo. Kljub neprestanim nemirum pa so našli Grki dovolj časa za zatiranje srbske in bolgarske manjšine.

Vsa zapadna, srednja ter deloma tudi južna in vzhodna Evropa je prepletena kakor s telegrafskimi žicami z nešteti javnimi in tajnimi pogodbami, ki nosijo najrazličnejša imena. Vse se proglašajo za mirotvorne, čeprav je to njihovo proglašanje sumljivo. Ne bo pa še odstranjena vojna nevarnost, dokler na vodilnih mestih odločujočih držav ne zavladajo krščanska načela in se narodi ne bodo preprijeli z evangelijem ljubezni in pravice. Konferenca za razorožitev se ne more sklicati, ker ni resne volje med državniki. Vojni proračuni požirajo v vseh državah ogromne vsote, ameriške Zedinjene države pa pomagajo iz denarnih težav tistim evropskim državam, kjer se ni bati izgube. Dočim je znašal pred vojno dolg evropskih držav v Ameriki šest milijard zlatih mark, presega sedaj 60 milijard zlatih mark. Pred nekaj leti tako bogati London, ki je bil središče svetovne trgovine, je plačal lansko leto čez 800 milijonov dinarjev Ameriki samo obresti. Kaj pa zmore Amerika v verskem oziru, je pokazal ogromni evharistični kongres.

Angleški imperij.

J. B. Šedivý.

Angleška vlada je privolila, da so postali člani Društva narodov tisti njeni dominiji, ki jih je imela za najbolj zveste. Mislija je, da bodo zastopniki teh dominijev slepo glasovali z angleškimi in da si bo na ta način povečala svoj vpliv v Društvu narodov. Toda Velika Britanija doživlja precej razočaranj. Sedaj je ta, sedaj oni zastopnik kakega dominija v Društvu narodov drugačnega mnenja kot angleški zastopnik, ali pa izjavi, da ga kako vprašanje, ki ga krčevito brani angleški zastopnik, prav nič ne zanima.

Največ težav pa delajo sedanji angleški vladi Irska, Kanada in zlasti Južna Afrika, ki težé po čimprejšnji samostojnosti, Irska celo po takojšnji. Večina južnoafriških poslancev je za popolno neodvisnost. Burski narod, ki so ga pred 25 leti porazili Angleži po težkih bojih, se meša s starimi angleškimi naseljenci in se pretvarja v novi narod Afrikandrov, ki se hoče popolnoma osvoboditi od angleškega gospostva. Angleški naseljenci, ki so desetletja bili stebri, na katerih je slonelo angleško varuštvo, so odpovedali svojo službo, ne da bi se tega zavedali.

V Kanadi zastopajo evropski živelj potomci starih francoskih izseljencev, ki so glavni nositelji težnje po neodvisnosti Kanade. Podobno kakor Irska si je tudi Kanada izsilila v Washingtonu svojega lastnega poslanika. Težavno je zlasti omejiti pravomoč angleškega in kanadskega poslanika v Združenih državah, kar je v škodo angleške diplomacije.

Avstralija in Nova Zelandija težita tudi po neodvisnosti, a ju strah pred Japonsko sili, da vzdržujeta z Anglijo dobre odnose. Ker vesta, da sami ne bi bili kos Japonski, snujeta svojo vojno in pomorsko silo skupaj z Anglijo. Singapur je zato najtrdnjša opora Anglije.

Ustava Indije je nekak prehod od kolonije do dominija z lastnim pokrajinskim zborom. Indija odločno zahteva, da angleški državniki spolnijo svojo obljubo in jo proglasijo za dominij. Vodja indijskega pokreta za popolno neodvisnost, Mahatma Gandhi, je sicer v zaporu, toda kljub temu smatra indijski narod ustavo dominija samo za prehodno in teži po popolni samostojnosti.

Indija povzroča Angliji velike skrbi. Dočim so prebivalci drugih dominijev večinoma istega jezika in iste vere kakor Angleži, imajo Indijci popol-

noma drugo vero in jezik. Prav sedaj je pri njih v teku razvoj, da se tristo milijonov ljudi spoji v ogromno narodno enoto.

Zastopniki vseh dominijev in Indije so prišli oktobra 1926 v London, da predložijo svoje težnje po novi ureditvi angleškega imperija. Londonska vlada bi najrajša ustvarila iz britskega imperija po ameriškem vzorcu Zedinjene države s središčem v Londonu, a na to niso hoteli pristati zastopniki dominijev.

Morda ne bi bili zastopniki dominijev tako nepopustljivi in samozavestni, če jim ne bi tok časa z bliskovito naglico prinašal novih zaveznikov. Čim bolj se namreč širi prosveta in civilizacija med dosedaj nekulturne narode, tem bolj se javlja pri njih težnja po več pravicah. Angleške kolonije, ki imajo sicer nekake pokrajinske skupščine, ki so podobne nekdanjim avstrijskim deželnim zborom, zahtevajo ustavo dominijev. Ta zahteva pa pomenja, da se naj oni sami upravljajo in naj bodo višji uradniki in častniki domačini. Ko pa se bodo povzpeli na stopnjo dominijev, bodo težili najprej po gospodarski, potem pa tudi po politični osamosvojitvi od Angležev.

Na najnižji stopnji so kronske kolonije. Upravljajo jih uradniki, ki jih imenuje angleška vlada. Kronske kolonije nimajo nikakih skupščin in so popolnoma prepuščene na milost in nemilost angleškemu izkoriščanju. Zaradi napredovanja prosvete in deloma tudi po boljševiški agitaciji se širi tudi tukaj težnja po svobodi. Zdi se, da ni več daleč čas, ko bo težnja po svobodi v izvenevropskih narodih močnejša ko vsa angleška diplomacija. Ali bo mogla takrat Panevropa brez Rusije, o kateri se sedaj toliko govori in piše, obdržati vladno nad ostalim svetom, ki utegne Evropo doseči ali celo prekositi, če že ne z umom, pa s poštenim srcem?

Drobtine.

O Napoleonu.

»Napoleon se je dosti več bavil s politiko kakor pa z vojno.« Tako je v nedavnih dneh dočkal neki angleški učenjak, ki je spisal novo knjigo o Napoleonu. V tej knjigi pravi dalje: Napak sodijo ljudje Napoleona, ki vidijo le vojščaka in vojskovodjo v njem. Napoleonove vojne so pač razrušile tedanje Evropo in popolnoma predrugačile meje posameznih držav. A ker je bila njegova politika trda, nepoštena in brezobzirna za

korist splošnega človeštva, zato so po njegovi smrti izginili njegovi uspehi kakor kafra. Napoleon je zrastel iz revolucije, bil je otrok vstaje in upora in ni poznal ljubezni do bližnjega in ni imel srca za človeštvo. Kot zmagoavec in politik se ni zmenil za bolest človeka. Bil je vzoren učenec in posnemovavec tiste tedanje politike in diplomacije, ki je menila, da je treba le tako dolgo držati dano besedo, dokler to koristi njenim lastnim političnim namenom. Tedaj so si razdelili razne narode med seboj, ne da bi se bili ozirali na njihove pravice in potrebe in le zato, da so si pridobili novih dohodkov za vzdrževanje dvora in da so z njimi poplašali »zveste« petoliznike. In pri nekem sporazumu z Italijo je Napoleon dejal: »Potrebujemo to pristanišče, da moremo vplivati na Turčijo in da zagospodujemo Jadranskemu morju.« In dalje: »Ne veste, kakšne so misli vojaka. Človeku, kakršnen sem jaz, ni dosti mar življenja milijonov ljudi.« In malo je njegovih mirovnih pogodb, kjer bi bilo kaj poštenja in ozira na ljudske potrebe. Kar odkrito je izjavil nekoč: »Ljubim oblastnost. Pa jo ljubim kakor umetnik, ki je zaverovan v svoje gosli.« In da je bil zadovoljen ta »umetnik«, je moralo umreti na milijone ljudi. Ko je bil Napoleon prežnan na otok Sv. Heleno, je seveda drugače mislil.

Afriški književniki.

Začudeno zre literarna Evropa na črni del sveta, kjer se je v zadnjem času neverjetno razvila književnost.

Pravijo, da so izdali najbolj zanimivo knjigo v Capetownu. Imenuje se: »Pripovedke iz pragozdov in planjav.« Spisal jo je afriški pisatelj A. H. Pimar, ki se skriva pod psevdonimom Sangiro. Ta Pimar ali Sangiro ima komaj trideset let; rojen je v okraju Pretoriji. Ko je imel enajst let, je odšel s svojimi starši obdelovat zemljo v neodkriti gozdove. Dva njegova brata sta med potjo podlegla malariji, on pa je prenesel vse težkoče dolgega potovanja. Nekaj let je Pimar ostal pri starših. Hodil je na lov in ribaril. Tako je bodoči pisatelj rasel svobodno med širnimi gozdovi svoje domovine.

V šestnajstem letu so ga starši odposlali v Transvaal. Tedaj je Sangiro začel že pisati. Opisoval je navade divjih živali in življenje drugih prebivavcev gozdov.

Ko je ta afriški pisatelj dokončal studije na vseučilišču v Capetownu, je začel izdajati v burskem časopisu,

imenovanem »Meščan«, dolgo vrsto vtiskov iz Afrike. Ti spisi so mu nadomoma prinesli slavo.

Prva njegova knjiga pa je izšla leta 1923. Junaki tega romana so izključno živali. Ta knjiga je v vseh ozirih tako popolna, da so še sami Angleži, ki tako malo cenijo afriške pisatelje, priznali, da jo je pisal velik pisatelj.

Roman so kmalu prevedli na angleški jezik in ga izdali v Londonu z imenom: »Mavhar, ali doživljaji družine levov.« Pimar je torej največji afriški književnik; on pa ni sam, so še tudi drugi njegovi narodnjaki, pisatelji, ki zaslužijo vse evropsko spoštovanje.

Leta 1923 so izdali prvo antologijo pesnikov ter pripovedovavcev Južne Afrike.

Ti črni pisatelji, ki še nimajo celotne kulture, so prinesli v literaturo neko pristnost vtiskov, ki so res posebni.

Ti književniki so neverjetno pisateljsko rodoviti ter imajo izredno bogato domišljijo. Vsak izmed njih izda pri dveh založnikih, ki sta v Capetownu in Pretoriji, najmanj šest ali sedem knjig na leto. Pišejo o vsem: romane, pripovedke, historije z lova, vtiske s potovanj, himne in poezije. Tudi so se združili in izdajajo neko revijo, v kateri branijo afriški jezik v borbi z angleškim jezikom.

Čprav ti književniki tako branijo svoj jezik in skoraj črtijo angleškega, imajo njihove knjige več čitateljev v Londonu kot pa v Pretoriji. In ako bi hoteli potovati v Evropo, bi se mogli bolj zanesti na pravice, katere jim daje Anglija, kot pa na pravice, ki jim jih nudijo založniki v Capetownu in Pretoriji.

Življenjepisi.

† Ivana Kobilca,

Konec jeseni minulega leta je umrla v Ljubljani gospodična I v a n a K o b i l c a, slikarica in — brez pridržka smemo reči — največja slovenska umetnica, najpomembnejša slovenska žena. Slovenska žena je sploh pridno gradila stavbo slovenske kulture, Kobilčeva pa je storila več: ona ni le gradila, ona je ustvarjala. Ona je bila poleg Petkovška, Ažbeta in Vesela, ki so v silnem naporu in odporu ustvarili pri nas dobo, v kateri se je slovenska upodablajoča umetnost izživljala v doslej najbogatejšem razkošju. Zaostali smo bili v tistih časih v umetnosti, premagati je bilo treba zastarele nazore in največ občudovanja zasluži Kobilčeva — žena, ki je pokazala naj-

več neustrašenosti med vsemi. Tele lastnosti so jo usposobile za njeno veliko poslanstvo: pridnost in vztrajnost, samostojnost in jasen pogled v življenje, samozavest in jasno hotenje. Pri vsem tem pa je ostala vedno žena z vsemi vrlinami ženske duše; vedra žena, obdana v svoji delovni sobi od svojih najboljših prijateljic, kot sama pravi, od cvetic. Cvetlično tihožitje, kopirano v dunajski akademiji, izmed prvih njenih del, visi sedaj v njeni prazni delavnici v družbi z rožami, ki jih je naslikala tik pred smrtjo, ki nam jo je vzela sredi najjačjega dela.

Njen značaj kaže takoj njen prvi korak v življenje, ko je, komaj osemnajstletna — rojena je bila l. 1861 — zapustila svoj dom ter se napotila na Dunaj učiti se slikarstva. Čudno se je dojmilo v tistih časih, da gre mlado dekle iz dobre meščanske hiše samo v širni svet, toda Kobilčina volja je bila že tedaj neupogljiva. Niso jo na Dunaju navdušile sladkobno zlizane slike, ki jih visi toliko po tamošnjih zbirkah, temveč slikarji tople, življenja polne barve in krepke poteze v čopiču. Z Dunaja se je preselila v naprednejše Monakovo, kjer je celih sedem let studirala pri slikarju Erdtelu, zastarelem mojstru, ki pa ji je dal mnogo tehničnega znanja. Erdtelt jo je sicer zmerjal radi njenih novih prevratnih teženj, toda ni se dala plašiti. Skoro deset let njenega vztrajnega učenja je minulo, tedaj pa se je čutila zrelo za nastop v javnosti. Meseca marca l. 1888 je prvič razstavila na Dunaju, nekaj mesecev pozneje v Monakovem. Še isto leto je priredila v Ljubljani razstavo 31 slik, in to je bilo tudi smelo delo: v Ljubljani dotlej ni bilo umetnostnih razstav, le od časa do časa so se pojavile v izložbenih oknih trgovin posamezne slike. Prihodnje poletje je dovršila sliko »Poletje« (gl. str. 63). V tem delu se kaže slikarica v vsej svoji moči in samostojnosti, bilo je to delo, ki ni bilo moderno le za nas, ampak je vzbudilo tudi v velikih umetnostnih središčih pozornost in je Kobilčevi prineslo ugled in slavo. Razstavila je sliko v Monakovem, pozneje skupno z »Likaricami« v Parizu, kamor se je bila leta 1891 preselila. Izmed 2800 vposlanih slik jih je bilo na tisti razstavi sprejetih le 200, izmed teh obe Kobilčeni. In temu odlikovanju je sledilo drugo, ko jo je francosko Narodno društvo lepih umetnosti izvolilo za svojo članico in so mnogi francoski listi prinesli reprodukcije njenih del. Razstavljala je pozneje ponovno v Monakovem, Parizu, na

Dunaju, v Berlinu, Pragi, Regensburgu, Dresdenu, Zagrebu in Budimpešti, skupno z ostalimi slovenskimi slikarji pa večkrat v Ljubljani. Nekaj časa je bivala v slovitom »Barbizonu«, kjer so bili vsi novi slikarji, ki so »zasovražili črne glave«, kakor so jih slikali starejši, in ki so tamkaj slikali svoja dela, polna solnca in svetlobe. Po daljšem bivanju v Italiji se je l. 1894 preselila v Sarajevo, kjer je poslikala jezuitsko in protestantsko cerkev, po osmih letih pa se je nastanila v Berlinu. Od početka svetovne vojne je bivala stalno v Ljubljani. Pred tremi leti je obelodanila svoje spomine, ki jih končuje z raz-

† Ivana Kobilca.

govorom, ki ga je imela nekoč s slavnim francoskim slikarjem Puvis de Chavannesom, ko ji je Puvis dejal: »Vse bi še bilo, samo prenaigli ste, preburni.« Pa baš ta naglost, ta burnost jo je napravila tako veliko.

Število njenih del je zelo veliko. Spomladi je nameravala prirediti veliko razstavo svojih slik, a je prej umrla. Zato bo priredila razstavo junija meseca naša Narodna galerija ter izdala ob tej priliki monografijo (življenjepís) o slikarici. Takrat bo dobil lahko vsakdo vpogled v to bogato in s tolikimi uspehi nagrajeno življenjsko delo naše slovenske umetnice.

Marijan Marolt.

Nove knjige.

Misijonski koledar za leto 1927. Izdala in založila Misijonska družba sv. Vincencija Pavelskega. Misijonišče pri Domžalah. — Kakor vsako leto, nam je tudi letos dala misijonska družba svoj koledar, ki je zlasti to

leto prav dobro urejen, skrbno izbran in opremljen z lepimi slikami. Vsečina je pestra in raznolična, da utegne zanimati bravce vseh vrst. Priporočamo ta koledar že kot čtivo samo po sebi, pa tudi zato, ker pomagaš z nakupom (borih 8 Din stane lična knjižga!) prepotrebni misijonski družbi in s tem vsem onim narodom, ki še ne poznajo Gospoda.

Km.

Molière, Scapinove zvijače. Komedia v treh dejanjih. Prevel Niko Kuret. »Ljudski oder«, VIII. zvezek. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1926. Cena 18 Din. — Spričujočo knjižico nam je dal »Ljudski oder« svetovno veseloigro, ki se je v 250 letih preizkusila na vseh gledališčih. Igra ima toliko dovtipov in smešnih položajev, da se ji bosta smejala bravec pri čitanju in gledavec v gledališču. Doslej Slovenci še nismo imeli te igre, dasi nam nedostaje pravih veseloiger in burk. V predgovoru dobi društveni voditelj vse ono, kar potrebuje za uprizoritev ali za uvodno predavanje o najboljšem francoskem pisatelju veseloiger — o Molièru. Naši podeželski odri so dobili s »Scapinovimi zvijačami« lepo predpustno igro, ki je zares predpustna, obenem pa dostojna in ima literarno vrednost. Prevod je lep in tako prirejen, da 250 letna starost igre nikjer ne moti bravca ali gledavca.

Km.

Zbrani spisi Iv. Cankarja. IV. zvezek. »Knjižga za lahkomišelné ljudi«, »Tujci«. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Str. XX+352. Založila Nova založba v Ljubljani. Cena broš. 68 Din, v polplatno vez. 84 Din, v polusnje vez. 110 Din.

Četrty zvezek Zbranih spisov Ivana Cankarja, ki nam redno prihajajo po dvakrat na leto kot darilo za božič in Veliko noč, obsega dve knjigi, katerih prva je izšla ob koncu l. 1901 in druga v začetku l. 1902. »Knjižga za lahkomišelné ljudi« je najbolj revolucionarna knjiga Ivana Cankarja, je najjasnejša in najbolj drzna izpoved filozofskih in socialnih nazorov njegove mladosti. V njej se druží nietzschjanstvo s socializmom in nihilizmom, a hkrati se tudi oglašajo že prvi glasovi domotožja po davnih, zapravljenih vzorih. Delo je tedaj, ko je izšlo, vzbudilo veliko pozornost, a ni danes nič manj zanimivo, ker nam je najboljša slika miselnega sveta, v katerem so živeli naši najnaprednejši duhovi v začetku sedanjega stoletja. — Umetniški roman »Tujci«, ki tvori drugi del četrtega zvezka Zbranih spisov, je pravzaprav povest iz življenja pisatelja samega. V nobeni drugi

knjigi ni Ivan Cankar tako natančno razkazal svojih življenjskih bojev, nikjer ni tako zvesto opisal lastnih gmotnih težav, ljubezenskih doživljajev ter umetniških dvomov in prevar, kakor v tem romanu: v njem gre »vse precej po resnici«, kakor ga je pesnik sam označil. Ta roman se vrhu tega mora smatrati za najbolje zgrajeno delo med večjimi njegovimi povestmi. Urednik Izidor Cankar je tudi v tem zvezku uvodoma obrazložil miselnost pisateljevo, ki se zrcali v teh delih. V opombah pa je opisal postanek obeh del in pokazal literarne posledice, ki sta jih knjigi v našem slovstvu izzvali. Kakor smo priporočali ob izidu prvih treh zvezkov, ponavljamo še enkrat: Knjigo naj bi si nabavilo vsako društvo za knjižnico, vsak zrel človek, ki se količkaj zanima za leposlovje, tudi zase. Naj bi jo brali po nekateri skupaj, še prej pa dobro prestudirali uvod in opombe. Potem jim bo knjiga umetniški užitek in slovstvena šola obenem.

Knjiga je tiskana na lepem in trpežnem papirju in je tudi kot tiskarsko delo okras vsaki knjižnici.

Revček Andrejček. Ljudska igra v petih dejanjih. Za slovenske odre priredil Adolf Robida. Pevske točke uglasbil Marko Bajuk. V Ljubljani, 1926. Založila Jugoslovanska knjigarna. Ljudski oder IX. zvezek. Cena za igro 18 Din, za pevske točke 20 Din.

»Revček Andrejček« je pri nas tako udomačen, da velja že za Slovenca. Igra ima vse lastnosti, da se vsakomur priljubi in prikupi. Bogato dejanje, resni prizori, prizori za zabavo in smeh, mlada ljubezen in trpljenje starih, onemoglih poslov, vse to igro priporoča. Značaji oseb so risani ostro in resnično. Zato pa nudijo igravcem obilo prilike, da pokažejo ves svoj talent. Oseb ima »Revček Andrejček« 20, 14 moških in 6 ženskih, vendar je igra prirejena tako, da se lahko igra z 9 moškimi in 4 ženskimi vlogami. Scenerija je preprosta in jo zmore lahko tudi najmanjši oder, kar je v opomnjah natančno razloženo. Zelo koristne so režijske opombe in karakterizacija oseb, ki je vse opisano v posebnem poglavju. Pevske točke je zložil Marko Bajuk v lahkem narodnem slogu. Ta izborni poznavavec slovenske narodne pesmi je zadel preprosto melodijo in jo združil s prav preprosto spremljavo, ki se da igrati tudi na harmoniju.

Več knjig, ki so zlasti vredne, da čimprej izpregovorimo o njih, smo dali v oceno raznim kritikom; opozarjamo jih, naj nam ocene dopošljejo. Ur.

Pomenki z najmlajšimi.

»Meni se zdi, da se pri nas vse premalo gleda na blagoslavje.« Stritar.

Ta Stritarjeva beseda velja še dandanes, morda celo še bolj kot tedaj, ko je bila zapisana. Preveč pozabljamo dandanes, kako tesno je poezija zvezana z godbo. Lirika pa je od muzike nerazdružljiva. Lahko je razložiti, zakaj pozabljamo: ker pesmi bëremo le z očmi in ne mislimo več, da je pesem prvotno namenjena za prednašanje, oziroma za petje ob spremljanju glasbil, čeprav preprostih. Pesem je za uho, ne za oko, kajti jezik, govor, ki ga pesnik rabi kot svoje izrazno sredstvo, je za uho. Ako želiš zvedeti, je li pesem zares pojoča, prava pesem, jo moraš čitati na glas, tako tujo kakor svojo.

Ali si že kdaj pomislil, čemu pravzaprav mora pesem imeti ritem, ki začetniku dela grde težave? Čemu rimo, ki jo včasih nestrpno težko iščeš in izbiraš? Gotovo si že doživel skušnjavo, da si rekel, češ, tega ni treba, in si se proglasil za pristaša »svobodnega verza«. Eden od »najmlajših« je tako pisal celo »Pravogledu«. Žal, da ni poznal niti ritma niti rime niti prostega verza!

Ritem in rima sta namreč tisti sredstvi, ki pričarata v pesem melodičnost. So tudi druga sredstva, ali najbolj navadna sta ritem in rima. Če si kaj pevca, veš, kaj je takt, morda poznaš tudi dominantni akord ali ponavljajoči se motiv. Vidiš, to je isto kot v pesništvu ritem in rima, zato ju imenujemo celo muzikalčni sredstvi pesništva. Gotovo poznaš »slabe verze«. To so verzi, ki imajo slab stil, neizglašen jezik ali pa verzi brez primerne ritma. Načelo za ritem — in verz sploh — je: Verz mora biti tekoč, krilat, da poje. O ritmu morda drugokrat.

Pomudimo se rajši malo pri rimi. Vem, da marsikdo misli, da je že napisal pesem, če je zbral nekaj rim — in veste, še te so ponavadi drugod nakradene. Pa je žalosten potem, ko ga vendar ne priznajo. Rima je le del, ki mora z vsemi drugimi prvini pesniškega ustvarjanja tvoriti enotno umetnino.

Stari klasični narodi rime niso rabili, vprav zato ne, ker so že z jezikom, govorom samim lahko pričarali dovolj melodičnosti v pesem. Moderni jeziki pa tega ne zmorejo — so pač drugače zgrajeni — in so zato našli drugo sredstvo, da v pesmi zapoje: rimo. Cerkvena himnika iz cvetočega srednjega veka priča živo o tem, ona

namreč tvori prehod in zato očituje obojno: melodijo pripeva v jeziku samem in melodijo rime. Poznaš »Tantum ergo« — ta se že naslanja na moderno stran melodičnega izražanja.

Rima je torej ono v pesmi, kar daje melodijo. Najbolj zvočni so seveda samoglasniki. In glej čudo, če si kdaj pogledal rime bolj natančno, si opazil, da v njih prevladujejo res samoglasniki. Čutiš, kako poje rima: mlade — nade in kako plitva in skoro smešna je v primeri z njo tale: krhki — brhki? Rima je povračajoča se melodija, ki veže različne dele v eno celoto, v eno razpoloženje, in tako mnogoličnost oblikuje v enoto — vpravo to je pa lepota. Saj to je bistvo oblikovanja, da iz raznovrstnega stvarimo enoto, da različnost prepojimo z enotno mislijo ali »idejo«, da izluščimo enotno ozadje množici dogodkov ali doživetij. Kdor to zna, je umetnik; kdor pa tega ne zmore, morda zna opisovati po vrsti in vreči na papir — a ne zgnete, ne izobličili, ne »oblikuje«, ampak dela le kot fotografski aparat. Rekel bi, da je bistvo umetniškega ustvarjanja najti vsaki stvari njeno dušo. To je glavni zakon pravtako za pisatelja povesti, romanov, novel itd. kakor za pesnika.

Odsev istega zakona je tudi rima, isti zakon se javlja tudi v njej. Rima družijo različne pojme, različne stvari v enotno melodijo, brati in družijo različne stvari v enoten spev.

Važno je v vsaki pesmi občutje. Če si količkaj brskal po pesniških zbirkah in leposlovnih listih, si zapazil, da v vsaki pesmi eno čustvo prevladuje; to glavno čustvo imenujemo dominantno razpoloženje. In temu se mora tudi rima prilagati. Žalostno čustvo se izraža z žalostno melodijo, v pesmi z rimo, ki naj poje žalostno. Če hočeš vedeti, kaj je žalostna melodija v verzu in rimi, čitaj in prestudiraj Gregorčičevo:

»Tone, solnce tone
za večerne gore,
z ním le moja toga
vtoniti ne more.«

Bridkost izražamo neprisiljeno s temnimi rimami, s temnimi glasovi kakor so a, o, u in z ženskimi rimami, t. j. z rimami, ki so naglašene na predzadnjem zlogu. Podobno javljamo radost nehote s svetlimi, veselimi glasovi in z moško rimo, ki je poudarjena na zadnjem zlogu. To je izraz možatosti, čilosti, moči. Kaj ni vesela ona narodna:

»Kje si hodil, kje si bil,
kje si čevaljce rosil?«

In kaj ni krepka Prešernova »Pevcu«:

»Kdo zna
noč temno razjasnit, ki tare duha?«

Vprav na načelu melodičnosti temelji tudi zahteva čiste rime. Ni rima, kar se enako piše, ampak kar enako zveni. Je pač pomanjkljiva naša pisava, oziroma prebogata naš govora, da bi mogli vsak glas označiti s posebno pismenko. Začetnik seveda težko občuti nečisto rimo, saj greše še celo priznani poeti, seveda mislim, vedoma in se je le iz človeške slabosti vedoma ne ognejo. »Nóč« in »próč«, »bogát« in »zlát« ne zveni enako in se torej ne da vezati v en akord. Zopet delamo ta greh zato, ker pesmi ne poslušamo, ampak čitamo molče. Uho mora uživati godbo, ne oko, in pesem mora biti godba.

Kaj pa pesem brez rime? Morda bi kdo posnel iz prejšnjega, da zahtevam trdovratno rimo v vsaki pesmi. Ne! To bi bila starokopitna zahteva takozvane »formalistične poezije«. Zahtevam le, da je pesem godba, ker to je njeno bistvo. Melodijo mora imeti vsaka pesem, ako pa to znaš pričarati vanjo z drugimi sredstvi, rimo lahko opustiš, sicer ne. Druga sredstva so n. pr. jezik, pesniške slike in figure (notranja sredstva) in ritem, ki tvori z rimo vred skupino z unanjihsredstev. O vsem tem bi bilo vredno govoriti, a dovolj bodi za zdaj, da sem ti jih naštel; lahko razmišljaš o njih, kajti ne moreš delati, če ne znaš rabiti orodja. Kako bi celo pesnil, če ne obvladaš sredstev, ko je vendar pesenje vzvišeno nad vsako obrt!

M. Š., Mostar. Ti pišeš hrvaško in slovensko obenem, kar bo naše kulturne borce gotovo zanimalo:

»Drevesa vsa izgledajo pusta,
brez svojeg zelenog lista gústa.«

Ali:

»Ljudi zaspani hitro vstajajo,
hitro se na delo spremajó.«

Vem, bratec, da šola tako vpliva, a pri nas pišemo samo slovensko. Po pesmi »Jutro v zimi« pa sodim, da boš pisal bolje prozo kot pesmi. Poskusi!

Lovko. Pišeš, da se ti ježa na Parnas ne zdi prav nič težka, da pesmi ustvarjaš kot bi mignil. A če pišeš, da si v jeseni hrušk vesel in poleti jagod:

»saj vse se nam ponujajo,
da že v klobuk jih denemo,
da damo jih tudi v usta« —

tedaj je tudi poezije konec, kajti poezija je kraljestvo duha! Tako ne smeš pisati, če hočeš biti pesnik.

M-ger, Beograd. Ne znaš še ubrano povedati svojega doživetja. Moraš več brati, da ti pride melodičnost v kri.

Poznič. Prijatelj, pesmi to niso! »Pogled nazaj« priča, da ne zmorete niti pripovedovati v verz. Tehnike ne zmorete nič. Zdi se mi, dragi, da Vam nedostaja vsega. Bog Vas je določil najbrž za kaj drugega.

M-šek. Pesem »Pod križem« ima sila globoko misel:

Moj Bog!
Pod križem klečim
in v Te strmim...

A vendar še daleč od Tebe sem,
še daleč od Tebe klečim,
v okovih ječim
in v Te strmim...
Moj Bog!

Kako pristrčno doživeta pesem, a vendar tako površno zapisana, da je je škoda. To je zapisnik, ne pa zrela pesem. A še enkrat: doživljaš!

P-è. Poslane pesmi so, žal, še zelo šibke. Mislim, da šele začenjate, Vaš jezik je okoren in se spotika, Vaš verz ne budi občutja pesmi. Tudi miselno poslane pesmi ne zgrabijo. O Vaši pesniški nadarjenosti še ne morem soditi. Če se uprete z obema rokama in še kaj pošljete, bo morda mogoče izreči končno sodbo, ste li pesnik ali ne.

A. K. Vaše pesmi niso narejene! Zares Vam teko iz srca, in to je veliko. Ena je godna. »Molitev zanjo in zame« pošljite kakemu nabožnemu listu; mi je ne moremo, ker ni pisana na lastnem listu. Prevod »Ljubezen« je trd in preabstrakten. Čitajte klasike, da si izboljšate čut za lepo obliko.

P. S. Prav bi bilo, da vsak k pesmi pripiše svoj znak ali psevdonim, na katerega bi odgovor v listu naslovili. Razen tega še vsaki pesmi podpis in naslov za morebitni pismeni odgovor.

Naše slike.

Huda zadeva. Med največje nemške slikarje 19. stoletja po pravici prištevajo tudi Wilhelma Leibla. Rojen je bil l. 1844 v Kölnu ob Renu in umrl 56 let star v Würzburgu l. 1900. Leibl je naslikal veliko število portretov, posebno slovite so pa njegove podobe s prizori iz kmečkega življenja. Z veliko ljubeznijo je opazoval preprosto ljudstvo in njegove skrbi in radosti. Po svojem pojmovanju je realist, ki mu ni noben predmet premalo važen, da bi ga z enakim zanimanjem in z enako vestno točnostjo ne upodobil. Ta svoj ostri dar opazovanja si je še spopolnil pri studiranju slik starih nizozemskih mojstrov, posebno pa velikega nemškega mojstra Hansa Holbeina ml. (1497 do 1543), tako da mu je to proučevanje prineslo častni na-

ziv »moderni Holbein«. Najrajši je slikal kmete iz Dachaua in dosegel s temi svojimi deli izredne uspehe. Bil je izvrsten risar, slikar resnično klasične izobrazbe in prave barvne kulture, obenem pa globoko čuvstven človek. Nemci ga prištevajo med svoje najboljše in »najbolj nemške« umetnike. — Na naši sliki je posebno posrečeno podan kontrast med uvelim, razoranim starčevim licem in rdečim, od zdravja kipečim dekletovim obrazom. Tudi na reprodukciji je še vidna vsa točnost, s katero je umetnik naslikal posamezne podrobnosti. Značilne so roke in obraza. — Pojasnjevati slike, ki visi v umetnostni galeriji v Frankfurtu o. M., ni treba. Saj pravijo, da se včasih tudi star panj vname!

Zima v Karpatih je po svoji grozovitosti znana tudi marsikateremu slovenskemu možu, ki je moral med vojno zmrzovati sredi gostih karpatskih šum. Lepši je seveda prizor, ki ga je naslikal znani poljski slikar Vladislav Jaročki. Naslikal je tri huculska dekleta in mladega Hucula, ko solnčnega nedeljskega dopoldneva gredo k maši. Skrbno zaviti v kožuhe, z gorko občutvijo gazijo sveži sneg, ki pokriva bregove in širno, brezkončno smrekovje.

Naša »bela Ljubljana« je še posebno lepa, kadar je res bela. Zupanova risba kaže pogled na Grad in Turjaški trg. Ta trg je bil prvotno središče plemiške naselbine, ki se je ob koncu srednjega veka razvila na levem bregu Ljubljanskega jezera. Na Novem trgu je stal tudi deželni dvorec (lontovž), kjer so bili kasneje vrhovni upravni uradi, danes je pa še v ohranjenem delu poslopja »Kmetijska družba«. Njemu nasproti je stal do potresa dvorec turjaških knezov, krasna renesančna zgradba, imenovana »knežji dvorec« (Fürstenhof). Po knezu Auerspergu je kasneje tudi trg dobil ime »Turjačanov trg«, kakor bi se pravzaprav moral imenovati še dandanes.

Da je pa zima tudi na Japonskem, ki se zove »dežela cvetočih črešenj« in »kraljestvo vzhajajočega solnca«, včasih prav ostra, marsikateri naš čitatelj ne ve. Japonci od mraza mnogo pretrpé, ker niso pripravljani nanj. Saj so njihove zračne hišice često opremljene s premičnimi stenami iz — papirja. Naša slika je originalno umetnostno delo znanega japonskega slikarja.

Gospodarstvo.

O dinarju.

Vsem so nam znane povojne denarne krize; srečne so bile redke države, ki niso doživele propadanja svojega denarja. (Švica, Holandska, Španska itd. — države, ki niso bile zapletene v svetovno vojno.) Tudi Jugoslavijo z vsemi sosednimi državami je trlo to denarno vprašanje. V Franciji in Italiji se je pojavilo prav nevarno padanje valute še lani (1926), kar je mnogo naših trgovcev bridko občutilo in je padeč lire mnogo trgovcev, zlasti z lesom, zelo zadel, marsikoga gospodarsko uničil. Oglejmo si torej na kratko zgodovino našega dinarja.

V marcu l. 1919 se je plačevalo v državi za en dolar 10 dinarjev, v letu 1923 pa 100 dinarjev, medtem ko se plačuje današnje dni na borzah v državi 55 do 56 Din za en dolar. Samo te številke, ki so precej narazen ena od druge v ceni in v času, prikazujejo zelo močno valovanje, nestanovitnost vrednosti naše denarne veljave, za kar je pač mnogo vzrokov mednarodnega in pa tudi narodnega (ali državnega) značaja.

Hotene in nehotene zapreke izvoza so mnogo pripomogle k padanju tečaja ali vrednosti dinarja; poleg tega so tudi umetni podporni finančopolitični ukrepi mnogo poslabšali položaj, posebno proti koncu leta 1922. Tedaj je dosegla inflacija (t. j. množenje obtoka bankovcev), ki je bila glavni vzrok propadanja dinarja in ki je šla skoro vzporedno z njegovim padanjem, baš svoj višek. Nasproti 341 milijonom dinarjev obtoka bankovcev dne 31. decembra leta 1918 je izkazala Narodna banka 31. decembra 1922 že 5037 milijonov dinarjev bankovcev v obtoku.

Doba inflacije (t. j. doba množenja ali novega izdajanja bankovcev brez kritja) je imela tudi v Jugoslaviji vse znake, ki so se pojavili v času inflacije že v drugih državah, in sicer: razvrednotenje hranilnih vlog, številčen porast vrednosti nepremičnin, ustanavljanje novih podjetij, s čimer se je denar investiral in imobiliziral, nenavadno živahno trgovino in dobro konjunkturo, pomanjkanje blaga, draginj, močno padanje kupne moči denarja in še marsikaj drugega, kar smo preskusili državljani, seveda eni bolj, drugi manj. Da se ni to propadanje tako močno razširilo in poglobilo kot v Avstriji, Nemčiji in Madžarski, je treba pripisati edinole naši naravno bogati poljedelski državi, iz katere se je začelo mnogo blaga izvažati.

Za inflacijo je sledila deflacija, to je ustavitelj izdajanja bankovcev. Pri tem je šlo pa v prvi vrsti za to, da se ustavi padanje dinarja oziroma nadaljnje propadanje vrednosti denarne veljave. S to deflacijsko valutno politiko so bili zadeti v živo vsi izrastki prejšnje inflacije, kakor razvrednotenje blaga in gospodarskih dobrin, konjunktura v trgovini in ustanavljanje novih podjetij; da, prizadet je bil celo ves povojni gospodarski razmah. Sledilo je krčenje obratov, odslavljanje osebja iz obratov, zginila so denarno šibkejša podjetja, nastopilo je pomanjkanje denarja in končno je zasegla denarna in kreditna draginja in kriza celokupno gospodarstvo. Propadanje dinarja se ni le ustavilo, nego njegova vrednost se je polagoma, a trajno dvigala — mala in kratkodobna valovanja in nazadovanja so bila brez vpliva na njegov potek. Kakor že gori navedeno je na primer dolar od januarja 1923 pa do danes padel skoro za polovico v

svoji vrednosti, ali pravilneje: vrednost dinarja se je skoraj podvojila. To popraviljanje ali boljšanje naše veljave je bil edini uspeh deflacije. Od 31. decembra 1922 do 8. oktobra 1925 je narastel obtok bankovcev samo za 1:15, tedaj na 6:2 milijarde dinarjev, kar je primeroma zelo malo za to dobo.

Danes je denarna in kreditna kriza kolikor toliko premagana. Denar in kredit se je pocenil, obrestna mera se je znižala in se še niža in s tem je ozdravljen denarne veljave gotovejše. Kljub temu, da se nagiba naša trgovinska bilanca na slabše, mnogo slabše od 1925, je upati, da se bo sedanji denarni trg obdržal in ne poslabšal.

Dinar je pa še vedno daleč od zlate paritete. Njegova zlata pariteta (zlati dinar) je enaka pariteti švicarskega franka. Sedaj notira dinar v Curihu (glavnem mestu Švice) na borzi že več mesecev okoli 9:125 švicarskih frankov za 100 dinarjev, ali za 1 dinar dajo švicarji okoli 9 stotink svojega franka. V resnici pa bi moral veljati dinar po zlati pariteti prav toliko kot švicarski frank. Radi tega je sedaj vprašanje, ki zanima vso javnost, vse gospodarske kroge in nemalo tudi zunanji svet, in sicer vprašanje: kako in kje ustaliti (stabilizirati) naš dinar? Ali naj ga finančna uprava dvigne do zlate paritete, tedaj na 100 stotink švicarskega franka, ali naj ga ustali na podlagi sedanjega curiškega tečaja in potem zakonito zamenja v razmerju 1:10? Vprašanje pa je še, ali je sedaj že pravi čas za ta ukrep! Kakor pri vsaki stvari, tako je tudi v teh vprašanjih nevednost. Trgovina in industrija, torej izrazito gospodarski krogi, zahtevajo stabilizacijo dinarja na podlagi njegove sedanje mednarodne vrednosti; vlada se je pa izjavila že več-

krat, da je še dalje za postopen dvig dinarja. Vsak govori tedaj zase: gospodarski krogi gledajo na svojo korist, vlada pa na svojo. Katero mnenje bo zmagalo, se danes ne more še reči: to nam pove bodočnost! R. F.

Mati.

Vzgojne lučce.

»Ne bom vas nehal opominjati, prositi in rotiti: dajte otrokom pred vsem drugim dobro vzgojo. Če imaš otroka rad, pokaži to v dejanju in vzgoji ga dobro.« Tako je pisal sv. Janez Zlatousti materam o vzgoji otrok.

Vsi učeni vzgojitelji, vsi dobri starši priznavajo danes še prav tako, da je dobra vzgoja največja sreča za otroka — je pa tudi najtežje delo. Ni vsakemu dano, da bi bil dober vzgojitelj. Najboljši človek je pogosto prav slab vzgojitelj. Tak se morda lahko ogne vzgojni dolžnosti, ogniti pa se ne morejo in ne smejo starši. Če jim ni dano že po naravi, morajo skrbeti, da si vsaj glavne vrline vzgojitelja pridobe. Stožer pa, krog katerega se vse pri vzgoji vrti, je veljavnost (avtoriteta). Težko si starši pridobe veljavnost, zlasti danes, ko je svet tako zbežan, da baš veljavnost vsepovsod ruši. Lahko pa starši veljavnost napravijo; potem pa je vsaka beseda bob v steno: otroci se jim izmuznejo iz rok, beseda staršev nima nobene veljave več. Ne bom o tem modroval in razpravljal, kaj je veljavnost, kako bi si jo pridobili. Rajši opišem nekaj zgodbic iz življenja kot spomin na svojega očeta, ki je hodil samo 14 dni v šolo in imel kesneje kot oče in gospodar toliko veljavnost v naši družini, da jo danes šele umem in občudujem.

Škodljivci.

Nekoč sem šel s kmečkim možem čez brv, ki je imela komaj nekaj dni nove držaje — in zadnja dva sta bila že odlomljena ter sta visela v vodo. »Pes jih plentaj, škodljivce! Prste bi mu posekal! Od sile! Od jeze bi se zgrizel.« Tako je bental mož, ki je tudi sam pomagal s tlako popravljati brv.

Da, škodljivci! Pobeliš vežo in si vesel njene svetle prazničnosti. Škodljivček pride in se hitro podpiše na belo steno. (Kjer se osel povalja, tam dlako pusti! Čehi pravijo: Imena bedakov se bleste z vseh sten!) — Še več iznajdljivosti imajo škodljivci. V veži na oknu cveto pelargonije. Škodljivec utrga cvet; pa še mu ni dovolj. S cvetom piše in vtiska lilasti sok na belo steno. — Na vrata napišeš: Zapirajte! Mislite, da jih kdo zapre?

Nihče. Zato si kupiš pripravo, ki z zračno sesalko sama počasi zapira vrata. So že škodljivci na delu. Prej ni nihče zaprl, sedaj jih jezi, da se vrata sama zapirajo; zato vlečejo in tišče tako dolgo, da priprava počí. In tako dalje! Brezkončna je prebrisanost škodljivcev. Zakaj? strme vprašujemo. Ni v otroku toliko zla, da dela tako škodo. V njem je nagon, da se udeje, da se razkazuje in z uspehom kakorkoli uveljavlja. Naj se, ko bi se le tam, kjer je njegov delokrog! V ta delokrog in v pojmovanje, kaj je škoda in kaj ni, ga mora uvesti vzgoja. Mene je oče takole:

Za Miklavža sem dobil pipec; silno sem molil zanj. Zakaj sem hotel pipec? Da bi se mogel udeje: rezati, rezljati, delati ptičnice in bičevnike. Vsega tega (namreč šib, palic, leskovih in bezgovih grmov) pa ni vedno pri roki. Če je pa pipec, kako bi počival v žepu, ko je vendar zato ustvarjen, da bi rezal. Zato sem se lotil mize. Droben zobček sem že zarezal v rob mize, ko me zagleda oče. Ni zavpil, ni me krcnil po prstih. Vstal je izza šivalnega stroja, stopil po hiši, segel pod klop, kamor je shranjeval razno orodje, in izbral izmed njea kaj pripravno sekiro-vejarico. Položil jo je predme na mizo in mi modro svetoval: »Kaj se boš upenjal s pipcem nad mizo? Na, sekiro! Jo boš prej in z manjšim trudom razdejal.« Nato je sedel k stroju in mirno šival dalje. Meni je šinila rdečica v lice. Z odprtimi usti sem gledal sekiro in se kradoma oziral po očetu, ki me ni hotel ni pogledati. Počasi sem zaklopil pipec, ga spravil v žep — in čakal. Oče ni trenil proti meni. Stroj je drdral brezčutno dalje. Hipoma se mi je posvetilo v otroški pameti in vest me je spekla. Prijel sem za sekiro, jo tiho neseš pod klop med drugo orodje, nato splezal na peč, vteknil prst med zobe in ga stiskal od kesanja in sramote. — Še danes ima naša javorova miza ono škrbinico, toda samo eno.

Oča.

»Pa se moram vedno jeziti na otroke!«

Pri otrokih bodi mirna in dobra, sicer precej pokvariš vzgojo. Naravnost strašno je poslušati ves ljubi dan, kako se mati venomer zadira in krega na otroke, in kar je še posebej narobe: za nič in zopet nič. Tu se je treba premagati. Mir pri vzgoji je samopremagovanje, je moč in avtoriteta; nemir je izraz slabotne volje, nezadostne lastne discipline, je propast vzgoje. Otroci prav dobro čutijo, se li zna mati premagati, je li močna

sama v sebi ali ne. Če se na ta način izkaže, da nima moči, je uničena njena avtoriteta: njeni ukazi in opomini ostanejo brezuspešni. Le ona mati, ki ima moč, jo more tudi dati.

Pa naj bodo otroci živahni, naj se naskačejo! Ko jim to dovoliš, razumejo vsaj tvoj ukaz za mir. Pomagaj jim pa tudi, da so tudi v miru zaposleni. Otrok ne more mirovati. Po božji volji, ki se javlja v vsej njegovi naravi, se mora otrokovo telo z vsemi udi vedno gibati, da se okrepi. Tudi njegov duh mora skakati od stvari do stvari, da tem hitreje spozna svojo okolico. Res je tudi, da mora mati pustiti otrokom, da so svobodni v govorjenju in kramljanju, ker postanejo drugače nezaupljivi. Seveda jih je pa treba varovati vsake sirovosti v govorjenju.

Gotovo že čutiš, mati, koliko samopremagovanja zahteva te vrste vzgoja. Ne moreš je izvrševati, če se dan za dnem sama ne vzgajaš. In kako napraviš to? Vsako jutro, ko pri jutranji molitvi napraviš dober namen, skleneš tudi samo za dopoldne: »Dopoldne hočem z otroki prav mirno občeovati in se ne jeziti!« Opoldne, ko tvoj najmlajši moli pred jedjo, se pregledaš z enim samim pogledom, kako je bilo v tem oziru dopoldne: »Petkrat, šestkrat sem se prenaljila. Popoldne hočem še bolj paziti. Ljubi Bog, pomagaj mi!« Zvečer pri izpraševanju vesti tudi o tem obračunaj in skleni za drugi dan. Pri taki čuječnosti imaš sebe popolnoma v oblasti dan za dnevom in v hišo se naseli mir in veselje, ki ga boš po pravici lahko vesela ti in vsa družina.

To pa si dolžna tudi sama sebi in svoji materini časti, ker ni grše stvari v našem domu kakor je jezna, neprijazna mati, ki se venomer zadira. Zato le proč z jezo in prepirom, pa dobroto in doslednost v roke!

Najlepše te uči vzgojne umetnosti zlato solnce na nebu. Vsemu na svetu, kar raste in se razvija, nudi v edno luč in gorkoto, v e č k r a t dež in veter, le r e d k o k d a j blisk in grom, in še takrat le zaradi koristi!

(Iz Wiesebachove knjižice »Mütter«.)

Moda.

Nekaj o ženski modi sedanjih dni.

Morda ni niti vreme tako muhasto in tako spremenljivo kakor je ženska moda. Komaj se udomači kak krog, kaka barva, kake vrste blago, že so drugi predpisi tukaj, ki ovržejo vse prejšnje. Vendar so določena pravila, ki so najvažnejša za dotično dobo in

se ne spreminjajo iz dneva v dan. Taka pravila so zdaj: Da bodi krilo kratko, čim krajše. Glede te točke je dosti prerekanja, hudovanja in tudi pohvale. Mislimo, da je kratko krilo prilično zato, ker ne ovira hoje in potrebuje malo blaga. Nespodobno pa utegne postati, če je le prekratko — kakor tudi sicer ni nobena stvar na svetu dobra, če je pretirana in če ti ne pristojata. Upamo pa, da bo naše ženstvo toliko pametno in razsodno, da nespodobnih oblek že samo od sebe ne bo nosilo. Če drugega ne, se z nespodobnostjo in pretiranostjo osmešiš in »daješ v zobe« raznim jezikom. So pa še tudi druga pravila, radi katerih se ne sme nihče obleči tako, da bi bil nespodoben, nedostojen ali celo — nemoralen. — Da so v tej modi rokavi dolgi in tudi ozki, v zapetju tesni, je posebno za zimski čas prav pametno navodilo. Zgornji deli oblek, živetki, so zdaj ohlapni, bluzasti, zato ne ovirajo telesa in se gibljejo prosto v takih oblekah. — Se zmeraj — in skoraj bi rekli, da vedno bolj — so v modi pletene, volnene obleke, ki smo že lani poročali o njih. Velike so vrline pletenih oblek, bodisi bluz, celih oblek, jopic, kostimov ali plaščev. Pletene obleke so lahke, prožne, gorke, se ne zmečkajo, se ne umažejo tako brž ko drugo blago in se brž posušijo. Mimo tega jih moreš narediti sama doma, so zelo poceni; če se raztrgajo, vpleteš ali podpleteš dotične dele, da niti ni videti zaplat. In barve takih oblek so žive in tako bujne in lepih vzorcev, da ni nobeno drugo blago tako. — Glede zimskih plaščev so prav zelo v modi kožuhočinasti plašči, ki imajo razne dele krzna tako sešite, da nastanejo lepi vzorci. Krzno ni treba, da je pristno. Ker je sešito v vzorcih in lepo barvano, je vseeno, ali je plašč iz zajčjih, mačjih ali pa dragocenih kožic. Klobouki so še zmeraj ozki in visoki. Obvalovalno ima pametne predpise; nogavice so volnene z raznimi vzorci, čevlji dvojnati; spodnji lahki, vrhu njih trpežni in tako pripravi čevlji zasnež, ki jih dandanašnji nosi že ves ženski svet. — Na priloženi krojni poli pa dobiš nekaj krojev za najnujnejšo uporabo; mimo tega tudi natančen kraj za deško obleko, ki je posebno draga, če je daš krojaču, a ki jo moreš napraviti doma, če se ravnaš po tem kroju. Tudi sicer je na krojni poli toliko navodil za izvrševanje oblek doma, da prav pametno storiš in sebi koristiš, če se naročiš nanjo.

Kuharica.

Jetrni riž za juho.

Razgrej za eno žlico (2 *dkg*) masti, zarumeni v njej nekoliko zelenega peteršilja in nekaj koscev čebule. Mast odlij v skledo in primešaj eno jajce, dve v vodi namočeni in ožeti žemlji, ščep popra ter majaronovih plevic, 8 *dkg* izstrganih jeter (za dve žlici) ali vranice, pol žlice moke in polovico stroka s soljo strtega česna; vse to zmešaj in pretlači skozi krušni strgalnik (ribežen) v vrelo juho. Ko je juha z rižem pokrita, jo kuhaj dve sekundi, nato riž poberi s penovko ter ga daj v drugi lonec, kjer naj ne vre. Tako nadaljuj, dokler imaš kaj zmesi; ko je ves riž gotov, ga še zalij z juho, in ko nekaj minut vre, ga stresi v skledo za šest oseb.

Svinjsko meso — marinirano.

Stolci v možnarju velik ščep kumne, strok česna, košček čebule, košček limonove lupine, vejico timeza. S tem nadržni 1 *kg* svinjskega mesa, n. pr. hrbet, pleče, vrat ali stegno, potresi ga tudi s poprom in zavij v kisu namočen prtčič ter ga položi 1 do 2 dni na hladen prostor. Nato prtčič odvij, meso posoli, ga položi v kozo, prideni nekoliko masti in počasi peci. Ko se meso zmečča in zarumeni, odlij mast ter prideni dve žlici kisle smetane in dve žlici juhe. Ko dobro prevre, zreži meso in ga polij z omako. K pečenki postavi na mizo krompirjev pire, makarone ali dušeni riž.

Rebrca v sladki repi in krompirju.

Položi v lonec $\frac{1}{4}$ *kg* svežih svinjskih reber, zalij jih z vodo, da so pokrita. Ko prevro, jim prideni eno debelo olupljeno in nakrhlijano repo, ščep kumne in soli. Ko repa prevre, prideni 1 do 2 debela, olupljena in na kosce zrezana krompirja in kuhaj vse skupaj do mehkega. Ko je jed kuhana, ji prideni eno žlico masti, v katero si dejala, ko je bila vroča, majhno žlico moke; vse skupaj dobro zmešaj in kuhaj še nekaj minut. Kuhano repo stresi v skledo, po vrhu pa naloži zrezana rebrca. Tudi drugo svinjsko meso lahko pripraviš na enak način, n. pr. glavo, pleče ali zarebrnice.

Riževi cmoki.

Prepraži tri pesti (10 *dkg*) riža v kozi, v katero si dejala za oreh sirovega masla ali masti. Ko se nekoliko popraži, mu prilij pol litra juhe ali gorke vode in ga kuhaj četrt ure. Ko se riž nekoliko ohladi, mu prideni še drobno zrezanega zelenega peteršilja in

čebule, ščep popra, malo soli, eno veliko pest krušnih drobtin, žlico drobno zrezanega ostalega mesa (kuhanega), žlico moke in eno debelo jajce, vse dobro premešaj in napravi z mokro roko iz tega testa 12 cmokov, ki jih kuhaj 12 minut v vreli osoljeni vodi.

Kislo zelje s papriko.

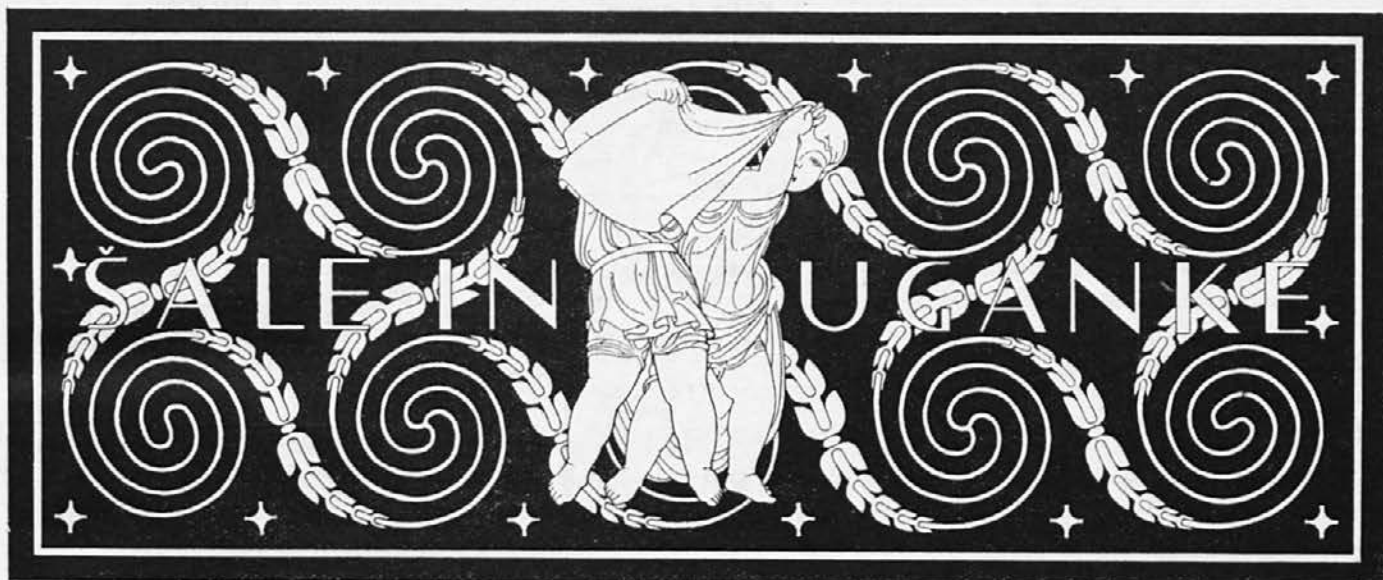
Skuhaj krožnik kislega zelja, zmešaj eno žlico moke z nekaj žlicami vode in prideni zelju. V kozici pa razbela žlico masti in zarumeni v njej nekoliko zrezane čebule; ko se ta zarumeni, prideni za noževo konico paprike, zelje, par žlic kisle smetane in nekoliko soli. Ko vse še nekaj minut vre, postavi zelje s krušnimi ali riževimi cmoki na mizo.

Drobljanci (flancati).

Deni na desko 30 *dkg* moke, ščep soli (zdrobljene), dve žlici kisle smetane, dve žlici ruma, tri rumenjake, eno polno žlico sladkorja in za noževo špico jedilne sode. Iz vsega tega napravi testo in ga dobro ugnetaj pol ure, da je prav gladko. Dobro ugnetenno testo pusti na deski, ga pokrij s prtčičem in skledo in tako naj počiva pol ure; potem ga razvaljaj za nožev rob na debelo v krpe ter zreži s kolescem v štiri prste dolge in prav toliko široke krpice, v katere napravi s kolescem tri ali štiri zareze tako, da ostane rob okrog in okrog cel. Potem vtakni gornja vogla krpice skozi spodnji dve zarezi in ocvri drugo za drugo na razbeljenem maslu, masti ali olju. Pri cvrtju ponev tresi, da se po eni strani zarumene, nato jih obrni in ne tresi več. Pokladaj jih na krožnik in še vroče potresi s sladkorjem.

Pijane miške.

Nalij v lonček pet žlic mlačnega mleka, prideni žličico sladkorja in 1 *dkg* drožja ter pusti, da vzhaja. Zavri četrt litra vina, in ko se vino nekoliko ohladi, mu prideni 2 *dkg* sirovega masla, nekoliko soli in 40 *dkg* moke; to zmešaj, prideni vzhajani kvas in en rumenjake, vse prav dobro stepaj četrt ure ter postavi na gorko, da vzhaja. Medtem pa deni v kozo masti, da jo je, ko se razgreje, dva prsta visoko. Ko je mast vroča in testo vzhajano, zajemaj testo s ploščnato žlico (pa ne preveč) in ga devaj v mast, kozo pokrij za eno minuto, in ko se miška po eni strani zarumeni, jo obrni, da je še po drugi strani rumena. Iz tega testa napraviš 30 do 40 kosov. Ako hočeš, lahko prideneš skoraj pečenemu testu eno žlico rozin ali vamprllov. *M. R.*

Za smeh.

Zmotno pojmovanje.

Gospa: »Kaj, Ana, Vi kadite moje cigarete?«

Hišna: »Sem mislila, ker jih zmeraj razdajate svojim prijateljicam, da Vam ni zanje.«

Neroda.

Gospod (starejši dami, do katere čuti resnično nagnjenje): »Predraga gospodična, rožico, ki ste mi jo lani podarili, imam še vedno spravljeno, kajti ona me, dasi je suha in uvela, vedno spominja na Vas.«

Je težko reči.

»Gospodična, povejte mi po pravici, ko ga imate rajši: mojega prijatelja, ali mene?«

»O, to je silno težko reči, kajti kadarkoli sem s kom od vaju, imam rajši drugega.«

Večna klepetulja.

»Ali veste, kateri mesec v letu moja žena najmanj klepeta?«

»Jaz bi rekel decembra ali januarja, ko je nahodna ali hripava.«

»Ne, februarja.«

»Kako to?«

»Ker ima samo 28 dni!«

Nj resen.

»Že spet ne moremo začeti kvartati, ker Levičnika še ni.«

»Mislim, da ima dosti posla danes.«

»To ni nič. Si moramo poiskati kakega drugega četrtega; ta človek ni resen.«

Važen vzrok.

Meščan (vračajoč se ponoči iz kavarne, naleti na soseda, ki pijan sedi v cestnem jarku): »Prijatelj, kolikokrat sem ti že svetoval: ne pij tistega močnega vina v krčmi pri Belem vrabcu, in ne nehaš.«

Sosed: »Kako bi ga ne pil, ko me pa samo to močno vino še drži pokonci.«

Kaj bo pa zdaj.

Vojak, ki je šel malokdaj ven, si privošči gledališče. Ker ga pa stvar ni posebno zanimala, zaspi že pri prvem dejanju. Spi, spi — eno uro, kar zavpije igravka z odra iz svoje vloge:

»Še zmerom brez novic, in jaz sem tu že cele tri dni!«

»O, hudiča,« se zbudi vojak s krikom, »kaj bo pa zdaj; jaz imam pa samo en dan dopusta!«

Pravičen očitek.

Gospa: »Fani, tu v dnevniku je nekaj, kar bi bilo dobro, da tudi Vi veste.«

Služkinja: »Kaj pa, gospa?«

Gospa: »Na Antilih je ciklon v desetih minutah pometel celo mesto s tal... Vi pa se s pometanjem ene same sobe mudite celo uro!«

Bolj nevarna.

»Ali ti tvoja žena kdaj grozi, da bo šla nazaj k materi? Moja mi to zmeraj pripoveduje, pa ne stori nič.«

»O, srečni človek! Moja je bolj nevarna ko tvoja. Moja mi grozi, da bo prišla njena mati in — je že poslala ponjo.«

Uslužen dolžnik.

Upnik: »Tak plačajte mi vendar že, kar ste mi dolžni. Jaz sem se že naveličal zmeraj zastoj tako daleč hoditi.«

Dolžnik: »Oprostite, jaz prav gotovo nisem nič kriv. Saj sem že prosil za stanovanje v Vašem koncu, pa mi ga ne nakažejo.«

V vojašnici.

Narednik: »Kateri magarac ti je ukazal, pomesti te smeti prav pred vrata?«

Redov: »Gospod narednik, pokorno javljam: gospod polkovnik.«

Narednik: »Kaj? Ti se upaš reči, da je gospod polkovnik magarac! Javi se na raport!«

Da se kaj zasluži.

»Haló, Tonček, kam jo pa mahaš s kužetom?«

»Na izprehod. Pa moram pravzaprav še pomisliti, kaj naj naredim. Oče mi je dal petdeset par in mi rekel, naj peljem psa, ki nam je silno odveč, k stari mami, ki je oče ne mara. Mama mi je dala en dinar in mi naročila, naj psa komu podarim, stric Miha mi je dal tudi en dinar in mi ukazal, naj kužka utopim. Poizkusil bom, če ga bom mogel prodati, potem se že tako zopet vrne domov...«

Našel je, kar je iskal.

Tinko: »No, ali si se vendarle oženil?«

Vinko: »Da, veš, kot samec se nisem počutil dobro ne doma ne izven doma. Zdaj pa se počutim izborno vsaj izven doma.«

Konkurenca.

Mlada in lepa krotilka levov je v kletki z najljubšo svojo levinjo. Po raznih produkcijah vzame v usta košček sladkorja, in levinja ga ji prav lepo vzame iz njih.

»To napravim jaz tudi!« zavpije mlad gledavec.

Krotiteljica ga smehljuje se pogleda:

»Ne verjamem, gospod.«

»I, seveda! To, kar je levinja naredila, naredim rad tudi jaz.«

Pri fotografu.

Fotograf: »Ali želite samo doprso sliko, gospodična?«

Gospodična: »Ne; nekaj glave naj bo tudi na njej, vsaj bradica, ker ima jamico, jeli?«

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen,
Zgonik, p. Prosek, Italija

1. Vraza.

(Nace Cuderman, Tupaliče.)

Šteje 6 točk.

Z „r“ poživlja cvetke tvoje;
črki proč in „k“ prideni:
ptica v grmu zdaj ti poje.
še „a“ na rep obesi ptici —
joj — to pa nosi smrt cvetlici.

2. Posetnica.

(Branko Sodnik, Ljubljana.)

Šteje 5 točk.

In. Tesnik

Lava pri Celju

Kaj je ta mož, ki ima s hudodelci precej posla?

3. Kažipot pozimi.

(Domen, Zgonik.)

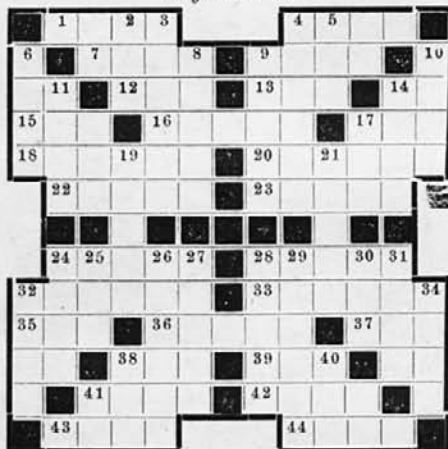
Šteje 10 točk.

4. Križanica.

(Mirosljub, Kočevje.)

Šteje 15 točk.

Besede značijo: a) počez: 1. orodje, 4. moško krstno ime, 7. del prsta, 9. kovino, 12. del rastline, 13. pregreho, 15. dvoparkljarja, 16. ne dosti vrednega človeka, 17. moško krstno ime, 18. morsko ribo, 20. nočno ptico, 22. pogrinjalo, 23. konjsko opremo, 24. dvoparkljarja, 28. ograjen prostor, 32. poljsko ptico, 33. ptico pevko, 35. sport, 36. del žita, 37. žensko krstno ime, 38. orodje, 39. gospodarja, 41. javno poslopje, 42. blago, 43. jed, 44. dvoparkljarja; b) navzdol: 2. tekočino, 3. moško krstno ime, 4. moško krstno ime, 5. mesto v ljubljanski oblasti, 6. mesto na Tirolskem, 8. prisilno delo, 9. zračno prikazen, 10. skupino ljudi, 11. del voza, 14. svetlobo, 17. žensko krstno ime, 19. sorodnika, 21. sobno opravilo, 24. geometrijski lik, 25. del rudnika, 26. tiskovino, 27. glasbeni izraz, 28. moško krstno ime, 29. besedno vrsto, 30. pozdrav, 31. opravilo, 32. šolsko opravilo, 34. starino, 38. ptico pevko, 40. očeta.

5. Brzjavni drogovi.

(Janko, Selca.)

Šteje 8 točk.

V letu 1926 so bili prenovljeni tile brzjavni drogovi: štev. 20, 37, 41, 57, 61, 76, 88, 91, 112, 126, 150, 156, 163, 181, 199, 215, 235, 237, 260. Na kateri progi?

6. Poročilo.

(Rado, Št. Vid nad Ljubljano.)

Šteje 10 točk.

RADIO-BRZOJAVKA.

3. II.

3. I. Pariz

6. II. vedno vožnja še Sil.

7. Številnica.

(Branko Sodnik, Ljubljana.)

Šteje 6 točk.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 — 8, 9 — 10,
5, 11, 5, 6, 7 — 12, 11, 9, 13 —
8, 3, 11, 9, 14 — 6, 14, 3, 12, 9 —
14, 8, 9, 11 — 8, 9 — 1, 5, 6, 7.

Ključ: 1, 5, 6, 7, 3, 11 = Mesto v Hercegovini. 4, 5, 8, 9, 10, 12, 9, 14 = dete. 13, 9, 2, 8, 9 = kmečka jed.

8. Polž v eni potezi.

(Domen, Zgonik.)

Šteje 6 točk.

Rešitev ugank v 1. številki.

1. Konjiček:

Allegro. Zima.

spra-vi se, spravi se, ov-bé!

2. Vraza: Velikan, Pelikan.

3. Enačba: Na(val), Ro(bič), (ra)či(ca), te(sto), mlad(ost), (kol)iko! = Naročite Mladiko!

4. Drama: Datum pove črko, ki jo vzemi iz avtorja in njegovega dela; dobiš: Can-kar, Hlapci.

5. Otrok: Odbiraš črke na levi, na desni in spodaj; dobiš: Oh, blažena leta nedolžnih otrok!

6. Spremenitev:

STO

7. Podobnica: Vse za vero in za narod.

8. Računska naloga: Rešil je osemnajst ugank.

9. Opera: Uredi po datumih in vzemi nato črke iz oper po črkah iz abecede; n. pr. „Netopir“ Red C (3. črka v abecedi, torej T): X = Tosca, Y = Manon.

10. Črkovnica: slamnik, Solmona; Kar-pati, deževje, cingola, mokrota, zastava, razpelo, rjavina, priloga, dvorana, strinč, želodec, Komarča, brusnik = Mladikarjil! Vsem srečno novo leto!